

เงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาว
ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี

โดย

นายปรโมทย์ รุ่งพล

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-653-076-3

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**CONDITION OF ACHIEVEMENT IN OPERATION OF THE PROJECT IN WHITENING
SCHOOL UNDER THE OFFICE OF THE PROVINCIAL
PRIMARY EDUCATION OF RATCHABURI**

By

Pramote Reepol

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF EDUCATION

Department of Educational Administration

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2001

ISBN 974-653-076-3

เงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาว ในโรงเรียนสังกัด สำนักงานการ
ประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี

นายปราโมทย์ ธีรพล

ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ประกอบ คุณารักษ์
2. อาจารย์ ว่าที่ พ.ต. ดร.นพดล เจนอักษร
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมทรัพย์ สุขอนันต์

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความแตกต่างของสภาพแวดล้อมและกระบวนการ
การดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาว โดยมีโรงเรียนตัวอย่างจำนวน 186 โรงเรียนตามตาราง
ของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) เป็นโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินโรงเรียนสีขาว
104 โรงเรียน และโรงเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินโรงเรียนสีขาว 82 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ
หกคน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนนักเรียน ผู้แทนผู้นำชุมชน
และผู้นำปัญหาท้องถิ่น รวมทั้งสิ้น 1,116 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมี 1 ฉบับ
สร้างขึ้นตามแนวทางของแบบสอบถามการประเมินผลการดำเนินงาน โครงการสีขาว กระทรวง
ศึกษาธิการ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าไคสแควร์ และการทดสอบหลังด้วย
วิธีการของมาร์สกีโล (Marasquilo's test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพและการปฏิบัติของโรงเรียน พบว่า ในภาพรวมและตัวแปร
สภาพแวดล้อมและกระบวนการ โรงเรียนส่วนใหญ่มีลักษณะ ไข่ และ ปฏิบัติ มากที่สุด เมื่อ
พิจารณาจำแนกตามรายตัวแปรย่อย ตัวแปรสภาพแวดล้อม โรงเรียนมีสภาพในลักษณะ ไข่ จำนวน
สามตัวแปร คือตัวแปรสภาพภูมิศาสตร์ นโยบายและแผน และกรอบการดำเนินงาน ตัวแปร
กระบวนการ โรงเรียนส่วนใหญ่ ปฏิบัติ จำนวนห้าตัวแปร คือ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและ
ความต้องการ การวางแผนดำเนินการ การดำเนินงานตามแผน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และ
การประเมินผล และ 2) ความแตกต่างในการปฏิบัติงานของโรงเรียนสีขาวที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์
การประเมิน พบว่า ในภาพรวม ตัวแปรสภาพ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
.05 โดยโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินมีจำนวนมากกว่า เมื่อพิจารณาในรายตัวแปรย่อย พบว่า
สภาพแวดล้อม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนที่ไม่ผ่าน
เกณฑ์การประเมินมีจำนวนมากกว่า การทดสอบหลังด้วยวิธีการของมาร์สกีโล (Marasquilo' s test)
ในภาพรวม ตัวแปรสภาพแวดล้อม และตัวแปรย่อยสภาพเศรษฐกิจ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในข้อคำตอบ ไข่ และ ไม่ไข่และไม่ทราบ

CONDITION OF ACHIEVEMENT IN OPERATION OF THE PROJECT ON WHITENING SCHOOL UNDER THE OFFICE OF THE PROVINCIAL PRIMARY EDUCATION OF RATCHABURI

PRAMOTE REEPOL

The purposes of this research were to identified the difference of context and process in the operation of the Project on Whitening School. The samples consisted of 186 schools under the jurisdiction of Primary Education Office of Ratchaburi (from sampls size of Krejcie and Morgan). The Samples was divided in two groups, 104 standard and 82 understandard schools. The data was gathered from school administrators, teachers, parents, students, local knowers and community leaders. The instrument was a questionnaire regarding the operation of the Project on the Whitening School. The statistics used for analysed data were frequencies, percentage (%), and chi-square test of independence along with Marasquilo's test.

The results of the study were as follow :

1. The status and practice in the operation of the Project on Whitening School were Yes and Practice in overall. The status of three variables in context were Yes (geography status, policy and plan and procedure frame). The practice of five variables in process were Practice (problem and need assessment, planning, plan implementation, curriculum activity and evaluation).

2. The practice of standard and understandard Whitening School were significantly difference at .05 level in overall and context variables (the standard schools were higher than) and economic status sub-variable (the understandard school were higher than). And when along with Marasquilo's test, Yes and No and Unknown answer were significantly difference at .05 level.

หัวข้อวิทยานิพนธ์	เงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาว ใน โรงเรียนสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี
ชื่อนักศึกษา	นายปราโมทย์ รัฟล
สาขาวิชา	การบริหารการศึกษา
ภาควิชา	การบริหารการศึกษา

ความสำคัญหรือความเป็นมาของปัญหา

การประเมินผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาว ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี พบว่า นักเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี จำแนกตามกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้คือ (1) กลุ่มปกติ ระดับก่อนประถมศึกษา อยู่ในกลุ่มปกติทุกคน ส่วนระดับประถมศึกษาอยู่ในกลุ่มปกติ ชาย 27,630 คน หญิง 25,205 คน มัธยมศึกษาตอนต้น ชาย 2,976 คน หญิง 2,656 คน (2) กลุ่มเสี่ยง (เคยมีประสบการณ์)ในการใช้สารเสพติด ปัจจุบันเลิกใช้แล้ว นักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีประสบการณ์จำนวนรวม ชาย 111 คน หญิง 50 คน จำแนกเป็น ยาบ้า (ชาย 52 คน หญิง 25 คน) เหล้า บุหรี่ (ชาย 59 คน หญิง 25 คน) สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีประสบการณ์การใช้สารเสพติด ชาย จำนวน 162 คน หญิง จำนวน 63 คน จำแนกเป็น ยาบ้า (ชาย 36 คน หญิง 14 คน) สารระเหย (ชาย 1 คน) เหล้า บุหรี่ (ชาย 125 คน หญิง 49 คน) (3) กลุ่มบำบัด (ติดยาและยังใช้ยาอยู่) พบนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นชายจำนวน 1 คน ใช้ ยาบ้า (4) กลุ่มฟื้นฟู (ติดยาและบำบัดหายแล้ว) พบนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นชายจำนวน 4 คน และ (5) กลุ่มที่สงสัยว่าค้ายา พบนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นชาย จำนวน 2 คน ในขณะที่การประเมินผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาว ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ด้วยการประเมินตนเอง โดยใช้เครื่องมือการประเมินผลโครงการโรงเรียนสีขาวของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติปี 2541 อยู่ในระดับดีมาก จำนวน 29 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 8.43 ระดับดี จำนวน 119 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 34.59 ระดับปานกลาง จำนวน 182 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 52.91 และอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ จำนวน 14 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 4.07

เมื่อพิจารณาจำนวนโรงเรียนจำแนกตามสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ปฏิบัติได้ระดับปานกลางทุกสำนักงาน อยู่ระหว่างร้อยละ 45.45-62.22 และยังมีโรงเรียนที่อยู่ในระดับปานกลางและต่ำกว่าเกณฑ์ถึง 196 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 56.98 ซึ่งนับว่ายังมีมากกว่าครึ่งหนึ่งของโรงเรียนทั้งหมดในสังกัด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบสภาพแวดล้อม และกระบวนการ การดำเนินงานตาม โครงการโรงเรียนสีขาว ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี

2. เพื่อทราบความแตกต่างของสภาพแวดล้อม และกระบวนการ การดำเนินงานตาม โครงการโรงเรียนสีขาว ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์ การประเมิน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา โดยมีโรงเรียนตัวอย่างจำนวน 186 โรงเรียน ตามตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) เป็นโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมิน โรงเรียนสีขาว 104 โรง และโรงเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินโรงเรียนสีขาว 82 โรง มีผู้ให้ ข้อมูลโรงเรียนละหกคน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนนักเรียน ผู้แทนผู้นำชุมชน และผู้นำปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งสิ้น 1,116 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบ สอบถามมี 1 ฉบับสร้างขึ้นตามแนวทางแบบสอบถามการประเมินผลการดำเนินงานโครงการสีขาว กระทรวงศึกษาธิการ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าไคสแควร์ และการทดสอบ หลังด้วย วิธีการของมาร์สกีโล (Marasquilo's test)

ผลการวิจัย

1. สภาพและการปฏิบัติของโรงเรียน พบว่า ในภาพรวมและตัวแปรสภาพแวดล้อมและ กระบวนการ โรงเรียนส่วนใหญ่มีลักษณะ ใช่ และ ปฏิบัติ มากที่สุด เมื่อพิจารณาจำแนกตามราย ตัวแปรย่อย ตัวแปรสภาพแวดล้อม โรงเรียนมีสภาพในลักษณะ ใช่ จำนวนสามตัวแปร คือตัวแปร สภาพภูมิศาสตร์ นโยบายและแผน และกรอบการดำเนินงาน ตัวแปร กระบวนการ โรงเรียนส่วนใหญ่ ปฏิบัติ จำนวนห้าตัวแปร คือ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ การวางแผน ดำเนินการ การดำเนินงานตามแผน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการประเมินผล

2. ความแตกต่างในการปฏิบัติงานของโรงเรียนสีขาวที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การ ประเมิน พบว่า ในภาพรวม ตัวแปรสภาพ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินมีจำนวนมากกว่า เมื่อพิจารณาในรายตัวแปรย่อย พบว่า สภาพ แวดล้อม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การ ประเมินมีจำนวนมากกว่า การทดสอบหลังด้วยวิธีการของมาร์สกีโล (Marasquilo's test) ในภาพ รวม ตัวแปรสภาพแวดล้อม และตัวแปรย่อยสภาพเศรษฐกิจ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในข้อคำตอบ ใช่ และ ไม่ใช่และไม่ทราบ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาองค์ประกอบสำคัญเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและกระบวนการดำเนินงานที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามโครงการโรงเรียนสีขาว
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวกับโครงการโรงเรียนสีขาว ซึ่งน่าจะมีการปฏิบัติใกล้เคียงกัน แต่ผลการวิจัยพบว่า มีสภาพลักษณะที่ไม่สอดคล้องกัน เช่น การประเมินผลกับวิธีการประเมินผล และการนิเทศ ติดตามและกำกับกับการดำเนินงาน โครงการ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “เงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาว ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี” เสนอโดย นายปราโมทย์ ธีรพล เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราวรรณ คงคล้าย)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ประกอบ คุณารักษ์
2. อาจารย์ ว่าที่ พ.ต. ดร.นพดล เจนอักษร
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมทรัพย์ สุขอนันต์

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่งวนลิขสิทธิ์
คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ คุณิต ทิวถนอม)

...../...../.....

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ประกอบ คุณารักษ์)

...../...../.....

.....กรรมการ

(ว่าที่ พ.ต. ดร.นพดล เจนอักษร)

...../...../.....

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมทรัพย์ สุขอนันต์)

...../...../.....

.....กรรมการ

(ดร.ปัญญา แก้วกีฬาร)

...../...../.....

K 40461062 : สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คำสำคัญ : โครงการโรงเรียนสีขาว

ปราโมทย์ ธีรพล : เงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาว ในโรงเรียน
สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี (CONDITION OF ACHIEVEMENT IN OPERATION OF
THE PROJECT IN WHITENING SCHOOL UNDER THE OFFICE OF THE PROVINCIAL PRIMARY
EDUCATION OF RATCHABURI) อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ : รศ. ดร.ประกอบ कुमारักษ์, อ. วาที่ พ.ศ.
ดร.นพพล เจนอักษร และ ผศ. ดร.สมทรัพย์ สุขอนันต์. 121 หน้า ISBN 974-653-076-3

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความแตกต่างของสภาพแวดล้อมและกระบวนการดำเนินงาน
ตามโครงการโรงเรียนสีขาว โดยมีโรงเรียนตัวอย่างจำนวน 186 โรงเรียนตามตารางของ เครจซีและมอร์แกน
(Krejcie and Morgan) เป็นโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินโรงเรียนสีขาว 104 โรง และโรงเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์
การประเมินโรงเรียนสีขาว 82 โรง ผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละหกคนได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้แทนครู
ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนนักเรียน ผู้แทนผู้นำชุมชน และผู้นำปัญหาท้องถิ่น รวมทั้งสิ้น 1,116 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมี 1 ฉบับ สร้างขึ้นจากแนวทางของแบบสอบถาม
การประเมินผลการดำเนินงานโครงการสีขาว กระทรวงศึกษาธิการ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ และ
ค่าโคสแควร์ และการทดสอบหลังด้วยวิธีการของมารัสกีโล (Marasquilo's test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพและการปฏิบัติของโรงเรียน พบว่า ในภาพรวมและตัวแปรสภาพแวดล้อมและกระบวนการ
โรงเรียนส่วนใหญ่มีลักษณะ ใช่ และ ปฏิบัติ มากที่สุด เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายตัวแปรย่อย ตัวแปรสภาพ
แวดล้อม โรงเรียนมีสภาพในลักษณะ ใช่ จำนวนสามตัวแปร คือตัวแปรสภาพภูมิศาสตร์ นโยบายและแผน และ
กรอบการดำเนินงาน ตัวแปรกระบวนการ โรงเรียนส่วนใหญ่ ปฏิบัติ จำนวนห้าตัวแปร คือ การศึกษาสภาพ
ปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ การวางแผนดำเนินการ การดำเนินงานตามแผน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
และการประเมินผล

2. ความแตกต่างในการปฏิบัติงานของโรงเรียนสีขาวที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน พบว่า ใน
ภาพรวม ตัวแปรสภาพ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์การ
ประเมินมีจำนวนมากกว่า เมื่อพิจารณาในรายตัวแปรย่อย พบว่า สภาพแวดล้อม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัย
สำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินมีจำนวนมากกว่า การทดสอบหลังด้วยวิธีการ
ของมารัสกีโล (Marasquilo's test) ในภาพรวม ตัวแปรสภาพแวดล้อม และตัวแปรย่อยสภาพเศรษฐกิจ พบว่ามี
ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในข้อคำตอบ ใช่ และ ไม่ใช่และไม่ทราบ

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศิลปากร

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ 1. .... 2. .... 3. ....

K 40461062 : MAJOR : EDUCATIONAL ADMINISTRATION

KEY WORD : THE PROJECT IN WHITENING SCHOOL

PRAMOTE REEPOL : CONDITION OF ACHIEVEMENT IN OPERATION OF THE PROJECT ON WHITENING SCHOOL UNDER THE OFFICE OF THE PROVINCIAL PRIMARY EDUCATION OF RATCHABURI. THESIS ADVISORS : ASSO. PROF. PRAGOB KUNARAK , Ph.D., MAJ. NOPADOL CHENAKSARA, Ph.D. AND ASST. PROF. SOMSUP SUKANANT, Ph.D. 121 pp. ISBN 974-653-076-3.

The purposes of this research were to identified the difference of context and process in the operation of the Project on Whitening School. The samples consisted of 186 schools under the jurisdiction of Primary Education Office of Ratchaburi (from sampls size of Krejcie and Morgan). The Samples was divided in two groups, 104 standard and 82 understandard schools. The data was gathered from school administrators, teachers, parents, students, local knowers and community leaders. The instrument was a questionnaire regarding the operation of the Project on the Whitening School. The statistics used for analysed data were frequencies, percentage (%), and chi-square test of independence along with Marasquilo's test. The results of the study were as follow :

1. The status and practice in the operation of the Project on Whitening School were Yes and Practice in overall. The status of three variables in context were Yes (geography status, policy and plan and procedure frame). The practice of five variables in process were Practice (problem and need assessment, planning, plan implementation, curriculum activity and evaluation).

2. The practice of standard and understandard Whitening School were significantly difference at .05 level in overall and context variables (the standard schools were higher than) and economic status sub-variable (the understandard school were higher than). And when along with Marasquilo's test, Yes and No and Unknown answer were significantly difference at .05 level.

Department of Educational Administration Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2001

Student's signature.....

Thesis Advisors' signature 1. .... 2. .... 3. ....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีก็เพราะได้รับความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ประกอบ คุณารักษ์ รองศาสตราจารย์ ดุสิต ทิวถนอม อาจารย์ ว่าที่ พ.ต. ดร.นพดล เจนอักษร แห่งภาควิชาการบริหารการศึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมทรัพย์ สุขอนันต์ แห่งภาควิชาจิตวิทยา และการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และ อาจารย์ ดร.ปัญญา แก้วกี๋ยู ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาบุคคล (นักพัฒนาทรัพยากรบุคคล 8) สำนักพัฒนาระบบบริหาร สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำตลอดจนตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยดีตลอดมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ อาจารย์วีระ ดันตระกูล ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี อาจารย์ศรีจิตต์ สร้างเอี่ยม ศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี เป็นผู้ให้ข้อมูล พื้นฐานโรงเรียนสีขาว จังหวัดราชบุรี และขอขอบพระคุณผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนสีขาว ผู้ปกครอง นักเรียน ผู้นำภูมิปัญญาชาวบ้าน และผู้นำชุมชน ที่อำนวยความสะดวกและให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรทุกท่านที่ให้ความรู้ ประสบการณ์ ตลอดจนแนวคิดและแนวทางในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณกำลังใจและความช่วยเหลือ และคำแนะนำอันมีค่าจากเพื่อนๆ บริหารรุ่น 17 ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจ จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลังของปัญหา.....	3
ปัญหา.....	5
ประพจน์ปัญหา.....	9
ความสำคัญของการวิจัย.....	9
เป้าประสงค์ของการวิจัย.....	11
จุดประสงค์ของการวิจัย.....	11
คำถามของการวิจัย.....	11
สมมติฐานของการวิจัย.....	11
ขอบข่ายทางทฤษฎีของการวิจัย.....	12
ขอบเขตของการวิจัย.....	15
ข้อจำกัดของการวิจัย.....	15
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	17
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	18
นโยบายและแผนป้องกันสารเสพติด.....	18
แนวคิดการป้องกันและแก้ไขในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 8	22
สภาพปัญหาการใช้สารเสพติดของนักเรียน สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.....	22

บทที่		หน้า
2	การดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนสีขาว กระทรวงศึกษาธิการ.....	24
	ความเป็นมาของ โครงการ โรงเรียนสีขาวและขั้นตอนการดำเนินงาน..	25
	กระบวนการในการดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนสีขาว.....	26
	โครงการ โรงเรียนสีขาว (เฉลิมพระเกียรติ พลอดยาเสพติด).....	29
	การศึกษาเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการของเด็กนักเรียน.....	30
	ปัญหาจิตวิทยาวัยรุ่นที่เกี่ยวข้อง.....	32
	สาเหตุของปัญหาวัยรุ่น.....	34
	ปัญหาประเภทต่าง ๆ ของวัยรุ่น.....	35
	เงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนสีขาว.....	37
	สภาพแวดล้อม.....	40
	กระบวนการ.....	46
	สรุปย่อ.....	55
3	การดำเนินการวิจัย.....	57
	ขั้นตอนและการดำเนินการวิจัย.....	57
	ระเบียบวิธีวิจัย.....	58
	แผนแบบของการวิจัย.....	58
	ประชากร.....	59
	ตัวอย่างและวิธีการเลือกตัวอย่าง.....	59
	ตัวแปรที่ศึกษา.....	60
	เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการวิจัย.....	63
	การสร้างเครื่องมือ.....	64
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	64
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	65
	สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	65
	สรุปย่อ.....	66

บทที่	หน้า
4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	67
ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	67
ตอนที่ 2 ระดับของสภาพและลักษณะการปฏิบัติงานของโรงเรียน.....	71
ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างในการปฏิบัติงานของโรงเรียนสีขาว ที่ผ่านเกณฑ์และไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน.....	77
สรุป.....	81
5 สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	83
ข้อค้นพบ.....	83
การอภิปรายผล.....	84
ข้อเสนอแนะของการวิจัย.....	92
ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	92
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	93
บรรณานุกรม.....	94
ภาคผนวก.....	98
ภาคผนวก ก เอกสารขอความร่วมมือและรายชื่อโรงเรียนตัวอย่างใน การวิจัย.....	99
ภาคผนวก ข แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	108
ภาคผนวก ค การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น.....	117
ประวัติผู้วิจัย.....	121

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงจำนวนนักเรียน นักศึกษาที่ใช้ยาเสพติดประเภทต่าง ๆ จำแนกตามภูมิภาค.....	3
2	แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนที่เสพยาบ้า จำแนกตามรายภาค.....	5
3	แสดงจำนวนนักเรียน นักศึกษาที่สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษายาเสพติดทั่วประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ.2533 – 2540.....	6
4	จำนวนและค่าร้อยละของระดับการปฏิบัติการ โรงเรียนสีขาว.....	8
5	ประชากรและตัวอย่างในการวิจัย.....	60
6	สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	69
7	จำนวนโรงเรียนที่มีลักษณะการดำเนินงานตามโครงการ โรงเรียนสีขาว ในภาพรวม.....	71
8	จำนวนโรงเรียนที่มีสภาพการดำเนินงานตามโครงการ โรงเรียนสีขาว ใน ตัวแปรสภาพแวดล้อม.....	72
9	จำนวนโรงเรียนที่มีลักษณะการดำเนินงานตามโครงการ โรงเรียนสีขาว ใน ตัวแปรย่อย ของสภาพแวดล้อม.....	73
10	จำนวนโรงเรียนที่มีลักษณะการดำเนินงานตามโครงการ โรงเรียนสีขาว ใน ตัวแปรกระบวนการ.....	74
11	จำนวนโรงเรียนที่มีลักษณะการดำเนินงานตามโครงการ โรงเรียนสีขาว ใน รายตัวแปรย่อย.....	76
12	การวิเคราะห์ความแตกต่างของ โรงเรียนสีขาวที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์ใน ภาพรวมและรายตัวแปร.....	78
13	การทดสอบหลังเป็นรายคู่ของตัวแปรที่มีความแตกต่างระหว่าง โรงเรียนสีขาว ที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินด้วยวิธีการของมาร์สกีโล (Marasquilo's test) ในภาพรวม.....	79
14	การทดสอบหลังเป็นรายคู่ของตัวแปรที่มีความแตกต่างระหว่าง โรงเรียนสีขาว ที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินด้วยวิธีการของมาร์สกีโล (Marasquilo's test) ในตัวแปรย่อยสภาพแวดล้อม.....	80

ตารางที่		หน้า
15	การทดสอบหลังเป็นรายคู่ของตัวแปรที่มีความแตกต่างระหว่างโรงเรียนสีขาว ที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินด้วยวิธีการของมาร์สกีโล (Marasquilo's test) ตัวแปรย่อยสภาพเศรษฐกิจ	81

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 1

บทนำ

ความเจริญของโลกในปัจจุบันนี้ เป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าของการศึกษา และวิทยาการด้านต่าง ๆ ดังนั้น จึงนับได้ว่าการศึกษาคือเครื่องมือสำคัญต่อการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาคุณภาพของประชากร หรือที่เรียกกันว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource) ซึ่งการให้การศึกษาก่อนในชาตินี้ถือเป็นหน้าที่อันสำคัญยิ่งที่รัฐพึงจัดให้กับประชาชน โดยถ้วนหน้า เพราะการจัดการศึกษาเป็นการลงทุนที่ให้ผลตอบแทนอย่างไม่รู้จบสิ้น อีกทั้งเป็นการลงทุนที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน และสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อมได้อีกด้วย¹ และปัจจุบันความคิดลักษณะนี้ได้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ดังนั้น นโยบายการศึกษาของรัฐจึงเน้นไปที่การปรับปรุงโครงสร้างของระบบการบริหาร และการจัดการศึกษาในทุกระดับโดยสนับสนุนให้หน่วยงาน และสถานศึกษาจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุดเท่าที่พึงกระทำได้ โดยเชื่อว่าการที่ประชาชนในชาติมีการศึกษาดี จะสามารถนำไปสู่การพัฒนาชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนของชาติโดยเฉพาะประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาได้ในที่สุด²

การศึกษานับเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่ง สำหรับการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและการแก้ไขปัญหาการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ เพราะการศึกษาคือเรื่องที่มีความสัมพันธ์โดยตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของประเทศให้เป็นผู้รู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักแก้ปัญหา ตลอดจนรู้จักใช้ทรัพยากรวัตถุที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและสิ้นเปลืองน้อยที่สุด การที่ประเทศจะเจริญก้าวหน้าได้จำเป็นต้องมีทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ ความคิด ความสามารถจำนวนมาก ดังนั้น การศึกษาซึ่งเป็นกระบวนการในการเสริมสร้างบุคคลให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าว จึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่ง³

---

¹ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ และ ชรรมรส โชติกุล, นโยบายทางการศึกษา 44 รัฐบาล (กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, 2527), 103.

² อารุง จันทวานิช, “บทนำ,” วารสารการศึกษาแห่งชาติ 19, 2 (ธันวาคม 2527-มกราคม 2528) : 4.

³ สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), 28.

การดำเนินงานด้านการศึกษาของไทยที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน พอสรุปได้ว่ายังประสบปัญหาหลายประการ อันเนื่องมาจากสาเหตุสำคัญคือสถานการณ์ของโลกเปลี่ยนแปลงไปมาก ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี การพัฒนาทางเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้โครงสร้างทางสังคมเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ขาดพลังและความสมดุลในการพัฒนา สถาบันหลักทางสังคมหลายสถาบันเกิดความอ่อนแอ จึงเป็นช่องว่างทำให้ปัญหาขยายเสียดิบแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง

ปัญหาขยายเสียดิบในประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไป และขยายตัวมากขึ้นจากผลของการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี เช่นกัน เป็นปัญหาสำคัญของประเทศแพร่ระบาดไปทุกกลุ่มประชากร โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนในสถานศึกษา ส่งผลต่อสุขภาพของผู้เรียน ผลการเรียนรู้และคุณภาพชีวิตของผู้เรียน ซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงขึ้น และยังทำให้เกิดปัญหาด้านอื่นๆ ซึ่งส่งผลที่ไม่พึงปรารถนาของสังคม ได้แก่ ปัญหาทางด้านอบายมุข เช่น สื่อบลามก การพนัน และการทะเลาะวิวาท ก่อให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบน ปัญหาทางเพศ อาชญากรรม ความเสียหาย และความเดือดร้อนให้แก่บุคคลทั่วไปในสังคม⁴

กระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดนโยบายโครงการโรงเรียนสีขาว ให้ทุกกรมในสังกัดที่มีสถานศึกษาดำเนินการ โดยมีวัตถุประสงค์ให้สถานศึกษาปลอดจากการเสพติด สื่อบลามก การพนัน และการทะเลาะวิวาท เป็นการแสวงหายุทธวิธีใหม่ในการต่อสู้กับอบายมุขดังกล่าวให้มีผลในเชิงปฏิบัติอย่างรวดเร็ว ดังนั้น เพื่อเป็นการสนองนโยบายดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดให้ทุกโรงเรียนในสังกัดดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาว ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2541 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรีในฐานะหน่วยงานทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงรับนโยบาย ดังกล่าวไปดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาวทุกโรงเรียน⁵

⁴ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี, “รายงานการประเมินโครงการโรงเรียนสีขาว โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ปีการศึกษา 2541,” เอกสารที่ 17/42, 20 เมษายน 2542, บทนำ. (เอกสารอัดสำเนา)

⁵ เรื่องเดียวกัน, คำนำ.

ภูมิหลังของปัญหา

ปัจจุบันปัญหาการติดสารเสพติดในโรงเรียนทวีความรุนแรงมากขึ้น สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ประมาณการจำนวนผู้ใช้ยาเสพติด 5 ประเภท คือ สารระเหย กัญชา ยาม้า เฮโรอีน และฝิ่น และได้จำแนกประชากรที่ศึกษาเป็นกลุ่มย่อย ซึ่งมีความเสี่ยงสูงต่อการใช้ยาเสพติดไว้ 16 กลุ่ม มีผู้ใช้ยาเสพติดทุกกลุ่มรวมกันทั้งสิ้น 1,267,590 คน หรือร้อยละ 2.17 ของประชากรของประเทศ ในจำนวนผู้ใช้ยาเสพติด 1,267,590 คนนี้ TDRI ได้ประมาณการว่า มีนักเรียน นักศึกษาในสถานศึกษาต่าง ๆ ใช้ยาเสพติดทั้งสิ้น 71,666 คน โดยนักเรียนที่ใช้ยาเสพติดพบมากที่สุด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 53,373 คน ภาคกลาง 7,360 คน และภาคเหนือ 4,968 คน ตามลำดับ ส่วนยาเสพติดที่นักเรียน นักศึกษา ใช้มากที่สุด คือ กัญชา 36,704 คน สารระเหย 22,740 คน และยาม้า 9,090 คน ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 1⁶

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนนักเรียน นักศึกษาที่ใช้ยาเสพติดประเภทต่าง ๆ จำแนกตามภูมิภาค

ภาค	เฮโรอีน	ฝิ่น	ยาม้า	กัญชา	สารระเหย	รวม
เหนือ	1,719	47	-	1,378	1,824	4,968
ตะวันออกเฉียงเหนือ	57	-	7,114	31,243	14,959	53,373
กลาง	432	-	1,976	2,086	2,990	7,360
ใต้	15	-	-	937	1,429	2,381
กทม.	986	-	-	1,060	1,538	3,584
รวม	3,209	47	9,090	36,704	22,740	71,666

ที่มา สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, การประมาณการจำนวนผู้ติดยาเสพติดในประเทศไทย (กรุงเทพฯ : ฝ่ายแผนงานเศรษฐกิจรายสาขา TDRI, 2538), 125.

⁶สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, โรงเรียนสีขาว, เล่ม 1, สำหรับผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้อง (กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2541), 1.

กระทรวงศึกษาธิการประมาณว่าในปี 2540 อาจมีเยาวชนในสถานศึกษาติดสารเสพติดเพิ่มขึ้นมากกว่า 300,000 คน สถิติที่เพิ่มขึ้นอย่างมากของผู้ติดสารเสพติดในสถานศึกษานั้นมีผลเนื่องมาจากความอ่อนแอของสถาบันครอบครัว ชุมชน และความเปลี่ยนแปลงทางสังคม⁷ กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำโครงการโรงเรียนสีขาวเพื่อณรงค์ป้องกัน และแก้ไขให้สถาบันการศึกษาเป็นสถาบันของสังคมเป็นศูนย์กลางการศึกษาพัฒนาให้ปลอดจากสารเสพติด สิ่งயุ่ที่จะก่อให้เกิดปัญหาแก่นักเรียนและเยาวชน ประพฤติตนไม่เหมาะสมกับวัยในทางกามารมณ์ การพนัน และการทะเลาะวิวาท โดยการดำเนินงานจะต้องอาศัยความร่วมมือของครู อาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครอง ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการป้องกันและแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาเด็กนักเรียนและเยาวชนให้พ้นภัย และเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต่อไป⁸

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) มีหน้าที่จัดการศึกษาพัฒนาคนให้มีคุณภาพตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ ปัจจุบัน สพช. มีเด็กและเยาวชนที่อยู่ในสถานศึกษาประมาณ 7 ล้านคน เรียนอยู่ในโรงเรียนกว่า 3 หมื่นโรงเรียน กระจายอยู่ทั่วประเทศ ครู อาจารย์ ประมาณ 4 แสนคนทำหน้าที่อยู่ ดังนั้น เมื่อมีปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กเกิดขึ้น ก็ย่อมส่งผลกระทบต่อถึง สพช. ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงสนับสนุนโดยเพิ่มนโยบายการประกันความปลอดภัย ขึ้นจากนโยบายเดิมคือการประกันโอกาส การประกันคุณภาพ และการประกันประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายปลายเพื่อให้ให้นักเรียนทุกคนได้รับความคุ้มครองให้ปลอดภัยทั้งทางร่างกาย และจิตใจ เป้าหมายสำคัญทุกคนจะได้เรียนอยู่ในโรงเรียนที่มีสภาวะแวดล้อมที่สะอาดถูกสุขลักษณะ และปลอดภัย ได้รับการคุ้มครองสิทธิ และปลอดภัยจากการถูกล่วงละเมิด ปลอดภัยจากสารเสพติดคอบายมุข การถูกรังแกหรือการทะเลาะวิวาท และสื่อที่ไม่เหมาะสม อันเป็นการสนองตอบการดำเนินการตามนโยบายการโครงการโรงเรียนสีขาวอย่างจริงจัง⁹

⁷ กระทรวงศึกษาธิการ, “โรงเรียนสีขาว ครอบรอบ 1 ปี,” 1 เมษายน 2542 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2542), 1.

⁸ เรื่องเดียวกัน.

⁹ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, โรงเรียนสีขาว, เล่ม 1, สำหรับผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้อง, 5.

ปัญหา

เนื่องจากการแพร่ระบาดของยามีในสถานศึกษาได้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา กองวิเคราะห์วัสดุเสพติด กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข จึงได้ทำการสำรวจสถานการณ์ยามีในสถานศึกษา (ตุลาคม 2538 - กุมภาพันธ์ 2539) โดยกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ได้ร่วมมือกับ สำนักงาน ป.ป.ส. และกระทรวงศึกษาธิการ สำรวจการใช้ยามีในสถานศึกษา ด้วยวิธีการเก็บตัวอย่างปัสสาวะนักเรียน นักศึกษา ทั่วประเทศจำนวน 118,375 คนและพบว่า มีนักเรียนใช้ยามี จำนวน 1,375 คน คิดเป็นร้อยละ 1.16 เมื่อพิจารณาการแพร่ระบาดของยามีในนักเรียน นักศึกษา พบว่า นักเรียนในภาคกลางใช้ยามีมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 2.08 รองลงมาเป็นภาคเหนือ 1.94 สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้มีการใช้ร้อยละ 0.13 และ 0.30 ตามลำดับ รายละเอียดตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนที่เสพยามี จำแนกตามรายภาค

ภาค	ตรวจทั้งหมด	ตรวจพบ	ร้อยละ
กรุงเทพมหานคร	1,270	9	0.71
กลาง	40,905	852	2.08
เหนือ	19,772	383	1.94
ตะวันออกเฉียงเหนือ	22,092	28	0.13
ใต้	34,336	103	0.30
รวม	118,375	1,375	1.16

ที่มา : กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์, “การสำรวจสถานการณ์ยาบ้าในสถานศึกษา (ตุลาคม 2538 – กุมภาพันธ์ 2539),” 2539, อ้างถึงใน สำนักนายกรัฐมนตรื, สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, แนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา (กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2542), 44.

จากการเก็บรวบรวมสถิตินักเรียนนักศึกษาที่สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาทั่วประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2533 ถึง พ.ศ.2540 พบว่า ในช่วงระยะเวลา 8 ปีที่ผ่านมา จำนวนนักเรียนนักศึกษาที่เข้ารับการบำบัดรักษามีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี แสดงให้เห็นว่าปัญหายาเสพติดในกลุ่มนักเรียนนักศึกษาได้ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น และนักเรียนนักศึกษาที่เข้ารับการบำบัดรักษาส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนในระดับอาชีวศึกษา และจากการศึกษาถึงเหตุผลของการติดยาเสพติดของนักเรียนที่เข้ามา

รับการบำบัดรักษา ตลอดช่วงเวลา 8 ปี นับตั้งแต่ปี 2533-2540 มีแบบแผนของการติดยาเสพติด คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เหตุผลที่สำคัญที่สุด คือ อยากลองใช้เอง เพื่อนชวน มีเรื่องไม่สบายใจ เพื่อความสนุกสนาน ตามลำดับ¹⁰ ดังรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนนักเรียน นักศึกษาที่สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษา ยาเสพติดทั่วประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2533 – 2540

ปี พ.ศ.	จำนวนนักเรียน นักศึกษา ที่เข้ารับการบำบัดรักษา
2533	447
2534	747
2535	1,401
2536	3,090
2537	4,261
2538	4,738
2539	4,138
2540	6,542

ที่มา : สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด, “ข้อมูลตั้งแต่ ม.ค. – ก.ค. 2541ประมวลผล วันที่ 17 มิถุนายน 2542,” อ้างถึงใน สำนักนายกรัฐมนตรี, แนวทางการดำเนินงาน ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา (กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2542), 45.

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่มีฐานะเทียบเท่ากองในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติคณะกรรมการการประถมศึกษา พ.ศ.2523 เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2523 มีภารกิจ 3 ประการ คือ (1) จัดการศึกษาสำหรับเด็กระดับปฐมวัย เพื่อเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ

¹⁰ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, “เอกสารประกอบการประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจแนวคิดและรูปแบบในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา,” กรกฎาคม 2541 (กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนาและป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด. (เอกสารอัครำเนา)

อารมณ์ สังคมและคุณธรรม (2) จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาให้เด็กในวัยเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ และ (3) จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ในปัจจุบันสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรีมีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 355 โรงเรียน นักเรียนทุกระดับชั้น 76,876 คน จำแนกเป็นระดับก่อนประถมศึกษา 18,019 คน ระดับประถมศึกษา 52,996 คน และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 5,864 คน มีบุคลากรในสังกัดทั้งสิ้น 4,467 คน จำแนกเป็นผู้บริหารการศึกษา 16 คน ผู้บริหารสถานศึกษา 355 คน ข้าราชการครูสายผู้สอน 3,910 คนศึกษานิเทศก์ 41 คน และข้าราชการพลเรือน 145 คน¹¹

จากการสำรวจสภาพโรงเรียน ด้วยข้อมูลที่ได้จากโรงเรียนประถมศึกษา 355 โรงเรียน พบว่า โรงเรียนปกติที่ไม่มีปัญหาสารเสพติด จำนวน 281 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 79.15 โรงเรียนที่มีความเสี่ยงที่สภาพชุมชนอาจก่อให้เกิดปัญหาสารเสพติด การพนัน สื่อลามก และการทะเลาะวิวาท จำนวน 63 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 17.74 โดยโรงเรียนที่มีปัญหานักเรียนมีประสบการณ์การใช้สารเสพติดและสภาพชุมชนมีปัญหาด้านสารเสพติด การพนัน สื่อลามก และการทะเลาะวิวาท จำนวน 11 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 3.09

ส่วนการประเมินผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาว ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี พบว่า นักเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี จำแนกตามกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้คือ (1) กลุ่มปกติ ระดับก่อนประถมศึกษา อยู่ในกลุ่มปกติทุกคน ส่วนระดับประถมศึกษาอยู่ในกลุ่มปกติ ชาย 27,630 คน หญิง 25,205 คน มัธยมศึกษาตอนต้น ชาย 2,976 คน หญิง 2,656 คน (2) กลุ่มเสี่ยง (เคยมีประสบการณ์) ในการใช้สารเสพติด ปัจจุบันเลิกใช้แล้ว นักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีประสบการณ์จำนวนรวม ชาย 111 คน หญิง 50 คน จำแนกเป็น ยาบ้า (ชาย 52 คน หญิง 25 คน) เหล้า บุหรี่ (ชาย 59 คน หญิง 25 คน) สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีประสบการณ์การใช้สารเสพติด ชาย จำนวน 162 คน หญิง จำนวน 63 คน จำแนกเป็น ยาบ้า (ชาย 36 คน หญิง 14 คน) สารระเหย (ชาย 1 คน) เหล้า บุหรี่ (ชาย 125 คน หญิง 49 คน) (3) กลุ่มบำบัด (ติดยาและยังใช้ยาอยู่) พบนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นชายจำนวน 1 คน ใช้ยาบ้า (4) กลุ่มฟื้นฟู (ติดยาและบำบัดหายแล้ว) พบนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นชายจำนวน 4 คน และ (5) กลุ่มที่สงสัยว่าค้ายา พบนักเรียน

¹¹ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี, “ข้อมูลสารสนเทศการศึกษา 2542,” (ราชบุรี : ฝ่ายแผนงานและงบประมาณ, 2542), 59. (เอกสารอัดสำเนา)

มัธยมศึกษาตอนต้น เป็นชาย จำนวน 2 คน¹² ในขณะที่การประเมินผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาว ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ด้วยการประเมินตนเอง โดยใช้เครื่องมือการประเมินผลโครงการโรงเรียนสีขาวของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปี 2541 อยู่ในระดับดีมาก จำนวน 29 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 8.43 ระดับดี จำนวน 119 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 34.59 ระดับปานกลาง จำนวน 182 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 52.91 และอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ จำนวน 14 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 4.07

เมื่อพิจารณาจำนวนโรงเรียนเป็นสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ปฏิบัติได้ระดับปานกลางทุกสำนักงาน อยู่ระหว่างร้อยละ 45.45-62.22 และยังมีโรงเรียนที่อยู่ในระดับปานกลางและต่ำกว่าเกณฑ์ถึง 196 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 56.98 ซึ่งนับว่ายังมีมากกว่าครึ่งหนึ่งของโรงเรียนทั้งหมดในสังกัด ดังที่แสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนและค่าร้อยละของระดับการปฏิบัติการโรงเรียนสีขาว

ที่	จำนวน ร.ร. ส.ปอ.ก.	ระดับการปฏิบัติโครงการโรงเรียนสีขาว								
		ดีมาก	ร้อยละ	ดี	ร้อยละ	ปานกลาง	ร้อยละ	ต่ำกว่าเกณฑ์	ร้อยละ	รวม
1.	เมืองราชบุรี	4	7.27	21	38.18	29	52.73	1	1.82	55
2.	บ้านโป่ง	9	16.67	14	25.93	29	53.70	2	3.70	54
3.	โพธาราม	4	7.41	20	37.04	27	50.00	3	5.56	54
4.	ดำเนินสะดวก	1	3.70	11	40.74	15	55.56	0	0.00	27
5.	บางแพ	3	13.64	9	40.91	10	45.45	0	0.00	22
6.	ปากท่อ	4	8.89	11	24.45	28	62.22	2	4.44	45
7.	จอมบึง	2	5.00	14	35.00	22	55.00	2	5.00	40
8.	วัดเพลง	0	0.00	2	28.57	4	57.14	1	14.29	7
9.	สวนผึ้ง	1	4.76	7	33.33	12	57.17	1	4.76	21
10.	บ้านคา	1	5.26	5	26.32	11	57.89	2	10.53	19
	รวม	29	8.43	119	34.59	182	52.91	14	4.07	344

ที่มา : รายงานการประเมินผลโครงการโรงเรียนสีขาว, “โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ปีการศึกษา 2541,” เอกสารลำดับที่ 17/2542, 42. (เอกสารอัดสำเนา)

¹² รายงานการประเมินผลโครงการโรงเรียนสีขาว, “โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ปีการศึกษา 2541,” เอกสารลำดับที่ 17/2542, 43-45. (เอกสารอัดสำเนา)

ประพจน์ปัญหา

จากสภาพการณ์ปัญหาของโครงการโรงเรียนสีขาว เป็นโครงการรณรงค์ ป้องกันและแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของสารเสพติด และอบายมุขในสถานศึกษาดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จึงพอสรุปให้เห็นประพจน์ปัญหาของการวิจัยครั้งนี้ว่า “การดำเนินงานตามโครงการสีขาวในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร” ซึ่งผู้วิจัยตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวจึงต้องศึกษาเงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาว ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหามหาวิทยาลัยในการสนองนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สามารถพัฒนาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ความสำคัญของเรื่องที่วิจัย

จากช่วงระยะเวลาสิบกว่าปีที่ผ่านมา ประเทศไทยจัดว่ามีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเกิดปัญหายาเสพติดและปัญหาทางสังคมอื่นๆ เช่น ปัญหาโรคเอดส์ การพนัน และการทะเลาะวิวาท ได้ง่าย ปัญหาทางสังคมที่กล่าวมานั้นมีองค์ประกอบที่ซับซ้อนและเชื่อมโยงกัน และเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตามสถานการณ์ของโลก มาตรการต่างๆ ที่ใช้กันอยู่ยังมีอุปสรรค ไม่อาจแก้ปัญหาให้ลดลงได้เท่าที่ควรเพราะมีตัวแปรที่เป็นสาเหตุอีกมาก¹³ สภาพแวดล้อมด้านสภาพสังคมนั้นเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เยาวชนมีโอกาสใช้ยาเสพติดได้ เช่น ในแหล่งชุมชนแออัด หรือชุมชนที่มีการขายยาเสพติดแพร่หลาย¹⁴ ซึ่งจากการวิจัยของสำนักสถิติแห่งชาติ พบว่า ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นในประเทศไทยได้ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมในชุมชนหรือท้องถิ่นที่ต้องการให้แก้ไขโดยเร่งด่วนตามลำดับความต้องการให้แก้ไขโดยเร่งด่วน ได้แก่ ยาบ้า ยาเสพติด การลักขโมย และบ่อนการพนัน¹⁵

¹³ ลิจิต เทอดสิทธิ์ศักดิ์, การพัฒนามาตรการและองค์กรเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด (กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2528), 104.

¹⁴ อังสนา เปสะนันท์, 2536, อ้างถึงใน พิมพีใจ บุญยัง, “การเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษา ตอนต้น จังหวัดนครราชสีมา” (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร) สาขาวิชาสุขศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540), 35.

¹⁵ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, การสำรวจทัศนคติของประชากรเกี่ยวกับภาวะทางสังคม พ.ศ. 2541 (กรุงเทพฯ : กองคลังข้อมูลและสนเทศสถิติ, 2542), 49.

จากการศึกษาวิจัยของ มอร์ริสัน และแม็ค อินไทร์ (Morrison and Mc Intyre) พบว่า สภาพแวดล้อม เช่น สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เชื้อชาติ อาชีพ และระดับการศึกษาของบิดามารดา มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน¹⁶ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยาวดี วิบูลย์ศรี ได้วิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมมีผลต่อความสามารถเชิงเหตุผลของเด็กไทย¹⁷ ซึ่งความสามารถในการเรียนรู้และความสามารถเชิงเหตุผลมีผลต่อพฤติกรรมของเด็กไทย ดังที่ สนิท สมัครงการ และคณะ ที่ศึกษาวิจัยพฤติกรรมและทัศนคติเกี่ยวกับยาเสพติดของหนุ่มสาวไทย พบว่า ผู้ติดยาเสพติดส่วนใหญ่มีฐานะต่ำ ระดับการศึกษาต่ำ ประกอบกับสภาพแวดล้อมทางสังคม โดยเฉพาะครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ภายในไม่ราบรื่น¹⁸ ในขณะที่กระบวนการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาวซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร ก็ย่อมช่วยให้โครงการโรงเรียนสีขาวประสบผลสำเร็จ ได้ถ้าดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการวิจัยเพื่อหารูปแบบ และวิธีการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาวของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ที่ประสบผลสำเร็จ ได้รับการประกาศให้เป็นโรงเรียนสีขาว เฉลิมพระเกียรติปลอดยาเสพติด¹⁹ จำนวน 200 โรงเรียน จากโรงเรียนทั้งหมด 355 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 56.33 ดังนั้น ผลที่ได้การวิจัยเรื่อง “เงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาว” จะช่วยให้ทราบข้อเท็จจริงซึ่งมีความแตกต่างระหว่างสภาพแวดล้อมและกระบวนการดำเนินงาน โรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการป้องกัน ส่งเสริม และพัฒนาการดำเนินงานในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและด้วยความมั่นใจต่อไป

¹⁶ Morrison and Mc Intyre, 1971, อ้างถึงใน ยาวดี วิบูลย์ศรี, การวิจัยเชิงวิเคราะห์ อิทธิพลของสภาพแวดล้อมและภูมิหลังของเด็กที่มีต่อการพัฒนาความคิดเชิงเหตุผลในเด็กไทย (กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533), 3.

¹⁷ ยาวดี วิบูลย์ศรี, การวิจัยเชิงวิเคราะห์อิทธิพลของสภาพแวดล้อมและภูมิหลังของเด็กที่มีต่อการพัฒนาความคิดเชิงเหตุผลในเด็กไทย (กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533), บทคัดย่อ.

¹⁸ สนิท สมัครงการ และคณะ, พฤติกรรมและทัศนคติเกี่ยวกับยาเสพติดของหนุ่มสาวไทย (กรุงเทพฯ : โครงการบัณฑิตศึกษาพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2530), บทคัดย่อ.

¹⁹ กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการวิจัย การประเมินผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาว ปีการศึกษา 2541 (กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, 2542), 12..

เป้าประสงค์ของการวิจัย

จากสภาพภูมิหลัง ปัญหา และประพจน์ของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นของการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงกำหนดเป้าประสงค์คือ “เพื่อหาเงื่อนไขความสำเร็จในการปฏิบัติงานของการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาว โดยมุ่งหวังที่จะได้พบว่าโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ส่วนใหญ่จะผ่านเกณฑ์การประเมินโรงเรียนสีขาวเพิ่มขึ้น และได้พบความแตกต่างของสภาพและกระบวนการ อันจะเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน อันจะก่อให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพสูงขึ้นในอนาคต

จุดประสงค์ของการวิจัย

เพื่อรองรับกับเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ การวิจัยครั้งนี้จึงกำหนดจุดประสงค์ไว้สองประการ ดังนี้

1. เพื่อทราบสภาพแวดล้อม และกระบวนการ การดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาว ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี
2. เพื่อทราบความแตกต่างของสภาพแวดล้อม และกระบวนการ การดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาว ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน

คำถามของการวิจัย

เพื่อเป็นแนวทางในการหาคำตอบของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงกำหนดคำถามของการวิจัยไว้ดังนี้

1. สภาพแวดล้อม และกระบวนการ การดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาว ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรีเป็นอย่างไร
2. สภาพแวดล้อม และกระบวนการ การดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาว ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินมีความแตกต่างกันหรือไม่

สมมติฐานของการวิจัย

เพื่อเป็นแนวทางของการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงกำหนดสมมติฐานของการวิจัยไว้ดังนี้ คือ “โรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินการดำเนินการตามโครงการโรงเรียนสีขาว มีเงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานแตกต่างกัน”

ขอบข่ายทางทฤษฎีของการวิจัย

การวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ระบบ (System Analysis Approach) เป็นแนวทางในการศึกษา ซึ่งมีนักทฤษฎีได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับระบบไว้ เช่น บาร์นาร์ด (Barnard) กล่าวว่าระบบคือสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ต้องมองในภาพรวมซึ่งมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะทุกๆ ส่วนภายในระบบมีความสัมพันธ์กันส่วนอื่น ๆ อย่างเช่นซัด²⁰ ขณะที่ แฟล็กเกิล ฮักกินส์ และรอย (Flagle, Huggin and Roy) เสนอว่า ระบบเป็นการรวมอย่างบูรณาการของส่วนต่าง ๆ ที่ปฏิสัมพันธ์กัน โดยมีจุดประสงค์เพื่อร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจที่กำหนดไว้ล่วงหน้า²¹ ซึ่ง กริฟฟิธส์ (Griffiths) ก็มีความเห็นคล้ายกันว่า ระบบเป็นส่วนประกอบที่ซับซ้อนซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน²² ส่วน เบอรัทาลันฟี (Bertalanfy) ได้เสนอกระบวนการเชิงระบบ อันประกอบด้วย กระบวนการผลิต ผลกระทบ ข้อมูลย้อนกลับ ขอบเขตและสิ่งแวดล้อม²³ ดังนั้น ระบบจึงควรประกอบด้วย ส่วนสำคัญสามส่วนคือ (1) ปัจจัย (input) (2) กระบวนการ (Process) และ (3) ผลผลิตหรือผลการดำเนินการ (Output)²⁴ ปัจจัย หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การดำเนินงานของระบบรวมไปถึงสภาพแวดล้อมต่างๆ อันเป็นที่ตั้งของระบบ กระบวนการ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงปัจจัยให้เป็นผลผลิต และผลผลิต หมายถึง ความสำเร็จในลักษณะต่างๆ ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล²⁵ กล่าวโดยทั่วไปแล้วระบบมีสองประเภท คือ (1) ระบบปิด (closed system) และ (2) ระบบเปิด (open system) ซึ่งการที่จะเป็นระบบปิดหรือระบบเปิดนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถของเส้นแบ่งเขต

²⁰ Chester I. Barnard, The Function of an Executive (Cambridge : Harvard University Press, 1938), 77.

²¹ Charles D. Flagle, William H. Huggins, and Robert H. Roy, Operations Research in Systems Engineering (Baltimore : John Hopkins University Press, 1960), 58.

²² Danial E. Griffiths, "Behavioral Science and Educational Administration," in Sixty-third Yearbook of the National Society for the Study of Education (Chicago : University of Chicago Press, 1964), 116.

²³ L. V. Bertalanfy, General System Theory : Foundation Development Application (New York : George Braziller, 1968), 176.

²⁴ Phillip C. Semprevio, System Analysis : Definition, Process and Design (Chicago : Science Research Associations, Inc., 1976), 2.

²⁵ ประชุม รอดประเสริฐ, นโยบายการวางแผน หลักการและทฤษฎี (กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์, 2533), 68-69.

ในการให้ปัจจัยและผลิตผ่าน ถ้าให้ผ่านเข้าออกมากก็เป็นระบบเปิดมาก²⁶ ระบบสามารถแบ่งได้สามระดับ นับตั้งแต่เล็กสุดจนถึงใหญ่ที่สุดคือ (1) ระบบย่อย (subsystem) (2) ระบบ (system) และ (3) ระบบใหญ่ (suprasystem)²⁷ ซึ่งสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ได้พัฒนาทฤษฎีการประเมินผลระบบของโครงการที่เรียกว่า C.I.P.P. Model (Context /Input /Process / Product) ที่ให้ความสำคัญโดยตรงในการประเมินผลทั้งระบบจะเน้นการประเมินสี่ขั้นตอนคือ (1) การประเมินสิ่งแวดล้อม (context evaluation) จุดประสงค์เพื่ออธิบายสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป (2) การประเมินตัวป้อน (input evaluation) จุดประสงค์เพื่อตรวจสอบสมรรถภาพของสิ่งที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยุทธวิธี และรูปที่เหมาะสมที่จะทำให้บรรลุเป้าประสงค์ของโครงการ (3) การประเมินกระบวนการ (process evaluation) จุดประสงค์เพื่อตรวจสอบหรือพยากรณ์ในระหว่างการนำโครงการไปใช้เพื่อปรับแผนของกระบวนการดำเนินงาน และ (4) การประเมินผลผลิต (Product evaluation) ใช้เพื่อตรวจสอบประสิทธิผลของโครงการ โดยมีจุดประสงค์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างผลที่ได้รับกับจุดประสงค์ สิ่งแวดล้อม และตัวป้อน เพื่อเป็นการวัดและแปลความหมายผลที่ได้รับ²⁸

ผู้วิจัยได้นำแนวความคิดของ เบอ์ทาลันฟี (Bertalanfy) ที่ได้เสนอกระบวนการเชิงระบบ อันประกอบด้วย กระบวนการ ผลิต ผลกระทบ ข้อมูลย้อนกลับ ขอบเขตและสิ่งแวดล้อมที่กล่าวข้างต้นมาเป็นขอบข่ายทางทฤษฎีของการวิจัย ดังที่แสดงไว้ในแผนภูมิที่ 1 ในหน้าถัดไป

²⁶ ทองอินทร์ วงศ์โสธร, “ทฤษฎีระบบ,” ใน ประมวลสาระวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารศึกษา หน่วยที่ 1-4 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์, 2536), 150.

²⁷ เรื่องเดียวกัน, 154.

²⁸ ประคบ คุณารักษ์, “การจัดทำโครงการและการประเมินผลเชิงระบบ,” ใน เอกสารคำสอนรายวิชาโครงการและการประเมินผล (นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2526), 252.

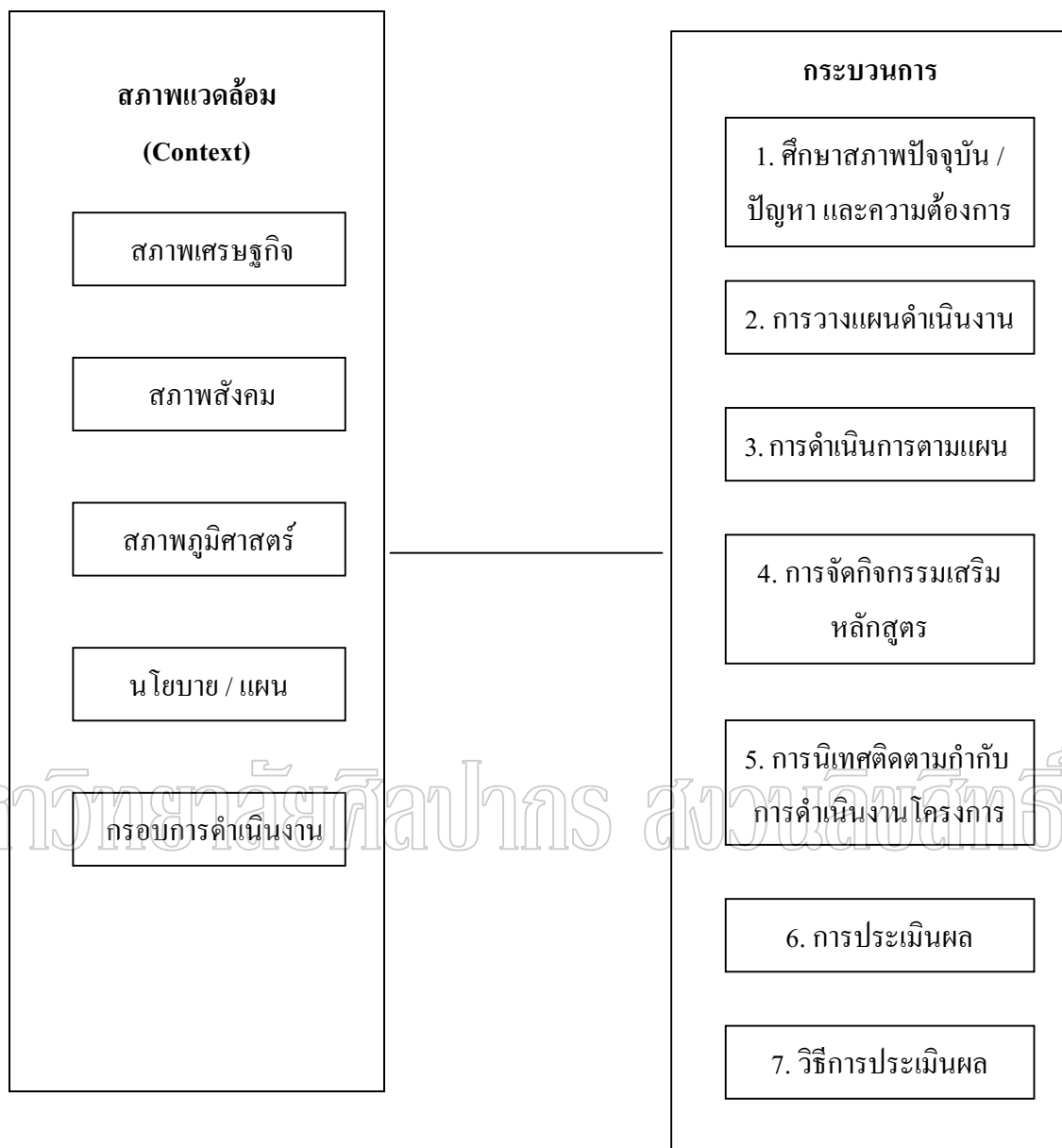
มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ขอบเขตของการวิจัย

การดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาว จากหลักการต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้มีความชัดเจน และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจึงศึกษาองค์ประกอบของระบบในโรงเรียนบางองค์ประกอบไม่จำเป็นต้องศึกษา คือ ปัจจัยนำเข้า และผลผลิต ทั้งนี้เนื่องจากว่าปัจจัยนำเข้าของโรงเรียนประถมศึกษาจะมีลักษณะเหมือนกัน ตั้งแต่ลักษณะโครงการของหน่วยงาน ความพร้อมของบุคลากรดำเนินงานโครงการ งบประมาณ สื่อ เอกสาร วัสดุอุปกรณ์ ไปจนถึงการบริหารโครงการ ส่วนผลผลิตของโรงเรียนคือสภาพสถานศึกษา สภาพนักเรียน สภาพชุมชนที่ตั้ง การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน และการปลอดจากสารเสพติดของสถานศึกษา จะเป็นตัวแปรที่ใช้ประเมินโรงเรียนเพื่อจำแนก โรงเรียนออกเป็นสองกลุ่ม คือ โรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ดังนั้นผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้เป็นกรอบในการศึกษา กล่าวคือ มุ่งศึกษาความแตกต่างด้านสภาพแวดล้อม (Context) ประกอบด้วย (1) สภาพเศรษฐกิจ (2) สภาพสังคม (3) สภาพภูมิศาสตร์ (4) นโยบายและแผน และ (5) กรอบการดำเนินงาน ด้านกระบวนการ (Process) ประกอบด้วย (1) การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ (2) การวางแผน (3) การดำเนินงานตามแผน (4) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร (5) การนิเทศ ติดตาม กำกับการดำเนินงาน (6) การประเมินผล และ (7) วิธีการประเมินผล ดังแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของตัวแปรกลุ่มต่าง ๆ ตามแผนภูมิที่ 2

ข้อจำกัดของการวิจัย

เนื่องจากการศึกษาเงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาว ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามการประเมินผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาว ปีการศึกษา 2541 และเพิ่มเติมบางส่วนเพื่อความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เป็นตัวจำแนกโรงเรียนออกเป็นสองกลุ่ม คือ โรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมิน และโรงเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ซึ่งโดยความเป็นจริงแล้วโรงเรียนที่ได้รับการประเมินอาจมีความแตกต่างกันตามสภาพทางภูมิศาสตร์ทางเศรษฐกิจแล้ว แม้ว่าจะได้พิจารณาและเตรียมการควบคุมตัวแปรแทรกซ้อน และตัวแปรสอดแทรกแล้วก็ตาม ยังปรากฏความไม่สมบูรณ์เป็นนัยให้เห็นอยู่บางเรื่อง สืบเนื่องมาจากข้อจำกัดที่ไม่อาจจะแก้ไขให้หมดสิ้นไปได้ กล่าวคือ ประการแรก เกิดจากการยุบเลิกและรวมโรงเรียน ประการที่สอง การเปลี่ยนแปลงตัวของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้รับผิดชอบโครงการ อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงยกเว้นหรือเพิ่มเติมกิจกรรม และขั้นตอนตามภารกิจความมุ่งหมาย หรือเจตนารมณ์ของการดำเนินงานตามโครงการที่กำหนดไว้ในกรอบของการวิจัยครั้งนี้

แผนภูมิที่ 2 ขอบเขตของการวิจัย

ที่มา : สำนักงานสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2528), 8 - 13.

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดนิยามขอบเขตหรือความหมายของ ศัพท์เฉพาะต่าง ๆ ไว้ดังต่อไปนี้

เงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานตามโครงการ หมายถึง ตัวแปรที่เป็นสภาพ หรือวิธีการดำเนินงานเพื่อให้โรงเรียนในโครงการ โรงเรียนสีขาวผ่านเกณฑ์การประเมิน

โรงเรียน หมายถึง สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี

โรงเรียนสีขาว หมายถึง โรงเรียนที่ปราศจากสารเสพติด สื่อลามก การพนัน และ การทะเลาะวิวาทอย่างยั่งยืน

โรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน หมายถึง โรงเรียนที่ได้รับการประเมิน และจำแนกออกตามระดับการผ่านเกณฑ์การประเมินที่ดำเนินการโดยสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัด เพื่อรับรางวัลโรงเรียนสีขาว

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องเงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาว ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการกำหนดกรอบแนวคิดและดำเนินงานวิจัย ดังนี้ นโยบายและแผนป้องกันสารเสพติด การดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาว กระทรวงศึกษาธิการ การศึกษาเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการของเด็กนักเรียน และเงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาว

นโยบายและแผนป้องกันสารเสพติด

ปัจจุบันประเทศไทยจัดว่ามีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเกิดปัญหาสุขภาพเสพติดและปัญหาทางสังคมอื่นๆ เช่น ปัญหาโรคเอดส์ การพนัน และการทะเลาะวิวาท ได้ง่าย ปัญหาทางสังคมที่กล่าวมานั้นมีองค์ประกอบที่ซับซ้อนและเชื่อมโยงกัน และเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตามสถานการณ์ของโลก มาตรการต่างๆ ที่ใช้กันอยู่ยังมีอุปสรรคไม่อาจแก้ปัญหาให้ลดลงได้เท่าที่ควร เพราะมีตัวแปรที่เป็นสาเหตุอีกมากที่เราไม่ทราบ สิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องต้องรีบดำเนินการเพื่อทราบถึงปัญหาทางสังคมให้กระจ่างมากขึ้น คือการวิจัย ซึ่งในอดีตนั้นเราให้ความสำคัญกับเรื่องการวิจัยน้อยมาก¹

จากคำแถลงนโยบายต่อรัฐสภา โดย นายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2538 ได้มองเห็นว่าปัญหาสารเสพติดเป็นปัญหาเร่งด่วนที่จะต้องกำกับดูแลให้มีการแก้ไขอย่างจริงจัง จำเป็นต้องเร่งรัดการปราบปรามการผลิตและการค้าสารเสพติดอย่างเด็ดขาด รวมทั้งส่งเสริมโครงการภาครัฐและเอกชนที่มุ่งบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเพื่อให้คนเหล่านั้นกลับมาเป็นกำลังของชาติต่อไป²

¹ ลิขิต เทอดสิทธิ์ศักดิ์, การพัฒนามาตรการและองค์กรเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพเสพติด (กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2528), 104.

² กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานวิจัย การประเมินผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาว กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2541 (กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, 2542), 6.

ถึงแม้ว่าคำแถลงนโยบายของรัฐบาลดังที่กล่าวข้างต้นนั้น จะกล่าวถึงเฉพาะการแก้ปัญหาสารเสพติดด้วยการปราบปรามการผลิต และการค้าอย่างเด็ดขาด กับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูโดยมิได้เน้นย้ำถึงมาตรการป้องกัน แต่เมื่อศึกษารายละเอียดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 – 2544) ก็จะพบว่า การป้องกันสารเสพติดยังคงอาศัย ยุทธศาสตร์การลดอุปสงค์ควบคู่ไปกับการลดอุปทานเช่นเดิม โดยบรรจุเรื่องการป้องกันไว้ในส่วนของมาตรการพัฒนาความมั่นคงทางสังคม ได้แก่การใช้สื่อสาธารณะทุกรูปแบบในการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจกับประชาชนในการร่วมป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม สารเสพติด อุบัติภัย การทารุณกรรมเด็กและสตรี และปัญหาสังคมอื่น ๆ

นอกจากนี้สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักนายกรัฐมนตรียังได้กำหนดกรอบแนวคิดและทิศทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด และทิศทางในการบริหารจัดการสำหรับการดำเนินงานในแผนฯ 8 (พ.ศ.2540 – 2544) สรุปได้ดังนี้

1. ส่งเสริมบทบาทของสถาบันในสังคม อาทิ สถาบันทางศาสนา สถาบันทางการศึกษา สถาบันครอบครัว และสถาบันชุมชนให้ตระหนักถึงปัญหาและมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด ภายใต้พื้นฐานการอยู่ร่วมกันในสังคมโดย (1) ให้ความสำคัญและสนับสนุนให้สถาบันทางศาสนาทุกศาสนาให้มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาสารเสพติด โดยเฉพาะการป้องกันและการบำบัดรักษา ผู้ติดสารเสพติด (2) เสริมสร้างศักยภาพให้สถาบันทางการศึกษาทุกแห่ง มีกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาสารเสพติดที่ชัดเจนและต่อเนื่อง โดยเฉพาะกิจกรรมทางการป้องกันสารเสพติด (3) เน้นบทบาทของบิดา มารดา โดยสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง และวิธีการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดในครอบครัว (4) สนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มในชุมชน มีการวางแผนในชุมชนร่วมกัน และกำหนดกฎเกณฑ์ของชุมชนในการดูแลปัญหาสารเสพติดในชุมชน โดยคำนึงถึงภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่น และ (5) ใช้กระบวนการทางด้านการประชาสัมพันธ์ในเชิงกว้างโดยผ่านการสื่อสารต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับกลุ่มประชากรและท้องถิ่น เพื่อสร้างความตระหนักในปัญหาสารเสพติด และสร้างแนวร่วมในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด

2. ประสานและผนึกกำลังระหว่างองค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน องค์กรพัฒนาภาคเอกชน และองค์กรประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด โดยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกในองค์กรต่างๆ ให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันถึงปัญหา และร่วมกันดำเนินการที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนโดย (1) สนับสนุนให้เกิดกระบวนการประสานงานและผนึกกำลังระหว่างองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชนและองค์กรประชาชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาสารเสพติด ต่อเนื่อง (2) เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักในปัญหาสารเสพติด ตลอดจน

เชิญชวนให้เจ้าของสถานประกอบการ เจ้าของธุรกิจเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ โดยเฉพาะในด้านการป้องกันมลพิษทางอากาศ (3) สนับสนุนและผลักดันให้มีองค์กรพัฒนาภาคเอกชน องค์กรประชาชนกลุ่มอาสาสมัคร และผู้นำตามธรรมชาติที่มีบทบาทในการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง (4) สนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และตระหนักในปัญหาที่มีประสิทธิภาพ และต่อเนื่องภายใน องค์กร และระหว่างองค์กรต่างๆ เพื่อให้เกิดการประสาน และผนึกกำลังในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศโดยคำนึงการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า (5) ปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องให้สนับสนุนการเข้ามามีส่วนร่วมขององค์กร ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาภาคเอกชน และองค์กรประชาชน และ (6) สนับสนุนให้ข้อมูลในการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ ให้ถึงระดับชุมชนอย่างต่อเนื่อง³

3. คำนึงถึงการผสมผสานระหว่างสถานการณ์ สภาพปัญหาและการแก้ไขปัญหาในมิติทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองอื่นๆ กับการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ เพื่อให้การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ และทันต่อเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดย (1) ปรับปรุงกระบวนการในการจัดทำแผนและการกำหนดกิจกรรมให้มีลักษณะเชิงรุกเพื่อรองรับปัญหามลพิษทางอากาศที่คาดว่าจะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงสภาพข้อเท็จจริงและแนวทางการดำเนินงานของมิติทางสังคมและเศรษฐกิจ และ (2) ปรับปรุงวิธีการ และเทคนิคในการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพตามสภาพข้อเท็จจริงและสถานการณ์ทางสังคมและเศรษฐกิจ

4. สร้างความเข้มแข็งและความต่อเนื่องในการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศในสถานศึกษาด้วยการใช้รูปแบบผสมผสานการดำเนินงาน และประสานความร่วมมือของบุคลากรทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษา ทั้งนี้ เน้นการพัฒนากระบวนการ หลักสูตร ผู้สอนและวิธีการในการเรียนการสอน เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ โดย (1) ใช้รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ ที่ผสมผสานการดำเนินงานระหว่างมาตรการป้องกันมลพิษทางอากาศ มาตรการบำบัดรักษาผู้ติดเชื้อมลพิษทางอากาศ และมาตรการปราบปรามมลพิษทางอากาศ โดยประสานความร่วมมือกับองค์กรภายนอกสถาบันทางการศึกษา ในเรื่องของการปราบปรามมลพิษทางอากาศ (2) พัฒนาให้มีหลักสูตรเฉพาะในเรื่องของมลพิษทางอากาศโดยครอบคลุมถึงกิจกรรมเสริมทักษะชีวิตและการจัดตั้งกลุ่มองค์กรเยาวชนเพื่ออนุรักษ์ป้องกันมลพิษทางอากาศ ทั้งนี้หากเป็นไปได้ให้มีการกำหนดหลักสูตรดังกล่าวเป็นหลักสูตรภาคบังคับ (3) พัฒนาแบบการเรียนการสอนให้เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ กระบวน

³ เรื่องเดียวกัน, 7.

การคิด และกระบวนการตัดสินใจ ตลอดจนสร้างเจตคติต่อต้านสารเสพติด สิ่งเสพติด และสิ่ง
 มีนเมาต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการพัฒนาทางศีลธรรมและจริยธรรม (4) ให้ความสำคัญกับครู โดย
 พัฒนาคความรู้ ความสามารถ และทักษะให้กับครูเพื่อเป็นบุคลากรหลักในสถาบันการศึกษาที่จะ
 รับผิดชอบการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด และให้คำปรึกษากับนักเรียนและผู้ปกครอง
 และ (5) พัฒนาการสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจ และ
 สังคม โดยนำเทคนิคการผลิตสื่อทางการตลาดมาประยุกต์ใช้⁴

5. พัฒนาการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดทั้ง 3 ระบบ ได้แก่ ระบบ
 สมัยใจ ระบบต้องโทษ และระบบบังคับบำบัด ทั้งนี้ให้เน้นที่คุณภาพบริการ และการมีส่วนร่วม
 ของครอบครัวและชุมชนในการป้องกันการติดยาเสพติดซ้ำ โดย (1) พัฒนาและส่งเสริมให้มีการ
 บำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพครบทุกตัวยาและครบทุกขั้นตอน โดยเน้นที่คุณภาพบริการ (2)
 ส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้ ผู้ติดยาเข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยใช้กลยุทธ์ใน
 เชิงรุก อาทิ การค้นหาผู้ติดยาเสพติดในชุมชน การใช้บริการเคลื่อนที่ (3) ตระหนักและป้องกันการ
 ติดยาเสพติดซ้ำ โดยอาศัยความร่วมมือจากสถาบันครอบครัวและชุมชน (4) เร่งรัดและส่งเสริมให้
 มีการดำเนินการบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ติดยา
 เสพติด พ.ศ.2534 และ (5) พัฒนาความรู้ และเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้ง
 ภาครัฐและภาคเอกชน

6. เร่งรัด และขยายการดำเนินงานปราบปรามสารเสพติดของหน่วยงานให้ครอบคลุม
 ทั้งการปราบปรามผู้ค้ารายใหญ่และผู้ค้ารายย่อย โดยให้ความสำคัญกับการคัดเลือกรูปแบบในการ
 ปฏิบัติงาน โดย (1) มุ่งปราบปรามตัวการผู้ที่ทำให้ปัญหาสารเสพติดขยายตัวผู้สนับสนุน และผู้มี
 อิทธิพลที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนการค้าสารเสพติด โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายใน
 และต่างประเทศ (2) กำหนดให้มีหน่วยงานด้านปราบปรามในระดับจังหวัดทุกจังหวัดที่มีบุคลากร
 และอุปกรณ์ที่ชัดเจน (3) ปรับเปลี่ยนทัศนคติของตำรวจให้เห็นความสำคัญของงานปราบปรามสาร
 เสพติด (4) ปรับปรุงและพัฒนากฎหมายระเบียบต่างๆ ให้เอื้ออำนวยและส่งเสริมการปราบปรามยา
 เสพติดตลอดจนประสานให้เกิดการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมตามโทษที่ระบุในกฎหมาย
 (5) แสวงหาความร่วมมือและสนับสนุนจากประชาชนในการให้ข้อมูลข่าวสาร เพื่อการปราบปราม
 สารเสพติดโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของประชาชนผู้ให้ข้อมูลข่าวสารเป็นสำคัญ และ (6) กำหนด
 มาตรการ และวิธีป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับสารเสพติด⁵

⁴ เรื่องเดียวกัน, 9.

⁵ เรื่องเดียวกัน, 10.

7. ส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมได้รับรู้และตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาสารเสพติด ตลอดจนรับรู้ถึงการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดผ่านสื่อต่างๆ โดย (1) ปรับปรุงกระบวนการและวิธีการในการเผยแพร่ โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการผลิตสื่อทางการตลาด เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาและอันตรายของสารเสพติด สร้างความเข้าใจในกระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดทั้งในแง่ของวิธีการ กฎหมาย และระเบียบต่างๆ และสร้างกระแสความรู้สึกในการต่อต้านสารเสพติด (2) พัฒนาและสนับสนุนให้มีการผลิตและเผยแพร่สื่อ ผ่านสื่อต่างๆ ที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยหลีกเลี่ยงการใช้สื่อบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือ ส่วนสนับสนุนให้ปัญหาสารเสพติดขยายตัว

แนวคิดการป้องกันและแก้ไขในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ

และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8

การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ยังคงใช้ยุทธศาสตร์การลดปริมาณยาเสพติดควบคู่ไปกับการลดความต้องการการใช้ยาเสพติด สำหรับการแก้ปัญหาในพื้นที่ให้ดำเนินการในลักษณะผสมผสานระหว่างมาตรการป้องกันยาเสพติด มาตรการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยา มาตรการปราบปรามยาเสพติด และมาตรการควบคุมพืชเสพติดตามสภาพปัญหาในพื้นที่ และให้ประชาชนทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และยังได้เน้นกลุ่มเป้าหมายในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดไปยังสถานศึกษา โดยการสร้างความเข้มแข็งและความต่อเนื่องในการ ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยการใช้รูปแบบที่ผสมผสาน การดำเนินงานของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ทั้งนี้ เน้นที่การพัฒนากระบวนการหลักสูตร ผู้สอนและวิธีการในการเรียนการสอน

จากแนวคิดและทิศทาง การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 -2544) เป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาในสภาพรวมทุกชนิด มิได้เน้นที่ยาบ้าโดยเฉพาะ⁶

สภาพปัญหาการใช้สารเสพติดของนักเรียน สังกัดสำนักงาน

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้รวบรวมข้อมูลการใช้สารเสพติดของนักเรียนโรงเรียนในสังกัดฯ ปรากฏผลดังหน่วยศึกษานิเทศก์สำนักงานคณะกรรมการ

⁶ กรมสามัญศึกษา, การดำเนินงานโครงการป้องกันการติดยาและสารเสพติด ปีงบประมาณ 2542 (กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์, 2543), 1.

การประเมินศึกษาแห่งชาติ ได้สำรวจสถานภาพ และพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 16 จังหวัด จำนวน 836 คน พบว่านักเรียนใช้สารเสพติด ดังนี้

ชนิดของสารเสพติด	บุหรี	เหล้า	สารระเหย	ยาบ้า	กัญชา	เฮโรอีน
จำนวน	191	139	34	30	25	4

คณะวิจัยจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กรมวิชาการ และสำนักงานคณะกรรมการการประเมินศึกษาแห่งชาติ ได้ทำการศึกษาสภาพและพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประเมินศึกษาแห่งชาติ ทั่วประเทศ จำนวน 3,760 คน ผล ปรากฏ ดังนี้

ชนิดของสารเสพติด	บุหรี	เหล้า	สารระเหย	ยาบ้า	กัญชา	เฮโรอีน
จำนวน	165	493	124	3	1	-

ข้อมูลของกระทรวงศึกษาธิการจากรายงานของกรมต่าง ๆ (มีนาคม 2538) ระบุว่านักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการประเมินศึกษาแห่งชาติ ใช้สารเสพติด ดังนี้

ชนิดของสารเสพติด	บุหรี	เหล้า	สารระเหย	ยาบ้า	กัญชา	เฮโรอีน
จำนวน	162	92	16	5	1	-

การสำรวจสภาพการใช้สารเสพติด ในสถานศึกษา สำนักงานการประเมินศึกษาจังหวัด (30 สิงหาคม 2541) มีจำนวนสถานศึกษาที่รายงานผล จำนวน 27,666 แห่ง จากสถานศึกษาทั้งหมดจำนวน 31,211 แห่ง นักเรียนจำนวน 5,296,807 คน พบว่า

กลุ่มที่มีประสบการณ์ในการใช้สารเสพติด	จำนวน	3,275	คน
กลุ่มที่ติดสารเสพติด	จำนวน	1,110	คน
จำแนกเป็น	จำนวน	35	คน
ฝิ่น			
กัญชา			
ยาบ้า	จำนวน	133	คน
บุหรี สุรา	จำนวน	572	คน
สารระเหย	จำนวน	75	คน
กาว	จำนวน	3	คน
ไม่ระบุชนิดของสารเสพติด	จำนวน	292	คน

นอกจากนี้อาจมีนักเรียนที่เสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดอีกจำนวนหนึ่ง ที่ไม่มีข้อมูลยืนยันชัดเจนอย่างเป็นทางการ

กระทรวงศึกษาธิการ ได้วิเคราะห์สถานการณ์เกี่ยวกับสารเสพติด และอบายมุขไว้ดังนี้ คือ (1) สารเสพติด อบายมุข เริ่มในกลุ่มผู้ใหญ่ผู้หลงผิด และแพร่กระจายไปยังกลุ่มผู้ขายบริการทางเพศ เข้าสู่ครอบครัว และสถานศึกษา ทำให้จำนวนคนติดสารเสพติดที่เป็นเด็กสูงขึ้น (2) การผลิตและจำหน่ายสารเสพติดมีเทคโนโลยีสูงและกระจายเร็วจนยากในการปราบปราม เริ่มสร้างระบบเครือข่ายการจำหน่ายเหมือนสินค้าจำหน่ายตรงในกลุ่มนักเรียนนักศึกษา (3) สังคมครอบครัว และชุมชนเปลี่ยนแปลง ทำให้วิถีชีวิต ความเสี่ยง แหกหัก เหนินห่าง และอ่อนแอ และ (4) การจัดการที่ขาดเอกภาพ ทำให้ต่างหน่วยงานต่างคนต่างทำ ขาดความต่อเนื่อง ผู้ติดสารเสพติดยังวนเวียนอยู่ในวงจรแห่งความชั่วร้าย เป็นภาระของสังคม ทำให้ประเทศชาติขาดศักยภาพในการแข่งขันในเวทีโลก

สภาพปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติด และอบายมุขในสถานศึกษาดังกล่าว แม้ว่าจะมีการป้องกันและปราบปราม อย่างใกล้ชิดต่อเนื่อง แต่พบว่ายิ่งแก้ไขยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา ส่งผลให้คุณภาพชีวิตและสังคมอ่อนแอลง⁷

การดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาว กระทรวงศึกษาธิการ

นโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและอบายมุข ในกลุ่มเยาวชนในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา สำหรับแผนพัฒนาระยะที่ 8 นั้น ยังคงอาศัยยุทธศาสตร์การลดอุปสงค์ (Demand Reduction) เช่นเดียวกับการดำเนินงานในแผนระยะที่ 7 ที่ผ่านมาแต่เน้นในประเด็นของการพัฒนาคุณภาพกระบวนการดำเนินงาน และการให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น โดยได้ดำเนินการในรูปแบบโครงการโรงเรียนสีขาว ซึ่งในการนี้การกระทรวงศึกษาธิการได้ให้นโยบายในการดำเนินงานโรงเรียนสีขาว ดังนี้⁸

1. ขอให้กรมบรรจุโครงการโรงเรียนสีขาวไว้ในแผนงานป้องกันและแก้ไขสารเสพติดในสถานศึกษา เพื่อให้สามารถจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง

⁷ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี, “รายงานการประเมินผลโครงการโรงเรียนสีขาว โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ปีการศึกษา 2541,” เอกสารลำดับที่ 17/2542 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี, 8-9.

⁸ กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการวิจัย การประเมินผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาว ปีการศึกษา 2541 (กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, 2542), 12.

2. การป้องกันและแก้ไขปัญหาล้างหนี้เรื่องสารเสพติด โดยเฉพาะยาบ้าเป็นปัญหาสำคัญ และในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาล้างหนี้เรื่องสารเสพติด การพนัน และการทะเลาะวิวาทให้ดำเนินการควบคู่กันไปตามสภาพปัญหาของแต่ละสถานศึกษา

3. ขอให้กรมเร่งรัดและจริงจังในการแก้ไขปัญหาล้างหนี้เรื่องสารเสพติด มีการติดตามและจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในโรงเรียนกลุ่มเสี่ยงที่มีปัญหาสารเสพติดรุนแรงและระบาดแพร่หลาย

4. แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาล้างหนี้เรื่อง ได้แก่

4.1 การป้องกันและแก้ไขปัญหาล้างหนี้เรื่องสารเสพติดในสถานศึกษา โดย (1) ให้กรมย้ายสถานศึกษาให้ครูเป็นแบบอย่างที่ดี ไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มสุรา จัดสถานศึกษาให้เป็นเขตปลอดสารเสพติด (2) ขอให้กรมทำความเข้าใจกับผู้บริหารสถานศึกษา ให้รายงานกระทรวงโดยพิจารณาเป็นคุณงาน ความดีในการรายงานตามความเป็นจริงและเอาใจใส่ในการแก้ไขปัญหาล้างหนี้เรื่องสารเสพติดด้วยความเข้มแข็ง (3) ขอให้สถานศึกษาพยายามป้องกัน และแก้ไขปัญหาล้างหนี้เรื่องสารเสพติดโดยไม่ให้แก่นักเรียน/นักศึกษาให้พ้นจากสภาพนักเรียน/นักศึกษา ไปเป็นภาระสังคม หรือสถาบันอื่น และ (4) ขอให้สถานศึกษาดูแลนักเรียนนักศึกษาที่เสพยาเสพติดในฐานะผู้ป่วยหรือผู้หลงผิด แต่ให้ใช้มาตรการทางกฎหมายในกรณีของนักเรียน นักศึกษาที่เป็นผู้จำหน่ายสารเสพติด โดยใช้ดุลยพินิจเป็นรายบุคคล

4.2 การป้องกันและแก้ไขการทะเลาะวิวาท โดย (1) ติดตามตรวจสอบพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนนักศึกษาที่มีปัญหาเป็นรายกรณีหรือรายกลุ่ม และส่งครูไปเยี่ยมบ้านเพื่อเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงต่อการทะเลาะวิวาทข้ามสถาบัน (2) ตรวจสอบการพกอาวุธเข้ามาในสถานศึกษาของนักเรียน นักศึกษา กลุ่มเสี่ยงและคาดโทษเพิ่มสำหรับผู้ทำผิดที่ถูกตักเตือนมาแล้ว (3) ให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมนักเรียน นักศึกษา ให้ครอบคลุมตั้งแต่การกำหนดระเบียบ วินัย กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ (4) สร้างองค์กรเครือข่ายระหว่างบ้าน โรงเรียน ชุมชนและตำรวจ โดยมีระบบสื่อสาร โทรคมนาคม และระบบข้อมูลเพื่อเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยง (5) ประสานฝ่ายตำรวจให้ใช้มาตรการเฝ้าระวังในการลงโทษนักเรียน/นักศึกษาที่ฝ่าฝืนในชั้นกระทำความผิดกฎหมาย

ความเป็นมาของโครงการโรงเรียนสีขาว

และขั้นตอนการดำเนินงาน

กระทรวงศึกษาธิการ โดยนายชุมพล ศิลปอาชา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้มอบให้นายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารงานตามนโยบาย และได้เริ่มโครงการเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2541 ซึ่งเป็นวันคล้ายวันสถาปนากระทรวงศึกษาธิการครบรอบ 106 ปีเพื่อเป็นสิริมงคลในการเริ่มต้นงานสำคัญในวันสำคัญ

ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีความมุ่งมั่นที่จะรณรงค์ป้องกันและแก้ไขให้สถาบันการศึกษาเป็นสถาบันของสังคมเป็นศูนย์กลางการศึกษาพัฒนาให้ปลอดจากปัญหาการติดสารเสพติด สิ่งยั่วยู้ที่จะก่อปัญหาแก่เด็กนักเรียน เยาวชน ประพฤติตนไม่เหมาะสมกับวัยในทางกามารมณ์ การพนัน การทะเลาะวิวาท โดยการดำเนินงาน 4 ประสาน 2 คำ เพื่อร่วมกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหา เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนให้พ้นภัย และเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ⁹

กระบวนการในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาว

การดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาว ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ มีกระบวนการสำคัญ ดังนี้

1. การประสานความร่วมมือระหว่าง โรงเรียน บ้านและชุมชน การบริหารงานและการวางแผนการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาว ให้บรรลุผลสำเร็จได้นั้น มีความจำเป็นที่ต้องประสานความร่วมมือจากบุคลากรในหน่วยงานต่าง ๆ หลายระดับ เพื่อให้เกิดความคิด เกิดพลังสร้างสรรค์ และร่วมคิด ร่วมทำร่วมประสานประโยชน์ เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีพฤติกรรมเด่นชัดอย่างน้อย 4 ประการ คือ เป็นนักเรียนที่จะต้องปฏิเสธสารเสพติดทั้งหมดไม่เล่นการพนัน ไม่หมกมุ่นมัวเมา กับสื่อลามก และไม่ใช้ความรุนแรงก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาท ถ้านักเรียนทุกคนปลอดจากภัยเหล่านี้อย่างยิ่งยอน โรงเรียนนั้นก็จะได้รับการยกย่องว่าเป็นโรงเรียนสีขาว ดังนั้นสิ่งสำคัญในการทำให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนสีขาวได้ คือ ความร่วมมือของบุคคลที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียนทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน ผู้ปกครอง โดยมีชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมดำเนินงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง¹⁰

2. การสำรวจและคัดกรองนักเรียนเพื่อดำเนินการโครงการโรงเรียนสีขาว โดยให้โรงเรียนดำเนินการ ดังนี้

2.1 โรงเรียนมีข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนรายบุคคล เพื่อเข้าใจเด็กอย่างลึกซึ้ง ทั้งด้านสภาพของตัวนักเรียนเอง โรงเรียน ครอบครัวและชุมชน ที่อาจนำไปสู่การใช้สารเสพติด การพนัน สื่อลามก และการทะเลาะวิวาท

⁹เรื่องเดียวกัน , 14 .

¹⁰สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี, รายงานการประเมินผลโครงการโรงเรียนสีขาว โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ปีการศึกษา 2541 เอกสารลำดับที่ 17/2542 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี, 20.

2.2 วิเคราะห์และคัดกรองนักเรียนโดยจำแนกเป็นกลุ่มตามสภาพปัญหา และสาเหตุที่ต่างกันเพื่อให้สามารถกำหนดวิธีการ และสื่อสำหรับการป้องกันและแก้ไขปัญหาได้ตรงกับสภาพปัญหาที่แท้จริงของนักเรียนได้ชัดเจน และตรงจุดยิ่งขึ้นทั้งรายกลุ่มและบุคคล ทั้งนี้ได้อาศัยข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน รวมทั้งวิธีสังเกต สัมภาษณ์ สอบถาม ตลอดจนการวิเคราะห์ร่องรอยของพฤติกรรมต่าง ๆ จากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อคัดกรองนักเรียนตามสภาพปัญหาแต่ละด้าน คือ สารเสพติด การพนัน สื่อลามก และการทะเลาะวิวาท ดังแนวทางการจำแนกกลุ่มนักเรียนที่ใช้สารเสพติด ดังนี้

กลุ่มปกติ หมายถึง กลุ่มที่ไม่มีประสบการณ์ในการใช้สารเสพติด

กลุ่มเสี่ยง หมายถึง กลุ่มที่เคยมีประสบการณ์ในการใช้สารเสพติด แต่ปัจจุบันเลิกได้แล้ว รวมทั้งกลุ่มที่มีปัจจัยเสี่ยงด้านครอบครัวและสภาพแวดล้อม

กลุ่มบำบัด หมายถึง กลุ่มที่มีประสบการณ์การใช้สารเสพติด และปัจจุบันยังใช้อยู่

กลุ่มที่ต้องได้รับการฟื้นฟู หมายถึง กลุ่มที่ได้รับการบำบัดรักษาจนหายดีแล้ว และได้กลับมาเรียนในโรงเรียนเดิม

กลุ่มที่สงสัยว่าเป็นผู้ค้า หมายถึง กลุ่มที่ค้ายาหรืออาจเป็นเครื่องมือของผู้ค้ายาเสพติด

ในการคัดกรองเด็กกลุ่มต่างๆ ต้องอาศัยความละเอียดอ่อน รอบคอบ มีการตรวจสอบข้อมูลก่อนและหลังการคัดกรองเด็กให้เป็นปัจจุบัน ทั้งนี้ ต้องปกปิดการคัดกรองเด็กไว้เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาร่วมกันหาแนวทางป้องกัน และแก้ไขนักเรียนรายบุคคลเท่านั้น ข้อสำคัญผลการคัดกรองเด็กอาจเปลี่ยนแปลงได้หากมีข้อพิจารณาที่เชื่อถือได้เพิ่มเติม

3. การสร้างภูมิคุ้มกันเด็กในโรงเรียน ภูมิคุ้มกันในที่นี้ หมายถึง สิ่งที่ร่างกายสร้างขึ้นโดยธรรมชาติ หรือได้รับจากภายนอกเพื่อให้เกิดการสร้างสิ่งต่อต้านหรือปฏิกิริยาตอบสนองขึ้นภายในร่างกาย สำหรับในทางพฤติกรรมศาสตร์ได้นำ “ภูมิคุ้มกัน” มาใช้เพื่อให้คนรู้จักป้องกันตนเองจากปัญหาต่างๆ คณะอนุกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2525 ใช้คำว่า “การสร้างภูมิคุ้มกัน” เป็นเป้าหมายของการป้องกันปัญหาสารเสพติด สำหรับนักเรียนนักศึกษา และเยาวชน ภูมิคุ้มกันสารเสพติดมีองค์ประกอบดังนี้ การส่งเสริมการนับถือตนเอง การมีสัมฤทธิ์ผล การส่งเสริมให้เกิดความมุ่งมั่น การส่งเสริมให้เคารพตนเอง และเกียรติภูมิของบุคคล การพัฒนาทักษะส่วนตนและสังคม และการส่งเสริมให้มีทักษะในการประกอบอาชีพ

ปัจจุบันมีการนำ “ทักษะชีวิต” ซึ่งมีต้นแบบมาจากองค์การอนามัยโลก มาเป็นกลวิธีในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และเอดส์ รวมทั้งพฤติกรรมเบี่ยงเบนของวัยรุ่น ดังนั้นการสร้างภูมิคุ้มกันจึงหมายถึง การจัดสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ต่างๆ เพื่อให้เด็กนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ เกิดเจตคติ และทักษะในการป้องกันและแก้ไขปัญหา สถานการณ์ต่างๆ รอบตัว ซึ่ง

นักเรียนเผชิญอยู่ในชีวิตประจำวัน และเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต และสามารถป้องกันตนเองออกจากพิษภัยของสิ่งมอมเมาต่างๆ เช่น เรื่องสารเสพติด การพนัน สื่อลามก และการทะเลาะวิวาท เป็นต้น ทั้งนี้ จะเป็นการป้องกันอย่างยั่งยืน เพราะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกัน โดยตัวนักเรียน ซึ่งจะต้องนำไปใช้ในชีวิตจริงต่อไป

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยการปลูกฝังทักษะที่จำเป็นกับนักเรียน เช่น ฝึกทักษะในการคิด วิเคราะห์ เปรียบเทียบ แยกแยะ เชื่อมโยง จัดลำดับ จัดกลุ่ม นำความรู้ไปประยุกต์ใช้จริง ครูต้องจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการต่างๆ ตามความเหมาะสม เช่น ทักษะการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทักษะกระบวนการ 9 ประการ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และทักษะกระบวนการสร้างนิสัย เป็นต้น

ทั้งนี้ การสอนของครูควรร่วมมือกับพ่อแม่หรือผู้ปกครองนักเรียน ช่วยกันเอาใจใส่ดูแลพฤติกรรมนักเรียนทั้งทางที่บ้านและโรงเรียน ผู้ปกครองต้องฝึกให้ลูกรู้จักฟังตนเอง มีความรับผิดชอบ ไม่ข้องแวกกับอบายมุขต่าง ๆ ชื่นชมในความสำเร็จ รับฟังความคิดเห็นของลูก และฝึกทักษะทางสังคม มารยาท วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่ดีงาม รวมทั้งจะต้องมีแบบอย่างที่ดี¹¹

4. การจัดกิจกรรมสำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง โดย (1) ประสานความร่วมมือร่วมกันระหว่างโรงเรียน ครู ผู้ปกครองและนักเรียน โดยทุกคนต้องทำงานร่วมกันอย่างมีเป้าหมาย ทุกฝ่ายต้องให้ความร่วมมือช่วยเหลือกันและกันเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวตามสาเหตุที่ได้พบของเด็กกลุ่มเสี่ยง (2) วิธีการสอนของครู ต้องรับหลักสูตร เนื้อหา วิธีสอน ให้มีความหมายนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เน้นกิจกรรมฝึก ลงมือปฏิบัติ และเป็นกิจกรรมที่มีความหมาย (3) พัฒนาทักษะชีวิต โดยการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนปลอดภัยจากสารเสพติด การพนัน สื่อลามกและการทะเลาะวิวาท (4) ครูผู้สอนต้องไม่เน้นด้านวิชาการอย่างเดียว ควรให้คำปรึกษาด้านอื่นๆ ด้วย เช่น ด้านชีวิต จริยธรรม วินัย และบุคลิกภาพ (5) จัดสภาพแวดล้อมโรงเรียนให้น่าอยู่และปลอดภัยจากสารเสพติด การพนัน สื่อลามก และการทะเลาะวิวาท และ (6) จัดกิจกรรมทางเลือกในทางสร้างสรรค์ เช่น ดนตรี กีฬา และอื่นๆ เพื่อเป็นทางเลือกของนักเรียนในการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ห่างไกลสารเสพติด และอบายมุข

5. การจัดกิจกรรมสำหรับกลุ่มที่ต้องได้รับการบำบัด สำหรับนักเรียนกลุ่มที่ติดสารเสพติด ซึ่งต้องได้รับการบำบัดรักษานี้ จำเป็นต้องหยุดพักการเรียนชั่วคราว โดยทางโรงเรียนต้องประสานงานจัดส่งนักเรียนไปรับการบำบัดและฟื้นฟูสภาพร่างกาย จิตใจคืนสู่สภาพปกติแล้ว

¹¹ เรื่องเดียวกัน, 21.

ให้คำปรึกษา ให้ความรัก ให้กำลังใจ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น และไม่กลับไปติดสารเสพติดอีก

6. การจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน เพื่อให้ นักเรียนปลอดจากสารเสพติด การพนัน สื่อลามก และการทะเลาะวิวาท เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง กิจกรรมเสริมควรเป็นกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งครูผู้สอนควรเลือกกิจกรรมตามความเหมาะสม และความสนใจของนักเรียน เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม การจัดกิจกรรมเสริมนี้สามารถจัดให้กับนักเรียนได้ทุกกลุ่มเป้าหมาย¹²

ตัวอย่างกิจกรรมเสริม ได้แก่ (1) กิจกรรมแนะแนวให้คำปรึกษา (2) กิจกรรมซ่อมเสริมตามสภาพที่พบ (3) กิจกรรมเสริมศักยภาพต่าง ๆ (4) กิจกรรมส่งเสริมอาชีพและหารายได้ (5) กิจกรรมพัฒนาจิตใจ เจริญปัญญา สร้างค่านิยม (6) กิจกรรมกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน (7) กิจกรรมข่าวหน้าเสาธง (8) กิจกรรมร่วมด้วยช่วยกัน (9) กิจกรรมเข้าค่ายเสริมสร้างวินัย (10) กิจกรรมชุมชน ชมรมต่าง ๆ (11) กิจกรรมนันทนาการ ได้แก่ ดนตรี กีฬา ศิลปะ เป็นต้น

ปัจจุบันการแพร่ระบาดของสารเสพติด ที่น่าเป็นห่วงก็คือ การระบาดลงไปสู่เด็กที่มีอายุน้อยลง นักเรียนในระดับประถมศึกษาเป็นจำนวนมากตกเป็นทาสสารเสพติด และยิ่งทวีความแพร่ระบาดมากขึ้นในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นอุปสรรคใหญ่หลวงในการพัฒนาการศึกษา เพราะถ้าหากสมองการรับรู้ของคนเสื่อมเสียแล้ว การลงทุนต่างๆ ก็ไม่เกิดประโยชน์อันใด

โครงการโรงเรียนสีขาว (เฉลิมพระเกียรติ พลอดยาเสพติด)

1. หลักการและเหตุผล ด้วยสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) สำนักงานกฤษฎมนตรีได้นำเสนอโครงการหมู่บ้าน/ชุมชนเฉลิมพระเกียรติพลอดยาเสพติด ซึ่งเป็นโครงการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 6 รอบ ในวันที่ 5 ธันวาคม 2542 โดยมีคำขวัญของโครงการได้แก่ “รักในหลวง ห่วงลูกหลาน ร่วมกันต้านยาเสพติด” เสนอต่อคณะรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีได้มีมติรับทราบและเห็นชอบ เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2541 สำหรับการดำเนินงาน ป.ป.ส. ได้ร่วมกับสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยและกรมการปกครอง ในการดำเนินงานตามโครงการ โดยได้กำหนดให้โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของโครงการด้วย

จากการประชุมคณะอนุกรรมการติดตามและประเมินผล ตามคำสั่งของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดที่ 5/2541 ลงวันที่ 15 มกราคม 2541 โดยมีรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์) เป็นประธานอนุกรรมการ และรัฐมนตรีช่วยว่าการ

¹² เรื่องเดียวกัน, 23.

กระทรวงศึกษาธิการ (นายสมศักดิ์ ปรีศนันท์กุล) เป็นรองประธานอนุกรรมการ ในวันพฤหัสบดีที่ 4 มีนาคม 2542 เวลา 09.30 น. ณ ตึกบัญชาการทำเนียบรัฐบาล ได้มีมติเสนอให้กระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินงานโครงการ “โรงเรียนสีขาว เถลิงพระเกียรติ ปลอดภัยเสพติด” เพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติ โดยใช้ยุทธศาสตร์สำคัญ คือ “ไม่เสพ ไม่ค้า ไม่ผลิต ร่วมลงมือต่อต้านยาเสพติด”¹³

2. จุดประสงค์ โครงการโรงเรียนสีขาวมีจุดประสงค์สำคัญ 5 ประการคือ (1) เพื่อรณรงค์ให้สถานศึกษาทุกประเภทและทุกแห่ง ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ร่วมมือร่วมใจกันดำเนินการให้สถานศึกษาของตนปลอดภัยเสพติด เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลเนื่องในวโรกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 6 รอบ ในวันที่ 5 ธันวาคม 2542 (2) เพื่อลดปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในสถานศึกษา (3) เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยตนเองของสถานศึกษา โดยประสานขอความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ตามหลักการ “ราษฎร์ – รัฐร่วมใจจัดภัยยาเสพติด” (4) เพื่อให้ นักเรียนนักศึกษา ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน เป็นผู้ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยตนเอง โดยประสานขอความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน และ (5) เพื่อประกาศเป็น “โรงเรียนสีขาว เถลิงพระเกียรติ ปลอดภัยเสพติด”

3. เป้าหมาย สถานศึกษาทุกประเภทและทุกระดับในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งหมด จำนวนประมาณ 40,000 แห่ง เข้าร่วมโครงการและรับการประเมินผลเพื่อประกาศให้เป็นโรงเรียนสีขาว เถลิง-พระเกียรติปลอดภัยเสพติด

4. ผู้รับผิดชอบโครงการ คณะกรรมการโรงเรียนสีขาว กรมที่มีสถานศึกษา ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการและผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด

การศึกษาเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการของเด็กนักเรียน

การศึกษาเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการของเด็กนักเรียนเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อทราบข้อมูลด้านการพัฒนาการทั้งทางร่างกาย สังคม และสติปัญญา อันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำมาจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก

¹³ กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการดำเนินงาน โรงเรียนสีขาว เถลิงพระเกียรติปลอดภัยเสพติด : รักในหลวง ห่วงลูกหลาน ร่วมกันต้านยาเสพติด บ้านโรงเรียนร่วมคิด ทุกชีวิตปลอดภัย, สำนักงานโครงการโรงเรียนสีขาว, สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปี 2542 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2542), 1.

1. ในระดับประถมศึกษา (ป.5 – ป.6) นักเรียนในระดับนี้จะมีลักษณะการพัฒนาร่างกาย สังคมและสติปัญญา ดังนี้

ลักษณะทางร่างกาย โดยทั่วไปเด็กหญิงในวัยนี้เติบโตเร็วกว่าเด็กชายและยังเข้าสู่วัยรุ่น มีความสนใจเรื่องเพศมากขึ้นเด็กต้องการปรับตัวทั้งด้านร่างกายและจิตใจเด็กจะเป็นกังวลและขณะเดียวกัน มีความอยากรู้อยากเห็นสูง เด็กในวัยนี้มีความสามารถทำงานละเอียดขึ้น มีความนิยมงานศิลปะและดนตรีมากขึ้น เด็กชายชอบเล่นรุนแรง เช่น การชกต่อย แต่บางครั้งเด็กชายอาจต้องการแสดงถึงความเป็นชายในทางผิด ๆ ครูจึงควรจัดสภาพการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพัฒนาการทางกายในวัยนี้ โดย (1) ให้คำปรึกษาในเรื่องเพศตรงไปตรงมา และเหมาะสม และ (2) สนับสนุนงานด้านศิลปะและดนตรี ให้เด็กมีกิจกรรมด้านนี้มากขึ้น เช่น การจัดให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงงานศิลปะการวาด ระบายสี การปั้น การแกะสลัก และเล่นดนตรี อย่างเหมาะสม

ลักษณะทางสังคม เพื่อในกลุ่มมีอิทธิพลกับความประพฤติกของเด็กรวม เด็กต้องการเป็นคนดังในหมู่เพื่อนฝูงมากกว่าจะเชื่อฟังผู้ใหญ่ เอาใจเพื่อนมากกว่าเด็กบางคน โดยเฉพาะเด็กผู้ชายอาจทำตัวให้เด่นโดยการขี้คำสั่งครู เด็กในวัยนี้ชอบทำทนายทนายขี้บ๊อง การนิยมคนเก่ง ครูจึงควรจัดสภาพการเรียนการสอนในเรื่องเฉพาะพัฒนาการของสังคม ในเด็กวัยนี้โดย (1) จัดกลุ่มกิจกรรมที่เด็กสนใจ เช่น ชมรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียน (2) พยายามไกล่เกลี่ยและขจัดความขัดแย้งภายในกลุ่ม (3) หลีกเลี่ยงการแข่งขันระหว่างเด็กหญิงกับเด็กชาย (4) จัดกิจกรรมกีฬา และสนับสนุนการทำงานเป็นทีมมากขึ้น และ (5) สร้างค่านิยม และยกย่องคนดี ให้เด็กเกิดความซาบซึ้งและนิยมคนเก่ง

ลักษณะทางสติปัญญา เด็กในวัยนี้มีความอยากรู้อยากเห็นในทุกเรื่อง ชอบสะสมของมากมาย และจะสนใจสิ่งของชั่วคราวเวลานั้น ครูจึงควรจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมให้เด็กหาคำตอบในเรื่องต่าง ๆ ครูควรสนับสนุนและกระตุ้นให้เด็กเล่าเรื่องให้เพื่อนๆ ฟังเพื่อแลกเปลี่ยนความสนใจของเด็ก ครูควรจัดกิจกรรมให้เด็กทำตามความสามารถ และชมเชยเมื่อเขาทำได้ดี เพื่อให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจ และมีความเพียรพยายามในการทำงานให้ได้ดีต่อไป¹⁴

2. ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 – ม.3 อายุ 12 – 15 ปี) นักเรียนในระดับนี้จะมีลักษณะการพัฒนาร่างกาย สังคมและสติปัญญา ดังนี้

¹⁴ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์, รายงานผลการดำเนินงาน โดยการนำร่อง โรงเรียนสีขาว โรงเรียนพลับพลา, สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพลับพลาชัย (บุรีรัมย์: ม.ป.ท., 2541), 15. (เอกสารอัดสำเนา)

ลักษณะทางร่างกาย เด็กในวัยนี้ย่างเข้าสู่วัยรุ่น อย่างเข้าสู่วัยหนุ่มสาว ลักษณะทางเพศ จะปรากฏชัด เด็กบางคนจึงมีปัญหาในการปรับตัว ไม่อยากเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อน ๆ ครูจึงควร สนับสนุนให้ทำกิจกรรมที่เด็กชอบ และสนใจเพื่อให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจในงานของตน และมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น

ลักษณะทางสังคม เด็กปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มยิ่งกว่าการปฏิบัติตามพ่อแม่มีข้อ ขัดแย้งกับผู้ใหญ่เสมอ เด็กวัยนี้ต้องการอิสระไม่ชอบปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ครูจึงควรส่งเสริม พัฒนาการในลักษณะการทำงานเป็นกลุ่ม ให้อิสระไม่บีบบังคับจนเกินไป

ลักษณะทางอารมณ์ เด็กจะมีการแสดงออกในทางแข็งกร้าว เป็นลักษณะของการ เปลี่ยนแปลงจากวัยรุ่นสู่ผู้ใหญ่ วัยนี้จะเพื่อฝัน โดยเฉพาะเกี่ยวกับอนาคต ต้องการเป็นตัวของตัวเอง ต้องการอิสระภาพ ครูควรพยายามเข้าใจพฤติกรรมของเด็กและช่วยเหลือ โดย (1) ส่งเสริม ให้เข้าพิสูจน์ความเป็นผู้ใหญ่ โดยให้กระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างมีความสามารถและความชำนาญ (2) ระวังและส่งเสริมให้เขายอมรับความจริงที่อาจทำให้เขาผิดหวังในอนาคต (3) ให้เด็กอภิปราย และเขียนเสนอความรู้สึกที่ไม่พึงพอใจทั้งหลาย ในขณะที่เดียวกันครูจะต้องชี้แจงให้เด็กเข้าใจถึงการ ควบคุมตนเอง เพราะการอยู่ร่วมกันในสังคมต้องคำนึงถึงเสถียรภาพของผู้อื่นด้วย

ลักษณะทางสติปัญญา เด็กในวัยนี้สามารถที่จะเข้าใจ ความคิดรวบยอดที่เป็นนามธรรม ได้ดี ดังนั้นเขาจึงสามารถเข้าใจหลักศีลธรรมจรรยาต่าง ๆ ได้มากขึ้น ครูจึงควรมีความอดทนในการจะอธิบาย ไม่แสดงอาการเบื่อหน่าย หรือเยาะเย้ยจะต้องแสดงความเห็นใจ และครูพยายามให้ ทางบ้านซึ่งทำทนายจิตนาการในทุกวิถีทาง ครูอาจหาเกมปริศนา หรือปัญหาที่นำทิ้งแทนแบบฝึกหัด ที่น่าเบื่อ¹⁵

ปัญหาจิตวิทยาวัยรุ่นที่เกี่ยวข้อง

พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของวัยรุ่น อาจเกิดจากองค์ประกอบหลายประการ เช่น วิธีการ อบรม เลี้ยงดูของบิดามารดา สภาพและฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว ความเป็นปึกแผ่นอันหนึ่ง อันเดียวกันของสมาชิกในครอบครัว สังคมภายในโรงเรียนและชุมชน เป็นต้น ดังนั้นการที่เราจะ พิจารณาว่าการกระทำใดเป็นปัญหาหรือไม่ จำต้องอาศัยการไตร่ตรองอย่างรอบคอบและใช้เวลา นานพอสมควร ไม่ควรด่วนตัดสินใจโดยใช้ความรู้สึกของตนเองเป็นเครื่องชี้วัดพฤติกรรมของผู้อื่น เพราะอาจนำไปสู่ความผิดพลาดได้

ฉวีวรรณ สุขพันธ์โพธาราม กล่าวว่า พฤติกรรมที่เป็นปัญหานั้น หมายถึง การกระทำที่ ทำให้ปรับตัวได้ยาก และการมีพฤติกรรมนั้นทำให้ผู้กระทำไม่มีความสุขในขณะนั้นหรือในเวลา

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, 17.

ต่อมา และพฤติกรรมนั้นเป็นที่สนใจหรือขัดต่อบุคคลอื่น และสิ่งแวดล้อมด้วยหลักเกณฑ์ในทาง พุทธศาสนาให้เราพิจารณาตัดสินว่า พฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่มีปัญหาหรือไม่ โดยวิเคราะห์ที่ ความสุขของการกระทำดังนี้คือ 1) ผู้กระทำเองเห็นว่าตนเองเป็นสุขอย่างแท้จริงหรือไม่ 2) ผู้อื่นได้ รับความสุขหรือไม่ และ 3) การกระทำนั้นผู้ที่มีสติปัญญา ไตร่ตรองดูแล้วด้วยเหตุผลว่ามีความสุข จริงหรือไม่¹⁶

ตามปกติพ่อแม่ผู้ปกครองทั่ว ๆ ไป คงไม่ปรารถนาที่จะให้บุตรหลานของตนเป็นคน สร้างปัญหาต่าง ๆ ขึ้นกับครอบครัว โรงเรียน หรือสังคม อันจะนำความเดือดร้อนและความเสื่อม เสียม่าสว่างสู่ตระกูล เพื่อเป็นการป้องกันเด็กวัยรุ่นไม่ให้เป็นผู้ที่มีปัญหา พ่อแม่ควรมีความรู้ใน เรื่องการทำความเข้าใจของวัยรุ่นแบบต่าง ๆ ตลอดจนทราบถึงสาเหตุของการทำความเข้าใจนั้น ๆ อีกด้วย เพื่อที่จะได้ปฏิบัติต่อวัยรุ่นให้ถูกต้อง จัดการอบรมเลี้ยงดูด้วยความรักความเอาใจใส่ ซึ่งจะเป็น การช่วยลดปริมาณของเด็กวัยรุ่นที่กระทำผิดให้น้อยลง เกี่ยวกับลักษณะของเด็กวัยรุ่นที่กระทำผิดนี้ มีนักจิตวิทยาหลายท่านได้ให้ความคิดเห็นไว้ต่าง ๆ กัน คือ สุชา จันทน์เอม กล่าวว่าเด็กที่กระทำผิด คือเด็กที่แสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะที่ต่อต้านสังคม (anti - social behavior) และเป็นภัยต่อ สังคม ซึ่งเด็กที่กระทำผิดส่วนใหญ่มีจะมาจากครอบครัวที่บิดามารดาไม่ให้ความรัก ความเอาใจใส่ เท่าที่ควรนั่นเอง¹⁷

จากความคิดเห็นของนักจิตวิทยาทั้ง 2 ท่านที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น พ่อจะสรุปได้ว่าทั้ง สองมีความเห็นสอดคล้องกันว่าเด็กวัยรุ่นที่กระทำผิด หรือทำตนเป็นปัญหานั้นมักจะมีสาเหตุ มาจาก (1) ขาดการดูแลเอาใจใส่จากทางบ้าน และ (2) ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวไม่ดี¹⁸

วัยรุ่นที่กระทำผิดมักแสดงนิสัยความประพฤติที่ไม่ดีให้พ่อแม่หรือครูได้เห็นมาแล้วตั้ง แต่วัยเด็ก คือ “ส่อแววเกร” ให้เห็นได้ ลักษณะการกระทำที่บ่งชี้ว่ามีพฤติกรรมแปรปรวนก่อนที่จะ กระทำความผิดจนถึงขั้นต้องถูกจับกุม คุ่มขัง ขึ้นศาลเด็กมีหลายอย่าง เช่น ชอบหยิบของของผู้อื่น ทั้งของบุคคลภายในครอบครัวหรือเพื่อนๆ ในโรงเรียน โดยไม่ขออนุญาต มีนิสัยดื้อรั้น ลักเล็ก ขโมยน้อย ชอบพูดปดไม่สนใจการเรียน มั่วสุม คบเพื่อนไม่ดี ใช้จ่ายเงินทองสุรุ่ยสุร่าย ชอบเล่นการ พนัน ก้าวร้าว ชอบทะเลาะวิวาท ไปเที่ยวในสถานที่ที่ไม่สมควรไป เช่น บาร์ ไนต์คลับ มีปัญหาทาง

¹⁶ ฉวีวรรณ สุขพันธ์โพธาราม, 2527, อ้างถึงใน โสภณัท นุชนารถ, จิตวิทยาวัยรุ่น (กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏธนบุรี, 2542), 233.

¹⁷ สุชา จันทน์เอม, 2529, อ้างถึงใน โสภณัท นุชนารถ, จิตวิทยาวัยรุ่น (กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏธนบุรี, 2542), 234.

¹⁸ โสภณัท นุชนารถ, จิตวิทยาวัยรุ่น (กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏธนบุรี, 2542), 234.

ด้านการปรับตัว มีพฤติกรรมทางเพศเร็วกว่าวัย และไม่เหมาะสม เป็นต้น เมื่อครูหรือผู้ปกครองได้สังเกตเห็นเด็กคนใดคนหนึ่งมีพฤติกรรมอยู่ในข่ายที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ควรจะได้รับความช่วยเหลือป้องกันเสียแต่เนิ่น ๆ ก่อนที่จะขยายความรุนแรงไปจนเกิดปัญหาที่เกินแก้ไข

สำหรับ สุลล บุญทรง ได้กล่าวถึงพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของวัยรุ่นไว้ดังนี้คือ (1) หนีโรงเรียนเนื่องจากได้รับความกดดันที่กระทบกระเทือนใจบางอย่าง เช่น การทำโทษที่รุนแรง ขาดเหตุผลของครู การปกครองของโรงเรียนที่เข้มงวดเกินไป มีเพื่อนเกเรชวนเที่ยวเตร่ เรียนไม่ทันเพื่อน เพราะระดับสติปัญญาต่ำ ครอบครัวมีปัญหา เป็นต้น (2) การพูดปด เด็กวัยรุ่นที่พูดปดอาจมีสาเหตุหลายประการ เช่น กลัวการลงโทษ หลีกเลี่ยงปัญหาที่ยุ่งยากที่จะตามมาภายหลังจากการพูดความจริง หลีกเลี่ยงความผิดหวัง หรือสนองความต้องการบางอย่างของตนเอง (3) การก้าวร้าวรุนแรง อาจมีสาเหตุเพราะกำลังตกอยู่ในสถานการณ์ที่เป็นอันตรายต่อตนเอง ถูกพรากจากสิ่งที่ต้องการ หรือสิ่งที่รัก ถูกห้ามในสิ่งที่ต้องการ เป็นต้น (4) ลักขโมย อาจมีสาเหตุมาจาก ความยากจน ความขาดแคลน หรือความตื่นเต็นจากการกระทำที่ทำแล้วสามารถหนีรอดได้อย่างปลอดภัย เกิดจากการเลียนแบบภาพยนตร์ หรือนวนิยาย การคบเพื่อนไม่ดี ใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือย จึงต้องหันมาลักขโมย (5) มีพฤติกรรมหลบซ่อนตัว เสรีซ่าม เด็กวัยรุ่นประเภทนี้มักมีนิสัยเก็บขี้นม แยกตัว ชอบอยู่ตามลำพัง พูดน้อย เรียนไม่ดีเท่ากับระดับสติปัญญา และ (6) การแสดงอารมณ์ออกมาอย่างรุนแรง เวลาไม่ได้อะไรร้อย่างใจ จะแสดงอาการฉุนเฉียว ปึงปึง ทูตตี ขว้างปาสิ่งของ พุดจาอะอะไว้วาย เรียกร้องทะเลาะเบาะแว้งหรือโต้แย้งกับผู้ใหญ่¹⁹

สาเหตุของปัญหาวัยรุ่น

ปัญหาของวัยรุ่นมีสาเหตุมาจากองค์ประกอบหลายประการด้วยกัน อันได้แก่ แรงขับภายในตัวของเด็กวัยรุ่น เช่น ความต้องการทางกายและความต้องการจิตใจ และจากสิ่งแวดล้อมที่เป็นตัวกระตุ้นอยู่ภายนอก เราสามารถสรุปได้ดังนี้คือ

1. เกิดจากปัญหาส่วนตัวที่เกี่ยวข้องกับสภาพทางกาย เช่น

1.1 การขาดสารอาหารบางอย่าง เช่น วิตามิน บี ทำให้อารมณ์หงุดหงิดได้

1.2 การมีโรคประจำตัวทำให้มีผลต่อพัฒนาการด้านอื่น ๆ ของเด็ก รวมทั้งเป็น

อุปสรรคในการเรียน การคบเพื่อน และการปรับตัว

1.3 ความพิการหรือความบกพร่องทางกายทำให้เด็กเกิดปมด้อยและอาจปรับตัวโดยสร้างปมเด่นในทางอื่น

¹⁹ สุลล บุญทรง, 2523, อ้างถึงใน โสภณัท นุชนารถ, จิตวิทยาวัยรุ่น (กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏธนบุรี, 2542), 236.

1.4 เด็กที่มีสติปัญญาต่ำ มีวุฒิภาวะต่ำ และมีบุคลิกภาพแบบเด็ก ๆ (immaturity) ทำให้เป็นคนขาดความสามารถ ฟังตนเองไม่ได้ เป็นภาระแก่ครอบครัวและคนใกล้ชิดไปตลอด

1.5 ความกดดันและความผิดปกติของอารมณ์ทางเพศ พ่อแม่ที่เข้มงวดกวดขัน ในเรื่องเพศกับวัยรุ่นมากเกินไป ทำให้เด็กต้องเก็บกดเมื่อห่างไกลสายตาผู้ใหญ่ หรือคบเพื่อนไม่ดี เด็กผู้ชายก็อาจก่อคดีข่มขืน ซึ่งกลายเป็นอาชญากรทางเพศได้ สำหรับเด็กผู้หญิงนั้นก็หาโอกาสปล่อยตัวในการคบเพื่อนชาย หรือชิงสุกก่อนห่าม ตั้งครรภ์ก่อนสมรสได้

2. เกิดจากสภาพแวดล้อมทางครอบครัวและบุคคลที่เด็กมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย เด็กวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่ไม่ปรองดองกัน ทะเลาะเบาะแว้งกันอยู่เป็นนิจสิน (disturbed family) ครอบครัวแตกแยก พ่อแม่แยกกัน (broken home) พ่อแม่ไม่มีเวลาเอาใจใส่ลูก เด็กย่อมขาดความอบอุ่นที่ฟังไม่ได้ ขาดแบบฉบับของเพศหญิงชายที่ตนได้ประพฤติปฏิบัติตาม เมื่อไปโรงเรียนก็ไม่กล้าแก้ปัญหาต่าง ๆ ทางบ้านไปปรึกษากับครู เด็กจึงต้องเก็บกดปัญหานี้ไว้แต่ผู้เดียว ทำให้เกิดความทุกข์ทรมาน และนำไปสู่ความผิดปกติของอารมณ์และจิตใจ ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการเรียนและการเข้าสังคมกับกลุ่มเพื่อน เมื่อครูและเพื่อนไม่เข้าใจจะก่อให้เกิดปัญหาซ้ำซ้อนทั้งที่บ้านและทางโรงเรียน ทำให้เหตุการณ์เลวร้ายมากขึ้น

บทวิทยานิพนธ์ศิลปะการ สงวนลิขสิทธิ์

ปัญหาประเภทต่าง ๆ ของวัยรุ่น

ในระยะเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นวัยใดก็ตาม จะเกิดความยุ่งยากได้ทุกวัย วัยรุ่นเป็นระยะของการเปลี่ยนแปลงจากความเป็นเด็กไปสู่การพัฒนาการเพิ่มขึ้นในหลายๆ ด้าน ฮอลล์ (Hall) ได้เรียกระยะพัฒนาการของวัยรุ่นว่าเป็นระยะ “Strain and Stress” คือ เป็นวัยที่กำลังมีความตึงเครียดและความกดดัน และได้จัดกลุ่มปัญหาของวัยรุ่นไว้ดังนี้คือ 1) การปรับตัวเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับคนในบ้าน ในโรงเรียน สังคม และเพศตรงข้าม 2) เสรีภาพภายในบ้าน 3) การปรับตัวเข้ากับอาชีพ และ 4) สร้างปรัชญาชีวิตที่ดี²⁰ สรุปว่าขอบเขตของปัญหาของวัยรุ่น มี 5 ประการ ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนการสอนในโรงเรียน เด็กวัยรุ่นส่วนมากจะมีปัญหาเกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับครูผู้สอน ครูส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้ที่ไม่มีความอะลุ่มอล่วย (rigid) หัวโบราณ (conservative) มีทัศนคติแบบเก่า ๆ เลือกว่ารักมากกว่าชัง เด็กวัยรุ่นจะรู้สึกไม่พอใจที่ครูให้การบ้านมากเกินไปอีกด้วย

²⁰ Laycock, อ้างถึงใน โสภณัท นุชนารถ, จิตวิทยาวัยรุ่น (กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏธนบุรี, 2542), 239.

2. การปรับตัวทางด้านอาชีพ วัยรุ่นเป็นจำนวนมากที่พบกับปัญหาความไม่แน่นอนของอาชีพในอนาคต ไม่รู้ว่าเรียนจบไปแล้วจะได้ทำงานอะไร มีวัยรุ่นจำนวนไม่น้อยที่ศึกษาไปเรื่อย ๆ โดยไม่มีการวางแผนอาชีพในอนาคต วัยรุ่นอีกส่วนหนึ่งก็ยังเป็นบุคคลที่ว่างงานอยู่หรือไม่สามารถประกอบอาชีพได้ตรงกับสาขาวิชาการที่ตนเรียนจบออกมา ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญของวัยรุ่น

3. ปัญหาด้านการเงิน วัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องอยู่ในสังคมและหมู่เพื่อน มีการทำกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น การทำกิจกรรมทุก ๆ อย่างต้องอาศัยเงินทั้งสิ้น แต่วัยรุ่นก็จะรู้สึกละลายใจที่จะต้องแบมือขอเงินจากพ่อแม่อยู่ตลอดเวลา บางครั้งพ่อแม่ผู้ปกครองของวัยรุ่นบางคนก็เป็นคนหัวเก่า ยังไม่มีความเข้าใจ ไม่เคยคิดว่าควรจะต้องเตรียมเงินไว้ให้ลูกวัยรุ่นในการทำกิจกรรมพิเศษ (extra - activities) ต่างๆ บ้าง เมื่อเด็กเอ่ยปากขอ ก็จะได้รับการปฏิเสธว่ากล่าวไม่สนใจ เป็นต้น เป็นสาเหตุให้เด็กน้อยใจ เกิดปมด้อย ไม่ทัดเทียมเพื่อนเวลาไปไหนมาไหน และรู้สึกกดดันกดดัน

4. ชีวิตในครอบครัวและการปรับตัวในสังคม เด็กวัยรุ่นต้องการอิสรภาพในการเข้าสังคมมากกว่าเดิม เช่น ไปงานเลี้ยงวันเกิดของเพื่อน ไปงานรับน้องใหม่ ไปงานกีฬาของโรงเรียน การออกค่ายพักแรม หรือการออกค่ายของชมรมอาสาพัฒนาชนบท ในภาคฤดูร้อน การออกจากบ้านเพื่อไปชมการแสดงเพื่อแสดงในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เมื่อขออนุญาตพ่อแม่ เด็กบางคนอาจจะไม่ได้รับการอนุญาตให้ออกจากบ้าน หรืออนุญาตแบบไม่เต็มใจ พร้อมกับกระนั้นว่าและการตรวจสอบเวลาไปกลับอย่างเข้มงวด ถ้าเด็ก กลับบ้านผิดเวลาบ้างเป็นบางครั้งบางครั้งก็อาจถูกลงโทษ มองในแง่ร้าย พุดจาสนบประมาทในทางเสียหาย ผู้ปกครองบางคนถึงกับจะจะให้เด็กออกจากโรงเรียน หรือขู่ว่าจะไม่ยอมส่งเสียให้เล่าเรียนต่อไป แล้วจะทำให้วัยรุ่นคิดมาก กลุ่มใจเสียใจ วัยรุ่นเพศหญิงจะพบปัญหาเช่นนี้มากกว่าวัยรุ่นเพศชาย คงเป็นเพราะว่า วัฒนธรรมของไทยเราที่ ว่า เด็กผู้หญิงต้อง “อยู่กับเหี่ยว ฝากับเรือน” ก็เป็นไปได้

ปัญหาที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ การที่พ่อแม่ตั้งความหวังเกี่ยวกับความสำเร็จของลูกไว้สูงมากเกินไป เมื่อลูกไม่สามารถทำได้ดังความหวังของพ่อแม่ พ่อแม่บางคนก็จะแสดงความผิดหวังออกมาในรูปของการว่ากล่าวตำหนิ เปรียบเทียบกับลูกบ้านอื่น เยาะเย้ยถากถาง ตัดสิทธิบางอย่างที่เด็กเคยได้รับ ซึ่งถือว่าการลงโทษได้เหมือนกัน เด็กเองก็ผิดหวังในความไม่สำเร็จของตนอยู่แล้ว การกระทำของพ่อแม่เช่นนี้ยิ่งเพิ่มความเจ็บช้ำ และกดดันให้เด็กต้องเกิดปัญหาความทุกข์มากขึ้นอีก จนเด็กบางคนไม่สามารถทนสภาพเช่นนี้ได้ จึงตัดสินใจหนีออกจากบ้านหรือฆ่าตัวตายในที่สุด นอกจากนี้ก็ยังมีปัญหาความไม่เข้าใจกันระหว่างพ่อแม่กับวัยรุ่น ในเรื่องของเสรีภาพและการเงิน พ่อแม่มักปฏิบัติต่อวัยรุ่นเหมือนกับเขายังเป็นเด็กเล็ก ๆ พ่อแม่ไม่เคยปิดโอกาสให้ลูก ๆ วัยรุ่นได้ปรึกษาปัญหาต่าง ๆ กับตนอย่างมีอิสระได้บ้าง

สืบศักดิ์ วิทยานนท์ ได้ศึกษาเปรียบเทียบจุดมุ่งหมายในชีวิตของเด็กวัยรุ่นชายที่กระทำผิดกฎหมาย และที่ไม่กระทำผิดกฎหมาย กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กวัยรุ่นชาย ที่กระทำผิดกฎหมายที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานฝึกอบรมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางบางนา จำนวน 63 คน และเด็กชายที่ไม่ได้กระทำผิดกฎหมายจากโรงเรียนโยธินบูรณะ กรุงเทพฯ จำนวน 63 คน อายุระหว่าง 14 - 19 ปี เป็นเด็กมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 19 คน มัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 14 คน มัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 30 คน ให้เด็กตอบแบบทดสอบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 70 ข้อ จะมีคำตอบให้เลือกเป็น 4 อันดับด้วยกัน คือ สำคัญอย่างยิ่ง สำคัญมาก สำคัญบ้าง ไม่สำคัญ จะถามในเรื่องต่าง ๆ 7 เรื่อง เช่น การศึกษา การประกอบอาชีพ การสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม เป็นต้น ผลปรากฏว่า เด็กที่ไม่กระทำผิดกฎหมายมีความต้องการอยากเรียนให้ได้คะแนนดี อยากศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญอยากศึกษาต่อในชั้นสูงๆ ถึงระดับปริญญามากกว่าเด็กที่กระทำผิดกฎหมายอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนเด็กที่กระทำผิดกฎหมาย อยากศึกษาต่อทางด้านวิชาชีพในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ หรือโรงเรียนฝึกอาชีพระยะสั้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เด็กที่ไม่กระทำผิดกฎหมายอยากทำงานสบาย ๆ และประสบความสำเร็จในธุรกิจของตน เด็กที่กระทำผิดกฎหมายอยากมีชื่อเสียงทางดนตรี เด็กที่ไม่กระทำผิดกฎหมายอยากช่วยให้ทุกคนเข้าใจซึ่งกันและกัน อยากให้ประชาชนมีความเสมอภาคกันมากกว่าเด็กที่กระทำผิดกฎหมาย เด็กที่กระทำผิดกฎหมายอยากมีอิสระ อยากเป็นผู้ใหญ่ และรู้จักปรับตัวมากกว่าเด็กที่ไม่กระทำผิดกฎหมาย²¹

5. การปรับตัวทางด้านสุขภาพ สุขภาพของร่างกาย เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการปรับตัวทางสังคมอย่างเหมาะสม ทั้งวัยรุ่นชายและวัยรุ่นหญิง จะให้ความเอาใจใส่เกี่ยวกับรูปร่างหน้าตาของตนมาก วัยรุ่นทั้งที่มีพัฒนาการเร็วกว่ากลุ่มเพื่อนหรือช้ากว่ากลุ่มเพื่อน มักจะพบกับปัญหาเหล่านี้ คือ สายตาไม่ดี ฟันไม่สวย เตี้ยเกินไป หรือสูงเกินไป ผิวหน้าไม่ดี ปวดศีรษะ และเป็นหวัดบ่อย ๆ²²

เงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาว

การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ถ้าวิเคราะห์สภาพโดยทั่วไป จะมีลักษณะเป็นเชิงระบบ (System Analysis Approach) ดังเช่นที่ บาร์นาร์ด (Barnard) ได้กล่าวไว้ว่าระบบคือสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ต้องมองในภาพรวมซึ่งมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะทุกๆ ส่วนภายในระบบมี

²¹ สืบศักดิ์ วิทยานนท์, อ้างถึงใน โสภณัท นุชนารถ, จิตวิทยาวัยรุ่น (กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏธนบุรี, 2542), 238.

²² เรื่องเดียวกัน, 240.

ความสัมพันธ์กันส่วนอื่น ๆ อย่างเช่นชุด²³ ขณะที่ แฟลคเกิล ฮักกินส์ และรอย (Fagle,Huggin and Roy) เสนอว่า ระบบเป็นการรวมอย่างบูรณาการของส่วนต่าง ๆ ที่ปฏิสัมพันธ์กันโดยมีจุดประสงค์เพื่อร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจที่กำหนดไว้ล่วงหน้า²⁴ ซึ่งกริฟฟิธส์ (Griffiths) ก็มีความเห็นคล้ายกันว่า ระบบเป็นส่วนประกอบที่ซับซ้อนซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน²⁵ ส่วน เบอร์ทาลันฟี (Bertalanffy) เสนอกระบวนการเชิงระบบ อันประกอบด้วย กระบวนการ ผลผลิต ผลกระทบ ข้อมูลย้อนกลับ ขอบเขตและสิ่งแวดล้อม²⁶ ดังนั้น ระบบจึงควรประกอบด้วยส่วนสำคัญสามส่วนคือ (1) ป้อนข้อมูล (input) (2) กระบวนการ (Process) และ (3) ผลผลิตหรือผลการดำเนินการ (Output)²⁷ ป้อนข้อมูล หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การดำเนินงานของระบบรวมไปถึงสภาพแวดล้อมต่างๆ อันเป็นที่ตั้งของระบบ กระบวนการ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงป้อนข้อมูลให้เป็นผลผลิต และ ผลผลิต หมายถึง ความสำเร็จในลักษณะต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล²⁸ กล่าวโดยทั่วไปแล้ว ระบบมีสองประเภท คือ (1) ระบบปิด (closed system) และ (2) ระบบเปิด (open system) ซึ่งการที่จะเป็นระบบปิดหรือระบบเปิดนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถของเส้นแบ่งเขตในการให้ป้อนข้อมูลและผลิตผ่าน ถ้าให้ผ่านเข้าออกมากก็เป็นระบบเปิดมาก²⁹ ระบบสามารถแบ่งได้สามระดับ นับตั้ง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

²³ Chester I. Barnard, The Function of an Executive (Cambridge : Harvard University Press, 1938), 77.

²⁴ Charles D. Fagle, William H. Huggins, and Robert H. Roy, Operations Research in Systems Engineering (Baltimore : John Hopkins University Press, 1960), 58.

²⁵ Danial E. Griffiths, “Behavioral Science and Educational Administration,” in Sixty-third Yearbook of the National Society for the Study of Education (Chicago : University of Chicago Press, 1964), 116.

²⁶ L. V. Bertalanffy, General System Theory : Foundation Development Application (New York : George Braziller, 1968), 176.

²⁷ Phillip C. Semprevio, System Analysis : Definition, Process and Design (Chicago : Science Research Associations, Inc., 1976), 2.

²⁸ ประชุม รอดประเสริฐ, นโยบายการวางแผน หลักการและทฤษฎี (กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์, 2533), 68-69.

²⁹ ทองอินทร์ วงศ์โสธร, “ทฤษฎีระบบ,” ใน ประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารศึกษา หน่วยที่ 1-4 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์, 2536), 150.

แต่เล็กสุดจนถึงใหญ่ที่สุดคือ (1) ระบบย่อย (subsystem) (2) ระบบ (system) และ (3) ระบบใหญ่ (suprasystem)³⁰ ซึ่งสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ได้พัฒนาทวิวิธีการประเมินผลระบบของโครงการ ที่เรียกว่า CIPP Model (Context /Input /Process / Product) ที่ให้ความเที่ยงตรงในการประเมินผล ทั้งระบบจะเน้นการประเมินสี่ขั้นตอนคือ (1) การประเมินสิ่งแวดล้อม (context evaluation) จุดประสงค์เพื่ออธิบายสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป (2) การประเมินตัวป้อน (input evaluation) จุดประสงค์เพื่อตรวจสอบสมรรถภาพของสิ่งที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยุทธวิธีและรูปที่เหมาะสมที่จะทำให้บรรลุเป้าประสงค์ของโครงการ (3) การประเมินกระบวนการ (process evaluation) จุดประสงค์เพื่อตรวจสอบหรือพยากรณ์ในระหว่างการนำโครงการไปใช้ เพื่อปรับแผนของกระบวนการดำเนินงาน (4) การประเมินผลผลิต (Product evaluation) ใช้เพื่อตรวจสอบประสิทธิผลของโครงการ โดยมีจุดประสงค์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างผลที่ได้รับกับจุดประสงค์ สิ่งแวดล้อม และตัวป้อน เพื่อเป็นการวัดและแปลความหมายผลที่ได้รับ³¹

จากการศึกษาองค์ประกอบของระบบในโรงเรียนบางองค์ประกอบไม่จำเป็นต้องศึกษา คือ ปัจจัยนำเข้า และผลผลิต ทั้งนี้เนื่องจากว่า ปัจจัยนำเข้าของโรงเรียนประถมศึกษาจะมีลักษณะเหมือนๆ กัน ตั้งแต่ลักษณะโครงการของหน่วยงาน ความพร้อมของบุคลากรดำเนินงานโครงการงบประมาณ สื่อ เอกสาร วัสดุอุปกรณ์ ไปจนถึงการบริหารโครงการ ส่วนผลผลิตของโรงเรียนคือ สภาพสถานศึกษา สภาพนักเรียน สภาพชุมชนที่ตั้ง การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน และการปลอดจากสารเสพติดของสถานศึกษา จะเป็นตัวแปรที่ใช้ประเมินโรงเรียนเพื่อจำแนกโรงเรียนออกเป็นสองกลุ่ม คือ โรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ดังนั้น เงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานโครงการ โรงเรียนสีขาว ซึ่งผู้วิจัยกำหนดไว้เป็นกรอบในการศึกษาคั้งนี้คือ ศึกษาความแตกต่างด้านสภาพแวดล้อม (Context) ประกอบด้วย (1) สภาพเศรษฐกิจ (2) สภาพสังคม (3) สภาพภูมิศาสตร์ (4) นโยบายและแผน และ (5) กรอบการดำเนินงาน ด้านกระบวนการ (Process) ประกอบด้วย (1) การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ (2) การวางแผน (3) การดำเนินงานตามแผน (4) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร (5) การนิเทศ ติดตาม กำกับการดำเนินงาน (6) การประเมินผล และ (7) วิธีการประเมินผล โดยมีรายละเอียดดังนี้

³⁰ เรื่องเดียวกัน, 154.

³¹ ประกอบ คุณารักษ์, “การจัดทำโครงการและการประเมินผลเชิงระบบ,” ใน เอกสาร คำสอนรายวิชาโครงการและการประเมินผล (นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2526), 252.

สภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมมีอิทธิพลที่จะผลักดันให้นักเรียนติดสารเสพติดได้อย่างหนึ่ง เป็นต้นว่า สถานที่อยู่อาศัยเต็มไปด้วยแหล่งค้าสารเสพติด สิ่งแวดล้อมภายในบ้านขาดความอบอุ่นรวมถึงฐานะทางเศรษฐกิจและปัญหาชีวิตสิ่งแวดล้อมที่เลวร้ายไม่เพียงแต่ช่วยเร่งให้เขาใช้สารเสพติดแต่เพียงอย่างเดียว ยังเป็นอุปสรรคขัดขวางมิให้เขาใช้สารเสพติด แม้จะได้รักษาให้หายแล้ว เพราะสิ่งแวดล้อมเก่าจะกดดันให้เขากลับไปใช้สารเสพติดอีก โดยมูลเหตุที่ทำให้ติดยา แยกออกได้ดังนี้

- 1) เหตุจากการอยากทดลองเนื่องจากสัญชาตญาณอย่างหนึ่งของมนุษย์คือ การอยากรู้ อยากเห็น อยากทดลอง อยากรู้รสชาติของสารเสพติดว่าเป็นอย่างไร โดยคิดว่าคงไม่ติดง่าย ๆ แต่เมื่อทดลองเสพเข้าไปแล้วสารเสพติดในปัจจุบัน เช่น เฮโรอีน ยาบ้า จะติดได้ง่าย เพียงไม่กี่ครั้งก็ติดแล้ว จากผลการศึกษาและสถาบันของหน่วยงาน และสถาบันต่าง ๆ ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่ามูลเหตุอย่างหนึ่งในการติดสารเสพติดของเยาวชน หรือประชาชนทั้งหลายคือ การชอบทดลองผู้ติดสารเสพติดส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่ในวัยรุ่น ซึ่งในวัยนี้จะเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางอวัยวะ อันก่อให้เกิดความสงสัย และความรู้สึกลึกใหม่ ๆ แก่เด็ก³²
- 2) เหตุเกิดจากการชักชวน สาเหตุที่สำคัญประการต่อมาคือ การชักชวน ซึ่งอาจจะเกิดจากเพื่อนที่กำลังใช้สารเสพติดอยู่ อยากให้เพื่อนคิดบ้าง เมื่อเพื่อนคิดจะได้ขอเงินหรือรวมเงินกันซื้อยาเสพติด เป็นการเบี่ยงเบนภาระทางการเงินให้น้อยลงบ้าง ผู้ที่อยู่ในภาวะแวดล้อมที่เพื่อนติดสารเสพติดนั้นก็มักจะยอมรับและปฏิบัติตามไปด้วย เพราะวัยรุ่นเป็นวัยแห่งการต้องการของกลุ่ม นอกจากนั้นอาจจะได้รับการชักชวนจากผู้ขาย ซึ่งต้องการหาลูกค้าหรือถูกชักชวนจากเพื่อนฝูง ขณะมีเงินมาสุรา เทียวเตร่กันจึงเกิดการติดสารนั้นขึ้น
- 3) เหตุจากการถูกหลอก เนื่องจากสารเสพติดใหม่ ๆ มักจะมีในรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น เป็นลูกกวาดหรือทอฟฟี่ เป็นแคปซูล เป็นต้น โดยผู้รับมีอาจทราบว่สิ่งที่คนรับเป็นสารเสพติดให้โทษร้ายแรงอาจจะเข้าใจว่าเป็นของรับประทาน หรือยาธรรมดา ที่ไม่มีพิษร้ายแรงตามที่ผู้ให้หลอก
- 4) เหตุจากความคะนอง บุคคลประเภทนี้รู้แน่แก่ใจว่าสารเสพติดให้โทษไม่ดี แต่ด้วยความคึกคะนอง ในบางรายทำไปด้วยความสนุกกับเพื่อน เช่น สูบกัญชาโดยมากเป็นวัยรุ่นไม่เกรงกลัวแสดงความเก่งกล้าของตนเพื่ออวดเพื่อนฝูง อวดผู้หญิง สำหรับยาบ้าที่พบว่ามีสาเหตุสำคัญในเด็กหนุ่มคือการถูกแนะนำว่ายาบ้าเสพแล้วอาจทำให้ขยันดูหนังสือได้นานเมื่อได้ผลในระยะแรก ๆ ก็ทำซ้ำจนกลายเป็นคนติดยาเสพติด³³

³² ทานู สิริสิงห์, แนวคิดในการป้องกันยาเสพติด (กรุงเทพฯ : ไทยมิตรการพิมพ์, 2531), 14.

³³ สวาท ภูคำแสง, แนวคิดในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา (กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2539), 16. (อัครสำเนา)

5) เหตุเกิดจากปัญหาครอบครัว เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่ไม่ปรองดองกัน ทะเลาะเบาะแว้งกัน อยู่เป็นนิจสิน ครอบครัวแตกแยก พ่อแม่ แยกกัน พ่อแม่ไม่มีเวลาเอาใจใส่ลูก เด็กย่อมนขาดความอบอุ่นหาที่พึ่งไม่ได้ ขาดแบบฉบับของเพศหญิงชายที่ตนได้ประพฤติปฏิบัติตาม เมื่อไปโรงเรียนก็ไม่กล้านำปัญหาต่างๆ ทางบ้านไปปรึกษากับครู เด็กจึงต้องเก็บกดปัญหาไว้แต่ผู้เดียว ทำให้เกิดความทุกข์ทรมาน และนำไปสู่ความคิดปกติของอารมณ์และจิตใจ ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการเรียนและการเข้าสังคมกับกลุ่มเพื่อน เมื่อครูและเพื่อนไม่เข้าใจจะก่อให้เกิดปัญหาซ้ำซ้อนทั้งทางบ้านและทางโรงเรียน ทำให้เหตุการณ์เลวร้ายมากขึ้น

องค์ประกอบเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมการดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนสีขาวในโรงเรียน ประถมศึกษา ประกอบด้วย

1. สภาพเศรษฐกิจ หมายถึง สภาพของอาชีพและรายได้ต่อครอบครัวของประชากรในชุมชน ซึ่งกรมพัฒนาชุมชนได้กำหนดไว้ว่าครอบครัวที่มีฐานะยากจน หมายถึงครอบครัวที่มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท/คน/ปี โดยงานวิจัย มอร์ริสัน และแม็ค อินไทร์ (Morrison and Mc Intyre) พบว่าสภาพแวดล้อม เช่น สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เชื้อชาติ อาชีพและระดับการศึกษาของบิดามารดา มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน³⁴ และ ยาวดี วิบูลย์ศรี ได้วิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมมีผลต่อความสามารถเชิงเหตุผลของเด็กไทย³⁵ ซึ่ง สนิท สมักรการ และคณะ ที่ศึกษาวิจัยพฤติกรรมและทัศนคติเกี่ยวกับยาเสพติดของหนุ่มสาวไทย พบว่า ผู้ติดยาเสพติดส่วนใหญ่มีฐานะต่ำ ระดับการศึกษาต่ำ ประกอบกับสภาพแวดล้อมทางสังคม โดยเฉพาะครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ภายในไม่ราบรื่น³⁶ ดังนั้นถ้าโรงเรียนอยู่ในชุมชนที่ประชากรส่วนใหญ่มีฐานะดีและประกอบอาชีพหลักอาชีพใดอาชีพหนึ่งเป็นประจำแล้ว ชุมชนนั้นน่าจะประสบความสำเร็จเกี่ยวกับการดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนสีขาว

³⁴ Morrison and Mc Intyre, 1971, อ้างถึงใน ยาวดี วิบูลย์ศรี, การวิจัยเชิงวิเคราะห์ อธิธิพลของสภาพแวดล้อมและภูมิหลังของเด็กที่มีต่อการพัฒนาความคิดเชิงเหตุผลในเด็กไทย (กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533), 3.

³⁵ ยาวดี วิบูลย์ศรี, การวิจัยเชิงวิเคราะห์ อธิธิพลของสภาพแวดล้อมและภูมิหลังของเด็กที่มีต่อการพัฒนาความคิดเชิงเหตุผลในเด็กไทย (กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533), บทคัดย่อ.

³⁶ สนิท สมักรการ และคณะ, พฤติกรรมและทัศนคติเกี่ยวกับยาเสพติดของหนุ่มสาวไทย (กรุงเทพฯ : โครงการบัณฑิตศึกษาพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2530), บทคัดย่อ.

2. สภาพสังคม สภาพครอบครัวและปัญหาในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ ซึ่ง สุพัตรา สุภาพ กล่าวไว้ ครอบครัวและสังคมรอบตัวเด็กมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กเป็นอย่างมากยิ่งเพราะเป็นสถาบันแห่งแรกที่เด็กได้รับการอบรมทางด้านจิตใจ ซึ่งสามารถหล่อหลอมให้เด็กเป็นคนดีหรือเลวก็ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวที่มีสภาพไม่ดี เช่น บ้านแตก ขาดการเอาใจใส่จากพ่อแม่ หรือในชุมชนที่มีปัญหา เช่น ชุมชนที่มีฐานะเศรษฐกิจไม่ดีย่อมจะมีปัญหาเกี่ยวกับอาชญากรรม การลักเล็กขโมยน้อย แหล่งอาศัยของโสเภณี และการจำหน่ายยาเสพติด ย่อมมีผลต่อพฤติกรรมของเด็กทั้งสิ้น³⁷

จากงานวิจัยของ พะนอม แก้วกำเนิด ได้กล่าวถึงลักษณะทำให้เกิดปัญหาครอบครัวที่ทำให้เด็กต้องพึ่งยา มีดังนี้ (1) ความแตกร้างไม่เป็นปกติสุขในครอบครัว เป็นสาเหตุสำคัญอันหนึ่งที่ทำให้เด็กวุ่นวายใจแก่งแย่งชิงดีกัน (2) ผู้ปกครองมีฐานะดีมีส่วนทำให้เด็กใช้ชีวิตเกเรขึ้นได้เพราะบางรายไม่มีเวลาเลี้ยงดู จึงให้เงินฟุ้งเฟ้ออยากทำอะไรเกินวัย เมื่อถูกห้ามปรามก็เกิดความไม่พอใจ จึงหาทางออกคบเพื่อนเที่ยวเตร่ไปกับเพื่อนต่างเพศ (3) ปัญหาเศรษฐกิจในปัจจุบัน ผู้ปกครองส่วนมากต้องทำงานหนัก ไม่มีเวลาอบรมเลี้ยงดูสั่งสอน (4) บิดามารดา และผู้ปกครองขาดความรู้ ธรรมชาติทางจิตใจ และความประพฤติของเด็กตามวัย ทำให้ไม่สามารถแนะนำให้เด็กเผชิญปัญหาชีวิตได้อย่างถูกต้อง (5) ผู้ปกครองบางรายไม่เอาใจใส่ ดูแลเด็กที่นำมาเลี้ยงแทนลูกเท่าที่ควรมีความรู้สึกเป็นคนอื่น (6) ผู้ปกครองไม่สามารถตักเตือนให้เด็กเชื่อถือได้และในบางรายผู้ปกครองก็อยู่ห่างไกล (7) ผู้ปกครองส่งเสริมในทางที่ผิด เช่น เมื่อเด็กมีคดีเกิดขึ้นหรือประพฤติผิดแล้ว ผู้ปกครองให้ท้าย บางรายหาทางช่วยเหลือจนพ้นโทษ ทำให้เด็กได้ใจ และไม่นึกถึงการกระทำของตน (8) บิดามารดา บางคนไม่มีเวลาพอสำหรับเด็กทำให้เด็กขาดความสนิทสนม และเด็กต้องไปหาที่พึ่งทางใจกับผู้อื่นทำให้บุคลิกไม่เข้มแข็ง ตกเป็นเหยื่อของการถูกชักจูงได้ง่าย (9) สภาพบ้านแตก สาแหรกขาด บิดามารดาต่างมีภรรยาหรือสามีใหม่ผู้ที่รับบาปคือ เด็กผู้ซึ่งไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับบิดามารดาใหม่ได้ (10) เด็กประเภทที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม เกิดจากสภาพบ้านแตกสาแหรกขาดผู้ปกครองไม่ปรองดองกัน (11) บิดามารดาขาดความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการร่วมมืออบรมสั่งสอน (12) บางครอบครัวลุ่มหลงในเรื่องอบายมุขต่าง ๆ เช่น การพนัน ดื่มสุราเป็นนิจ เป็นต้น ทำให้เด็กเคยชินกับสิ่งอบายมุข (13) สภาพครอบครัวขาดสวัสดิภาพ เช่น บิดามารดาถูกรังแกจากผู้อื่น และ(14) ไม่เอาใจใส่ส่งเสริมให้เด็กทำงานตามวัย³⁸ ซึ่ง ลาดทองใบ ภูอภิรมณ์ ได้ทำ

³⁷ สุพัตรา สุภาพ, ปัญหาสังคม (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2539), 22.

³⁸ พะนอม แก้วกำเนิด, “สาเหตุของการใช้สารเสพติดในทางที่ผิด และการให้การศึกษาเพื่อป้องกัน,” ใน คู่มือวิทยากรศูนย์เวชศึกษาป้องกัน (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2540),

การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทหน้าที่ของครอบครัวในการป้องกันยาเสพติด เพื่อศึกษาวิธีการอบรมเลี้ยงดูตลอดจนลักษณะความสัมพันธ์ภายในครอบครัวว่ามีความเกี่ยวข้องกับการเสพยาเสพติดของเด็กเพียงใด โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 3 ของโรงเรียนรัฐบาล โดยผลการวิจัยพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลและแบบสนับสนุน และทัศนคติของเด็กต่อการควบคุมสื่อมวลชนของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับภูมิคุ้มกันยาเสพติด 3 ด้าน คือ จะมีความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของการเสพยาเสพติดมากกว่าปฏิเสธการชักจูงจากเพื่อนมากกว่า และเด็กประเภทนี้จะมีความใกล้ชิดกับยาเสพติดน้อยกว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลน้อย และแบบให้การสนับสนุนน้อย³⁹

3. สภาพภูมิศาสตร์ สภาพที่ตั้งของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่และการคมนาคมภายในและระหว่างชุมชนนั้นนับว่ามีผลต่อพฤติกรรมของเด็กด้วยเช่นกัน เพราะชุมชนและสังคมรอบๆ ตัวเด็กเป็นสภาพแวดล้อมที่สามารถซึมซับเข้าสู่ตัวเด็กได้อย่างซ้ำๆ เช่น ในชุมชนที่มีปัญหาเกี่ยวกับอาชญากรรม การลักเล็กขโมยน้อย แหล่งอาศัยของโสเภณี และการจำหน่ายยาเสพติด ย่อมมีผลต่อพฤติกรรมของเด็กทั้งสิ้น⁴⁰ รวมไปถึงการคมนาคมและการสื่อสารภายในและระหว่างชุมชนด้วย

จิรพันธ์ ไตรทิพจรัส ได้ทำการศึกษาเรื่อง โครงสร้างทางสังคมกับการแพร่ระบาดของยาบ้า โดยศึกษากรณีโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งวิธีดำเนินการใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเลือกศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดใกล้เคียงกับกรุงเทพมหานคร ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด รายงานไว้ว่ามีการแพร่ระบาดของยาบ้ามาก ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างทางสังคมซึ่งหมายถึงการจัดระเบียบทางสังคม คือการจัดระเบียบบรรทัดฐาน และการจัดระเบียบความแตกต่างของโรงเรียน มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในโรงเรียน โดยความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครูเป็นแบบสั่งการครูทำงานเฉพาะที่ได้รับมอบหมาย เพิกเฉยต่อปัญหา ยาบ้า ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน เป็นความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจ ที่ครูมีอำนาจเผด็จการ โดยปราศจากการตรวจสอบการควบคุมทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับครูเป็นความสัมพันธ์แนวราบ คือระหว่างครูในหมวดเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ เงื่อนไขที่มีผลต่อการแพร่ระบาดของยาบ้าในโรงเรียนคือ 1) บริบทภายนอกโรงเรียน ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน และสภาพแวดล้อมแหล่งที่มียาบ้า หาซื้อยาได้ง่าย 2) บริบทภายในโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนมีขนาดใหญ่ โครงสร้างซับซ้อน

³⁹ ลาดทองใบ ภูอภิรมย์, “บทบาทของครอบครัวในการป้องกันการติดยาเสพติด,” ใน รายงานการวิจัยสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2530), 45-47.

⁴⁰ สุพัตรา สุภาพ, ปัญหาสังคม, เรื่องเดิม, 22.

ยากเกินกว่าที่จะควบคุม นักเรียนมีเจตคติที่ดีกับยาบ้า การจัดการของโรงเรียนที่ให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอน ต้น เดินเรียนตลอดวัน มีคาบว่างติดต่อกันหลายคาบ จัดห้องน้ำไว้ในอาคารเรียน ห้องน้ำและอาคารเรียนบางหลังมีลักษณะที่ไม่เหมาะสม นำยาบ้าที่ผู้ขายนำเข้าสู่โรงเรียนได้ง่าย การควบคุม ไม่ได้ผล และโรงเรียนเอาผิดไม่ได้⁴¹

4. นโยบายและแผน รัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดนโยบายและแผนเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดและอบายมุข โดยให้เด็กที่อยู่นอกระบบโรงเรียนเข้ามาอยู่ในระบบโรงเรียน เพราะดูแลป้องกันง่าย ให้ความสำคัญที่ตัวผู้บริหารระดับโรงเรียน อำเภอ และจังหวัด โดยให้ปฏิรูปโรงเรียนให้เป็นปัจจุบัน ปลอดสารเสพติดและความรุนแรงทุกชนิด เป็นที่ปลอดภัยสำหรับนักเรียนและเยาวชน ห้ามสถานศึกษาไล่นักเรียนที่ติดสารเสพติดออก หากพบว่าติดยารุนแรง ให้บำบัดฟื้นฟูจนเลิกเสพและให้เข้าเรียนตามเดิม และให้กองสารวัตรนักเรียนเป็นหน่วยบริการข้อมูลข่าวสาร การบำบัด และการให้คำปรึกษา และดำเนินการพัฒนาการเรียนการสอน การป้องกันสารเสพติด ระหว่างปีงบประมาณ 2537 – 2541 มีผลการดำเนินงาน ได้แก่ การจัดทำนวัตกรรมสื่อ และเอกสารการพัฒนาการเรียนการสอนเผยแพร่ ไปยังสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และนักเรียนทั่วประเทศ จัดทำคู่มือการดำเนินงาน โครงการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อป้องกันสารเสพติด เพื่อให้โรงเรียนใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานักเรียน ให้ตระหนักว่าสารเสพติดมีโทษต้องหลีกเลี่ยงและให้สามารถปฏิเสธการใช้สารเสพติดอย่างชาญฉลาดจนเป็นนิสัย ก่อให้เกิดภูมิคุ้มกันแก่ตนเอง สามารถช่วยเหลือสังคมในการต่อต้านสารเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป⁴²

กิเจอร์ (Giger) ทำการศึกษาเรื่อง “สภาพการควบคุมการใช้สารเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ” เพื่อประเมินสภาพการนำไปใช้และนโยบายว่าด้วยการใช้สารเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐในสหรัฐ โดยเก็บข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและวิธีการในการควบคุม

⁴¹ จิตรพันธ์ ไตรทิพจรัส, “โครงสร้างทางสังคมของโรงเรียนกับการแพร่ระบาดของยาบ้า : ศึกษารณณ์โรงเรียนมัธยมศึกษา” (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2542), บทคัดย่อ.

⁴² กระทรวงศึกษาธิการ, “นโยบายการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด กระทรวงศึกษาธิการ,” ใน นโยบายการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด กระทรวงศึกษาธิการ ของสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี (ราชบุรี : สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี, 2544), 1 – 2. (เอกสารอัดสำเนา)

ปัญหาการใช้สารเสพติดในโรงเรียนมัธยมของรัฐ จากอาจารย์ใหญ่ทั่วประเทศจำนวน 243 คน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียน 94 % ได้เขียนนโยบาย เกี่ยวกับการควบคุมการใช้สารเสพติดของนักเรียนแล้ว และโรงเรียนน้อยกว่าครึ่งหนึ่งได้มีนโยบายอย่างชัดเจนเกี่ยวกับลูกจ้างและ 76% ของโรงเรียนได้นำโครงการป้องกันสารเสพติดมาใช้แล้ว⁴³

ดังนั้น โรงเรียนจะต้องนำนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันสารเสพติดหรือ อบายมุขจากแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) และแผนของ กระทรวงศึกษาธิการมาใช้อย่างเหมาะสม นำข้อมูลสถานการณ์ปัจจุบันมาใช้ ในกำหนดนโยบายและแผนงานในการวางแผนได้อย่างเหมาะสม⁴⁴

5. กรอบการดำเนินงาน กระทรวงศึกษาธิการเห็นว่า ปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชนทั้ง ในและนอกสถานศึกษานั้นเป็นพฤติกรรมกลุ่ม กระทรวงศึกษาธิการจึงมอบนโยบายให้สถานศึกษา และหน่วยงานทางการศึกษาร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนปิดกั้นโอกาสการใช้ยาเสพติดของ เยาวชนทุกวิถีทาง โดยเน้นการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทางเลือก การส่งเสริมความสามารถพิเศษ การสร้างบุคลิกภาพพึ่งตนเอง และการฝึกรบมทักษะชีวิต มีความรับผิดชอบและฝึกฝนวินัยใน ตนเอง เพื่อรู้จักยับยั้งชั่งใจตามยุทธศาสตร์การของรัฐบาล 9 ประการ ได้แก่ (1) จัดโครงการครอบครัวเข้มแข็ง โรงเรียนอบอุ่น เพื่อเชื่อมโยงและหลอมรวมพลังระหว่างบ้านและโรงเรียนให้เป็นที่พัก แก่เด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง (2) นำธรรมชาติของศาสนาสู่เด็กและเยาวชนด้วยวิธีการใดวิธีการ หนึ่ง เพื่อเป็นหลักในการดำรงชีวิตด้วยความร่วมมือระหว่างสถาบันทางศาสนาและโรงเรียน (3) สร้างเด็กและเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่ดีและเคารพในประ โยชน์สาธารณะเหนือประโยชน์ส่วนตน ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมตามหลักสูตรและแนวทางของลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญ ประโยชน์ และการฝึกตามหลักสูตรของนักเรียนวิชาทหาร (4) ส่งเสริมให้นักเรียนออกกำลังกาย และเล่นกีฬาอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัยเพื่อพัฒนาสุขภาพกายและใจ เสริมสร้างวินัยในตนเองและ สามารถทำงานร่วมกันเป็นทีม (5) ส่งเสริมให้นักเรียนเล่นดนตรีเพื่อกล่อมเกลาจิตใจและเสริม สร้างสุนทรียภาพ (6) ส่งเสริมกิจกรรมด้านศิลปะเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้ค้นพบความสามารถ ของตนเอง มีช่องทางในการแสดงออกและสื่อสารที่หลากหลาย และสร้างเสริมความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจะ เป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับโลกแห่งอนาคต (7) ให้ความสำคัญแก่การเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น

⁴³ J. A. Giger, "The Status of Substance Abuse Policy in COMIT : A Promising Strategy to Reduce Smoking by Youth," *Journal of School Health* 65 (April 1995) : 140 – 144.

⁴⁴ กระทรวงศึกษาธิการ, "การประเมินผลการดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนสีขาว ปีการศึกษา 2541 กระทรวงศึกษาธิการ," (เอกสารอัดสำเนา)

ถิ่นและวัฒนธรรมไทย เพื่อเด็กและเยาวชนมีความภูมิใจ และผูกพันต่อรากฐานทางวัฒนธรรม และสามารถเผชิญความเปลี่ยนแปลงด้วยความมั่นคงและรู้เท่าทัน (8) โรงเรียนจะต้องจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ความรู้ เสริมสร้างจิตสำนึก ทักษะชีวิต และภูมิต้านทานต่อยาเสพติดและอบายมุข และจัดระบบดูแลนักเรียนทุกคนให้ทั่วถึงโดยสร้างเครือข่ายแนะแนวภายในโรงเรียน และ (9) วางแนวทางการร่วมมือกับผู้ปกครองเพื่อบำบัดรักษาและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้หลงติดยาเสพติด⁴⁵

กระบวนการ

องค์ประกอบเกี่ยวกับกระบวนการในการดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนสีขาวในโรงเรียน ประกอบด้วย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ เป็นการศึกษาขั้นเบื้องต้นโดยผู้บริหารควรดำเนินการดังนี้ (1) ให้นักศึกษามีส่วนร่วมรับผิดชอบการวาง มีการกำหนดความรับผิดชอบของแต่ละคนไว้อย่างชัดเจนในคำสั่ง⁴⁶ เมื่อผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการวางแผนจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาผูกมัดตนเองกับเป้าหมายการปฏิบัติงาน คือแทนที่จะอยู่ในสภาพที่ถูกบังคับหรือขอร้องให้ทำดีเท่าที่ทำได้ แต่จะเป็นการทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดเป้าหมายผลสำเร็จของงาน ซึ่งผู้ใต้บังคับบัญชาจะยอมรับ เป้าหมายผลสำเร็จนั้นและใช้เป็นเครื่องมือควบคุมตนเองให้ปฏิบัติงานให้ได้ผลตามเป้าหมาย⁴⁷ (2) กำหนดวิธีการวางแผนไว้อย่างชัดเจน โดยผู้บริหารโรงเรียนจะต้องทำความเข้าใจกรอบแนวคิดของการวางแผนที่กำหนดขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการวางแผน เช่น กำหนดให้ศึกษาและใช้รูปแบบกระบวนการวางแผนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งกำหนดไว้สี่ขั้นตอน คือ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ การวางแผน การจัดทำแผนและการติดตามประเมินผล⁴⁸ (3) กำหนดรูปแบบวิธีการวางแผนให้สอดคล้องกับการบริหาร กระบวนการวางแผนจะเกิดขึ้นภายในระบบบริหาร โดยเฉพาะต้องเกี่ยวข้องกับการพัฒนาและระบบข้อมูลเพื่อการบริหารอีกด้วย ระบบการวางแผนกับระบบบริหารจึงมีความสัมพันธ์กันโดยตรง ดังนั้นการคิดแผนงาน โครงการใหม่ขึ้นมาจึงจำเป็นต้องกระทำใน

⁴⁵ กระทรวงศึกษาธิการ, “ยุทธศาสตร์ 9 ประการของ กระทรวงศึกษาธิการในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน,” ใน นโยบายการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด กระทรวงศึกษาธิการ ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี (ราชบุรี : สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี, 2544), 10 – 11. (เอกสารอัดสำเนา)

⁴⁶ ชงชัย, การวางแผน, เรื่องเดิม, 75.

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน, 82.

⁴⁸ เรื่องเดียวกัน, 21.

กรอบของแผนงานปัจจุบัน⁴⁹ (4) จัดวางระบบการเก็บข้อมูลเพื่อการวางแผน ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของโรงเรียน ต้องกำหนดและวางระบบให้ชัดเจนว่าจะเก็บข้อมูลจากแหล่งใด ใช้ข้อมูลจากแผนกหรือหน่วยใดบ้าง จะแสดงข้อมูลและการประมวลผลสารสนเทศด้วยวิธีการใด ข้อมูลและสารสนเทศที่เก็บรวบรวมได้จะแสดงให้เห็นสภาพปัจจุบันของงานแต่ละงานในโรงเรียนซึ่งที่มวางแผนจะได้นำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับสภาพที่คาดหวังว่าเป็นไปตามต้องการหรือไม่ และ (5) จัดทำสารสนเทศเพื่อการวางแผน เมื่อได้เก็บข้อมูลมาครบถ้วนเรียบร้อยแล้ว จะต้องนำข้อมูลมาประมวลเป็นสารสนเทศเพื่อแสดงผลให้ผู้เกี่ยวข้องทราบและเพื่อให้ที่มวางแผนนำไปเปรียบเทียบกับสภาพที่คาดหวังไว้ เพื่อกำหนดปัญหาและจุดประสงค์ต่อไป⁵⁰

การดำเนินงานตามโครงการ โรงเรียนสีขาวนั้น โรงเรียนจะต้องศึกษาสภาพปัจจุบันของโรงเรียน ความต้องการพัฒนาเด็กและเยาวชน นโยบาย เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ มาตรการ การดำเนินงาน และรูปแบบการป้องกัน บำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดและอบายมุข⁵¹

2 การวางแผน เป็นอันดับแรกของกระบวนการทำงานเพราะแผนจะเป็นเครื่องบอกทิศทางและเป็นกรอบในการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติ⁵² และช่วยให้มีการใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด ช่วยให้ผู้ปฏิบัติตามแผนหรือผู้บริหารองค์การสามารถคาดเหตุการณ์ปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นแล้วสามารถปรับแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์และแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดการดำเนินงานตามแผนต่อไปอย่างต่อเนื่องและทันต่อเหตุการณ์ ช่วยลดความซ้ำซ้อนความสับสน และความขัดแย้งในการดำเนินงานขององค์การ แต่จะเป็นการเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ช่วยควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ ช่วยพัฒนาองค์การให้เจริญก้าวหน้า ตามภาระผูกพันที่องค์การมีต่อสังคม⁵³

ปัจจุบัน พิตรสาธร ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในภาคใต้ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสภาพและปัญหา

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, 24.

⁵⁰ วิโรจน์ สารรัตน์, การวางแผนในโรงเรียนมัธยมศึกษา, เรื่องเดิม, 110-112.

⁵¹ กระทรวงศึกษาธิการ, “การประเมินผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาว ปีการศึกษา 2541 กระทรวงศึกษาธิการ,” (เอกสารอัดสำเนา)

⁵² อนันต์ เกตุวงศ์, หลักและเทคนิคการวางแผน (พิมพ์ครั้งที่ 5 ; กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534), 8 - 10.

⁵³ ประชุม รอดประเสริฐ, นโยบายและการวางแผน: หลักและทฤษฎี (พิมพ์ครั้งที่ 4 ; กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์, 2535), 95.

การดำเนินงาน ป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาภาคใต้ ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็ก กลาง ขนาดใหญ่ และใหญ่พิเศษ โดยใช้แบบสอบถามกับผู้บริหาร และครูผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน โดยผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานป้องกันสารเสพติดในโรงเรียน ส่วนใหญ่มีคณะกรรมการดำเนินงาน มีการวางแผน มีการนิเทศและประเมินผล การดำเนินงานมีการสำรวจการใช้ยาเสพติดของนักเรียน มีกิจกรรมส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการป้องกัน สารเสพติดและมีการแนะแนวเกี่ยวกับปัญหาเสพติดแก่นักเรียน นอกจากนี้การดำเนินการป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการแก้ไขปัญหายาเสพติด การดูแลสถานที่ลับตาที่เอื้อต่อการเสพยาเสพติด การวิเคราะห์หาสาเหตุที่ทำให้เด็กติดสารเสพติด และการรับการนิเทศงานป้องกันสารเสพติดจากศึกษานิเทศก์⁵⁴

การดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาวนั้น โรงเรียนจะต้องตั้งคณะทำงานวางแผนปฏิบัติการโดยประชุมคณะทำงานเป็นระยะ สม่ำเสมอ และโรงเรียนนำแผนมาปฏิบัติตามปฏิทิน⁵⁵

3. ดำเนินการตามแผน เป็นการนำแผนซึ่งดำเนินการจัดทำเสร็จแล้วไปดำเนินการตามกิจกรรมและระยะเวลาที่กำหนด เลอเบรตอง (LeBreton) ได้กล่าวถึงกระบวนการดำเนินการตามแผนไว้ว่า การกำหนดเวลาดำเนินการเป็นการศึกษารายละเอียดในส่วนต่างๆ ของแผนตั้งแต่จุดประสงค์และรายละเอียดในการปฏิบัติในส่วนต่าง ๆ รวมทั้งกิจกรรมการปฏิบัติและระยะเวลา ส่วนมาตรการการบริหารนั้น กล่าวถึงการกำหนดตัวบุคคลผู้รับผิดชอบ กำหนดบทบาท และมอบหมาย ความรับผิดชอบ แจ้งให้บุคคลที่เกี่ยวข้องในองค์กรทราบและชี้แจงให้ผู้ร่วมงานได้เข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน การควบคุมและการรายงานผลการปฏิบัติงาน และการเฝ้าระวังดำเนินการรวบรวมข้อมูลและตัวเลขต่าง ๆ เกี่ยวกับความก้าวหน้าของแผนและการตรวจสอบ ประเมินผลข้อมูลและตัวเลขเพื่อใช้ดำเนินการเฝ้าระวัง⁵⁶ ส่วน เดช กาญจนางกูร กล่าวถึงขั้นตอนการดำเนินการตามแผนไว้ว่า ในด้านการกำหนดเวลาดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติงานซึ่งกำหนดรายละเอียดของงานใน

⁵⁴ ปัจฉิมา พิตรสาคร, “สภาพและปัญหาการดำเนินการงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในภาคใต้” (กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538), 87-102.

⁵⁵ กระทรวงศึกษาธิการ, “การประเมินผลการดำเนินงานโครงการ โรงเรียนสีขาว ปีการศึกษา 2541 กระทรวงศึกษาธิการ,” (เอกสารอัดสำเนา)

⁵⁶ Preston P. Lebreton, General Administration : Planning and Implementation (New York : Holt, Rinehart and Winston, 1965), 110-126.

แต่ละงานหรือแต่ละกิจกรรมและกำหนดเวลาเพื่อการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามที่กำหนด โดยใช้แผนภูมิแกนต์หรือเทคนิคเพิร์ท (PERT) ส่วนการจัดสรรทรัพยากร เป็นการจัดหาทรัพยากรที่ได้รับอนุมัติไว้แล้วให้พร้อมเพื่อการปฏิบัติงาน เช่น เงิน เครื่องมือต่างๆ วัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนตัวบุคคลที่จะรับผิดชอบการปฏิบัติงาน ด้านมาตรการการบริหาร การอำนวยความสะดวก การมอบหมายงาน การประสานงาน การกระตุ้นจูงใจ รวมทั้งการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วย⁵⁷

ในการดำเนินการตามแผนจะเกี่ยวข้องกับการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดและสามารถใช้จ่ายประโยชน์ได้หลายประการ ไปใช้ตามลำดับของกิจกรรม เหตุการณ์ และเวลาที่กำหนดไว้ในแผนโดยให้ได้รับประโยชน์สูงสุด จากคำจำกัดความดังกล่าวอาจจำแนกคุณลักษณะของการจัดสรรทรัพยากรได้ห้าประการ คือ (1) ความจำกัดของทรัพยากร หมายถึง ทรัพยากรที่มีอยู่ไม่เพียงพอกับความต้องการที่จะนำไปใช้ (2) ประโยชน์หลากหลายของทรัพยากร หมายถึง ความสามารถที่จะใช้ทรัพยากรนั้นให้บรรลุจุดประสงค์มากกว่าหนึ่งอย่างขึ้นไป (3) ความหลากหลายของความต้องการ หมายถึง มีความต้องการจะนำทรัพยากรนั้นไปใช้เกินกว่าหนึ่งความต้องการขึ้นไป (4) ความต้องการมีลำดับความสำคัญต่างกัน หมายถึง หลักเกณฑ์ที่ได้จัดตั้งขึ้น เพื่อจัดลำดับแห่งความต้องการ และ (5) คำนึงถึงประโยชน์ที่เหมาะสม หมายถึง การถือเอาประโยชน์ขององค์การเป็นหลัก ทรัพยากรที่สำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการจัดสรร ได้แก่ ทรัพยากรบุคคล งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์⁵⁸

การดำเนินงานตามโครงการ โรงเรียนสีขาวนั้น โรงเรียนจะต้องพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมในการดำเนินงานโดยการวิเคราะห์ กัดกรองและจัดทำระบบข้อมูลนักเรียนให้เป็นปัจจุบัน⁵⁹

4. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โรงเรียนควรจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสำหรับนักเรียนตามรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ดังนี้⁶⁰

4.1 การจัดการเรียนการสอนทักษะชีวิต เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันนักเรียนให้พ้นจากอันตรายของสารเสพติด การพนัน สื่อลามก และการทะเลาะวิวาท การสอนให้นักเรียน

⁵⁷ เดช กาญจนางกูร, การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ (เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2526), 115-118.

⁵⁸ Paul Plester, Resource Management (New York : John Wiley & Son, 1983), 15-20.

⁵⁹ กระทรวงศึกษาธิการ, “การประเมินผลการดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนสีขาว ปีการศึกษา 2541 กระทรวงศึกษาธิการ,” (เอกสารอัดสำเนา)

⁶⁰ สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ, โรงเรียนสีขาว, เล่ม 2, สำหรับผู้บริหารและครูผู้สอน, 27.

เริ่มรู้จักถึงอันตราย หรือความไม่ดีของอบายมุขดังกล่าว คงไม่ได้ผลเพียงระดับหนึ่งเท่านั้น คงไม่อาจทำให้การแพร่ระบาดของหุคยั้งได้ ดังนั้นการสร้างภูมิคุ้มกัน โดยการพัฒนาทักษะชีวิตด้วยวิธีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมให้กับนักเรียน จึงเปรียบเสมือนการสร้างความเข้มแข็งในการป้องกันอันตรายให้กับนักเรียน ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการที่จะจัดการกับปัญหาอุปสรรคต่างๆ ตัวในสภาพสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต

ทักษะชีวิต (Life Skills) หมายถึง ความสามารถของแต่ละบุคคลอันประกอบด้วย ความรู้ (Knowledge) เจตคติ (Attitude) และทักษะ (Skill) ในการจัดการกับปัญหาอุปสรรคต่างๆ ตัว ในสภาพสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต ทักษะชีวิต แบ่งเป็น 2 ชนิด คือ ทักษะชีวิตทั่วไป และทักษะชีวิตเฉพาะ ทักษะทั้ง 2 ชนิดนี้ จะเกิดได้ในชีวิตอย่างถาวร นักเรียนจำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอจนเกิดทักษะ

4.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยการปลูกฝังทักษะที่จำเป็นให้กับนักเรียน เช่น ฝึกทักษะในการคิด วิเคราะห์ เปรียบเทียบ แยกแยะ เชื่อมโยง จัดลำดับ จัดกลุ่ม นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง ครูต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการต่างๆ ตามความเหมาะสม เช่น ทักษะกระบวนการ 9 ประการ ทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์ ทักษะกระบวนการคิด ทักษะกระบวนการสร้างนิสัย

4.3 ปัญญา 10 ประการ นักเรียนโรงเรียนสีขาวควรปฏิบัติดังนี้ (1) ไม่หลงเชื่อคนง่าย (2) ไม่ใช้สารเสพติดทุกชนิด (3) หลีกไกลการมั่วสุมและการพนัน (4) ไม่เกี่ยวข้องกับสื่อลามก (5) ไม่ก่อการทะเลาะวิวาท (6) ดูแลตนเองให้มีสุขภาพแข็งแรง (7) พูดยาไพเราะ สุภาพ กริยาอ่อนโยน (8) ทำจิตใจให้ร่าเริงแจ่มใส และมองโลกในแง่ดี (9) รู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และ (10) เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและสังคม ร่วมทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม⁶¹

การดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาวนั้น โรงเรียนจะต้องจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อสนับสนุนโครงการโรงเรียนสีขาว เช่น กิจกรรมการแนะแนว กิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพ กิจกรรมตามความสนใจ กิจกรรมเพื่อการฟื้นฟูสภาพทางร่างกายและจิตใจนักเรียนที่มีปัญหา⁶²

5. การนิเทศติดตาม กำกับการดำเนินงานโครงการ เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารโครงการซึ่งมีจุดหมายเพื่อให้บรรลุผลที่คาดหวังไว้⁶³ โดยผู้บริหารโครงการจะเป็นผู้ดำเนิน

⁶¹ เรื่องเดียวกัน, 3 .

⁶² กระทรวงศึกษาธิการ, “การประเมินผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาว ปีการศึกษา 2541 กระทรวงศึกษาธิการ,” (เอกสารอัดสำเนา)

การกับบุคลากรและวัสดุสิ่งของเพื่อที่จะรักษาไว้หรือการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานตามโครงการในวิถีทางตรงที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินงานที่กระตุ้นและส่งเสริมการปฏิบัติงานตามโครงการ⁶⁴

การนิเทศติดตามและการประเมินผล เป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ โดยเน้นกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ ของบุคลากรภายในและภายนอกโรงเรียน ซึ่งมีแนวคิดสภาพความสำเร็จ ยุทธศาสตร์และแนวทางการดำเนินการนิเทศ ดังนี้

5.1 แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศ ติดตามผลโรงเรียนสีขาว การนิเทศโรงเรียนสีขาว เป็นกระบวนการร่วมคิดร่วมทำ ระหว่างบุคลากรภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้ปลอดจากสารเสพติด การพนัน สื่อลามก และการทะเลาะวิวาท โดยสร้างภูมิคุ้มกันได้อย่างยั่งยืน⁶⁵

ผู้นิเทศ คือ ผู้คิด ร่วมทำ และสนับสนุนข้อมูล เพื่อให้บุคลากรในโรงเรียนสามารถพัฒนาตนเอง คิดตัดสินใจเอง และพัฒนางานได้ด้วยตนเองจนสามารถพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนให้สูงขึ้นอยู่เสมอ ตรงตามความต้องการที่แท้จริงของการพัฒนา

กระบวนการนิเทศโรงเรียนสีขาว เป็นกระบวนการพัฒนาโรงเรียนอย่างเป็นระบบ โดยใช้วิธีร่วมคิด ร่วมทำ และการนำเสนอข้อมูลการพัฒนาในบรรยากาศความเป็นประชาธิปไตยในการทำงาน เพื่อให้โรงเรียนปลอดจากสารเสพติด การพนัน สื่อลามก และการทะเลาะวิวาท และสร้างภูมิคุ้มกันได้อย่างยั่งยืน

5.2 สภาพความสำเร็จของโรงเรียนสีขาว โรงเรียนสีขาวที่ประสบผลสำเร็จ โดยพิจารณาจากสภาพโรงเรียน และบุคลากร ลักษณะของการประเมิน สภาพความสำเร็จของโรงเรียนสีขาว ประกอบด้วย (1) ประเมินความก้าวหน้า (Formative Assessment) เป็นการประเมินจากแผนการจัดประสบการณ์แต่ละวัน ทุก ๆ วัน ระยะเวลาที่ประเมิน ครูสามารถประเมินรายบุคคลและรายกลุ่ม ในระหว่างทำกิจกรรมหรือหลังทำกิจกรรมแล้ว บางกรณีครูสามารถประเมินได้ก่อนการจัดกิจกรรมประเมิน การผ่านวัตถุประสงค์ การสะสม ผลงาน การตรวจผลงาน การตอบข้อซักถาม การแสดงความคิดเห็น (2) การประเมินผลรวม (Summative Assessment) เป็นการ

⁶³ Glen G. Eye, A. Lanore and Robert D. Krey, Supervision of Instruction (2nd ed. ; New York : Harper and Row, 1971), 30.

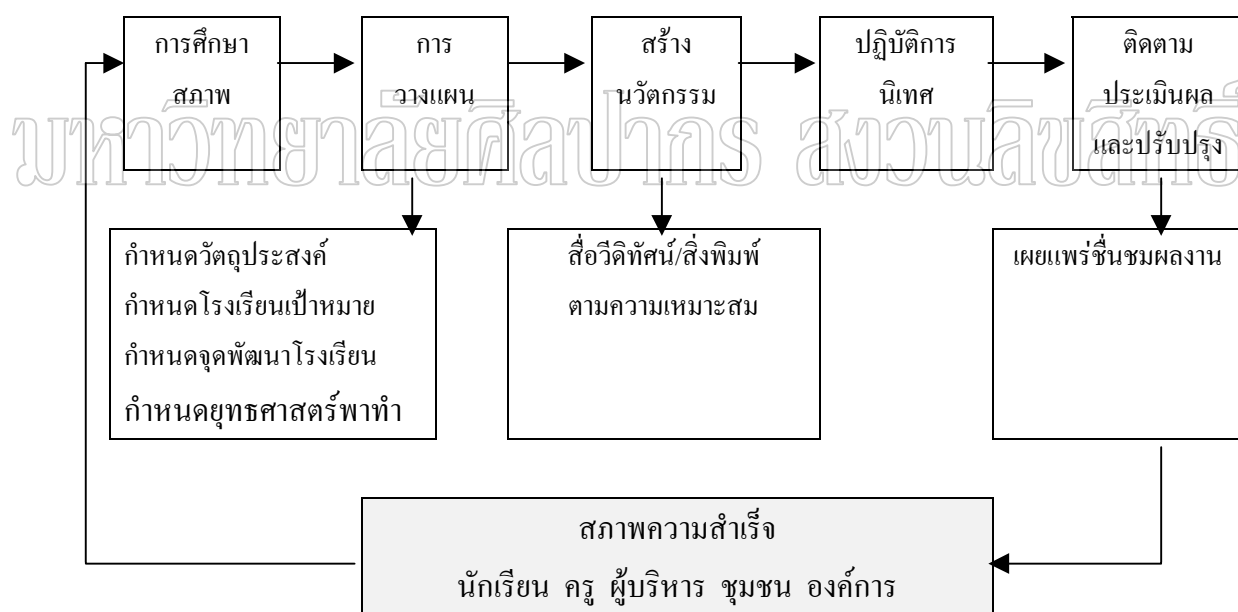
⁶⁴ Ben M. Harris, Supervisory Behavior in Education (2nd ed. ; Englewood Cliffs : Prentice-Hall, 1975), 10-11.

⁶⁵ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, โรงเรียนสีขาว, เล่ม 2, สำหรับผู้บริหารการศึกษาและครูผู้สอน, 45.

ประเมินสรุปผลของแต่ละ-หน่วยการเรียนรู้ ทั้งนี้ ในหนึ่งหน่วย อาจมีหลายแผนการสอนหนึ่งหน่วย อาจใช้เวลาจัดกิจกรรมหลายวัน ดังนั้น จึงมีข้อตกลงการประเมินหน่วยการเรียนรู้ ดังนี้ (2.1) กำหนดเกณฑ์ผ่าน/ไม่ผ่าน (2.2) หากการประเมินใดที่ครูใช้วิธีการพูดคุย ซักถาม นักเรียนตอบ หรือพูดคุยกับครู ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความรู้ ความรู้สึก ความคิดเห็น และทักษะของเด็ก ครูควรเก็บ ร่องรอยกิจกรรมเหล่านั้นไว้ด้วยการจดบันทึก และ (3) มีข้อตกลงว่าการประเมินหน่วยแต่ละหน่วย ใช้วิธีเลือกการประเมินจากแผนรายวัน อย่างน้อย 2 วัน (เป็นสาระสำคัญของหน่วย) หากเด็กผ่านการประเมินใน 2 แผน ถือว่าเด็กผ่านเกณฑ์⁶⁶

แนวทางการนิเทศติดตามและประเมินผลโรงเรียนสีขาว ดำเนินการนิเทศแบบพาทำ โดยผู้นิเทศเป็นผู้นำในการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนสีขาว โดยใช้ยุทธศาสตร์ (1) ให้แนวทาง/ร่วมคิด (2) ร่วมทำ/ประเมิน/ปรับปรุง และ (3) สนับสนุน คิด ปฏิบัติ พัฒนาตนเอง ถาวร

การดำเนินงานตามโครงการ โรงเรียนสีขาวนั้น โรงเรียนจะต้องจัดทำแผนปฏิบัติการ นิเทศ การดำเนินการนิเทศกำกับติดตาม และสรุปรายงานผลตามปฏิทิน⁶⁷

แผนภูมิที่ 3 : แผนดำเนินการนิเทศติดตามผลโรงเรียนสีขาว

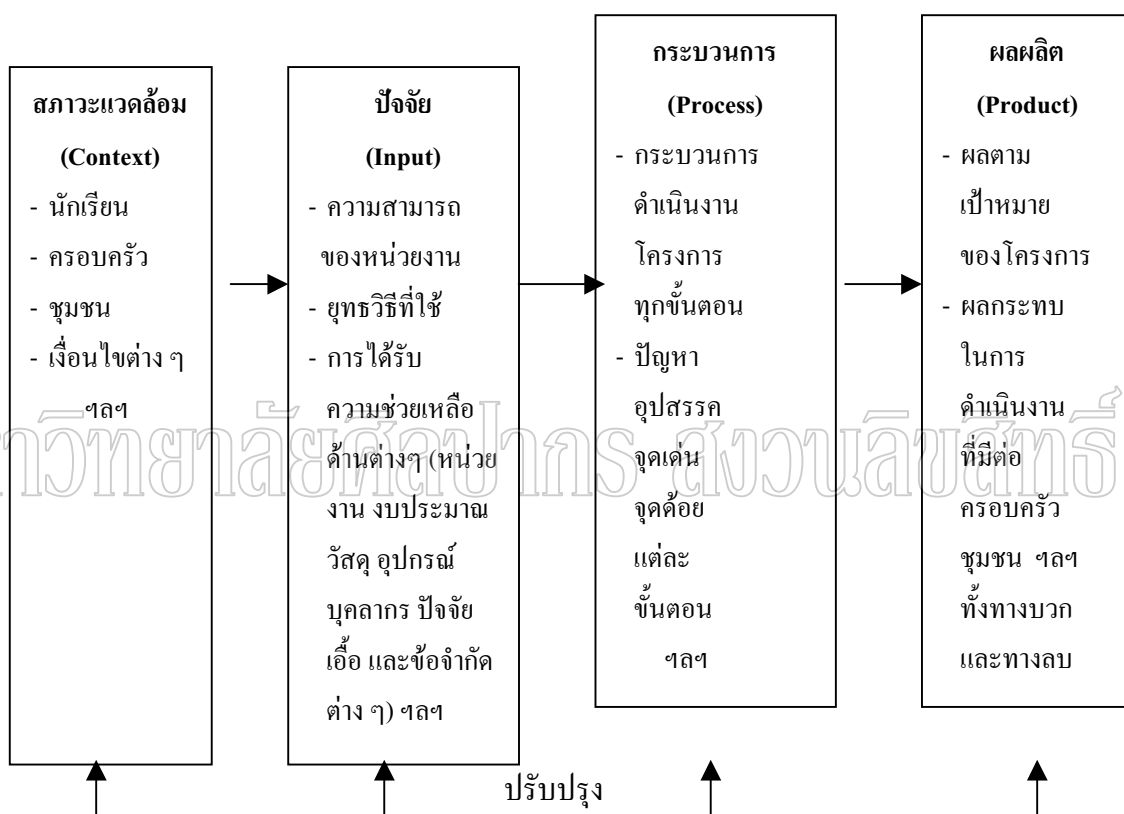
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, โรงเรียนสีขาว, เล่ม 2, สำหรับผู้บริหาร และครูผู้สอน (กรุงเทพฯ : สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, 2541), 48.

⁶⁶ เรื่องเดียวกัน, 44 .

⁶⁷ กระทรวงศึกษาธิการ, “การประเมินผลการดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนสีขาว ปีการศึกษา 2541 กระทรวงศึกษาธิการ,” (เอกสารอัดสำเนา)

6. การประเมินผล เป็นการดำเนินงานเพื่อตรวจสอบและประเมินผลการทำงานตามแผนที่ได้กำหนดไว้ เพื่อให้ทราบถึงจุดอ่อน จุดแข็งของการปฏิบัติงานตามโครงการ หากมีปัญหาจะได้ดำเนินการแก้ไขให้ทันที่และวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานตามโครงการเพื่อใช้เป็นข้อมูลที่จะทำการปรับปรุงและวางแผนใหม่⁶⁸

การประเมินโรงเรียนสีขาว ดำเนินการทั้งการประเมินก่อนดำเนินงานระหว่างดำเนินงาน และหลังการดำเนินงาน โดยใช้รูปแบบในการประเมินแบบซิป (CIPP Model)

แผนภูมิที่ 4 : รูปแบบในการประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาว

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, โรงเรียนสีขาว, เล่ม 2, สำหรับผู้บริหาร และครูผู้สอน (กรุงเทพฯ : สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, 2541), 54.

⁶⁸ สุรัฐ ศิลปอนันต์, “หลักและกระบวนการบริหารการศึกษา(1),” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและระบบบริหารการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 3 ; กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สหมิตร จำกัด, 2528), 97 - 103.

การที่จะทราบว่าโรงเรียนดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาวประสบผลสำเร็จหรือไม่ควรมีดัชนีหรือตัวบ่งชี้ความสำเร็จ ดังนี้

1. โรงเรียนมีข้อมูลที่แท้จริงเกี่ยวกับนักเรียนรายบุคคลในโรงเรียน เพื่อหาแนวทางป้องกันและแก้ไขนักเรียนทุกคนให้ปลอดภัยจากสารเสพติด การพนัน สื่อลามก และการทะเลาะวิวาท
2. โรงเรียนมีมาตรการ กิจกรรม และแนวทางในการดำเนินงานที่ชัดเจนและต่อเนื่อง ซึ่งสามารถลดปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติด การพนัน สื่อลามก และการทะเลาะวิวาทลงได้ โดยเน้นการดำเนินงานร่วมกับชุมชน (4 ประสาน 2 คำ)
3. โรงเรียนปลอดภัยจากสารเสพติด การพนัน สื่อลามก และการทะเลาะวิวาท
4. บุคลากรในโรงเรียนทุกระดับมีความรู้ความเข้าใจ เจตคติ และทักษะในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด การพนัน สื่อลามก และการทะเลาะวิวาท
5. โรงเรียนที่ปลอดภัยจากปัญหาสารเสพติด การพนัน สื่อลามก และการทะเลาะวิวาทสามารถเป็นต้นแบบในการขยายผลการดำเนินงานโครงการให้กับโรงเรียนอื่น ๆ ต่อไป

การดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาวนั้น โรงเรียนจะต้องดำเนินการประเมินผลก่อนการดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และหลังการดำเนินการ โครงการโรงเรียนสีขาว⁶⁹

7. วิธีการประเมินผล เป็นการเลือกวิธีการดำเนินการเพื่อให้ได้ข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ว่าการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาว บรรลุจุดประสงค์หรือไม่ และควรปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานต่อไปอย่างไร⁷⁰

เบิร์ด และ แรคแฮม (Bird and Rackham) ได้กล่าวว่า วิธีการประเมินผลอาจพิจารณาให้เหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการประเมิน ซึ่งจำแนกออกได้สี่กลุ่มคือ (1) การประเมินตามเนื้อหาวิชา (content) เป็นการพิจารณากิจกรรมด้านเนื้อหาสาระ ลำดับขั้นของการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมตามโครงการ (2) การประเมินปัจจัยนำเข้า (input) เป็นการศึกษายปัจจัยหรือพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการดำเนินงานตามโครงการ (3) การประเมินปฏิกิริยา (reaction) เป็นการพิจารณาความรู้สึของผู้เข้า

⁶⁹ กระทรวงศึกษาธิการ, “การประเมินผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาว ปีการศึกษา 2541 กระทรวงศึกษาธิการ,” (เอกสารอัดสำเนา)

⁷⁰ James N. Mosel, A Guide to the Participant Action Plan Approach (Washington D.C. : United State Office of Personnel Management, 1980), 8.

ร่วมโครงการ และ (4) การประเมินผลผลิต (output) เป็นการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงภายหลังการดำเนินงานตามโครงการสิ้นสุดลง⁷¹

การดำเนินงานตามโครงการ โรงเรียนสีขาวนั้น โรงเรียนจะต้องมีวิธีการประเมินผลโครงการโรงเรียนสีขาวด้วยบุคลากรภายในโรงเรียนและจากภายนอกโรงเรียน สรุปและจัดทำรายงานการประเมินโครงการ นำผลการประเมินไปใช้วางแผนเพื่อพัฒนาและประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานแก่หน่วยงานอื่น⁷²

สรุปย่อ

โครงการ โรงเรียนสีขาวเป็นโครงการที่ กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายให้จัดขึ้นเพื่อ รณรงค์ ป้องกันและแก้ไขปัญหาในกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นนักเรียน และนักศึกษาในสังกัดกระทรวง ศึกษาธิการ โดยประกาศเป็นนโยบายสำคัญในการต่อสู้กับปัญหาอบายมุขและสารเสพติดในสถาน ศึกษาอย่างเด็ดขาดและจริงจัง มีวัตถุประสงค์ให้โรงเรียนปลอดจากสารเสพติด การพนัน สื่อ ลามก และการทะเลาะวิวาท อย่างยั่งยืนและถาวร ในการดำเนินงานดังกล่าว ต้องอาศัยบุคลากร จากหน่วยงานต่าง ๆ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาระดับพื้นฐาน จึงให้ความสำคัญและได้ดำเนินการหลายรูปแบบ เพื่อ สร้างภูมิคุ้มกันให้กับนักเรียน สอดแทรกในกระบวนการบริหาร กระบวนการจัดการเรียน การ สอน และกระบวนการนิเทศการศึกษา หารูปแบบวิธีการที่หลากหลาย ทั้งวิธีการ สื่อเอกสาร คู่มือ จัดกิจกรรมต่างๆ ทัศนศึกษา ซีดีรอม ฯลฯ เพื่อเป็นคู่มือสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กและเยาวชนที่อยู่ใน สถานศึกษา กระบวนการดำเนินงานโครงการ โรงเรียนสีขาว คือ การคัดกรองนักเรียนจำแนกเป็น 5 กลุ่ม ตามสภาพของนักเรียน ได้แก่ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มบำบัด กลุ่มฟื้นฟู และกลุ่มที่ สงสัยว่าจะเป็นกลุ่มค้ายา ซึ่งได้เสนอแนวทางในการจัดการเรียนการสอนตามสภาพของนักเรียน และได้เสนอกิจกรรมเสริมให้กับนักเรียนทุกกลุ่มเพื่อเป็นการป้องกันการใช้สารเสพติด การหลงผิด ติดการพนัน การลุ่มหลงในสื่อลามก และการใช้ความรุนแรงในการก่อการทะเลาะวิวาทในโรงเรียน เพื่อให้การดำเนินการตามโครงการ โรงเรียนสีขาวบรรลุวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจึงศึกษา เจือใจความสำเร็จของการดำเนินงานตามโครงการ โดยพิจารณาในลักษณะขององค์ประกอบเชิง

⁷¹ P. Bird, and others, *Evaluation of Management Training* (London : Gower Press, 1970), 171.

⁷² กระทรวงศึกษาธิการ, “การประเมินผลการดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนสีขาว ปีการศึกษา 2541 กระทรวงศึกษาธิการ,” (เอกสารอัดสำเนา)

ระบบ และเลือกศึกษาสภาพแวดล้อมและกระบวนการดำเนินงาน โดยมีรายละเอียดหัวข้อย่อยของการศึกษา คือ สภาพแวดล้อม ประกอบด้วย (1) สภาพเศรษฐกิจ (2) สภาพสังคม (3) สภาพภูมิศาสตร์ (4) นโยบายและแผน และ (5) กรอบการดำเนินงาน ส่วนกระบวนการ (Process) ประกอบด้วย (1) การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ (2) การวางแผน (3) การดำเนินงานตามแผน (4) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร (5) การนิเทศ ติดตาม กำกับการดำเนินงาน (6) การประเมินผล และ (7) วิธีการประเมินผล

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 3

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องเงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาว ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี มีจุดประสงค์เพื่อทราบสภาพแวดล้อมและกระบวนการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาว และเพื่อทราบความแตกต่างของสภาพแวดล้อมและกระบวนการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาว เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาโรงเรียนในโครงการโรงเรียนสีขาวทุกโรงเรียนให้ผ่านเกณฑ์การประเมิน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยใช้โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี จำนวน 186 โรงเรียนเป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) โดยผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการดำเนินการวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย ตามรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยดำเนินการวิจัยในครั้งนี้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจึงกำหนดรายละเอียดของการดำเนินการวิจัยไว้เป็นสามขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 : การจัดเตรียมโครงการ

เป็นขั้นตอนการจัดเตรียมโครงการวิจัย เสนอขอความเห็นชอบจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นขั้นตอนการศึกษาจากเอกสาร ข้อมูล สถิติ ปัญหาและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนงานวิจัยวิทยานิพนธ์ และรายงานขององค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ แล้วนำผลที่ได้จากการศึกษานั้นมาจัดทำโครงการวิจัย จัดสร้างเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล ทดสอบและปรับปรุงข้อบกพร่องของเครื่องมือ และเสนอขอความเห็นชอบโครงการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 : การดำเนินการวิจัย

เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นจากขั้นตอนที่ 1 ไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด แล้วนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง วิเคราะห์และแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

ขั้นตอนที่ 3 : รายงานผลการวิจัย

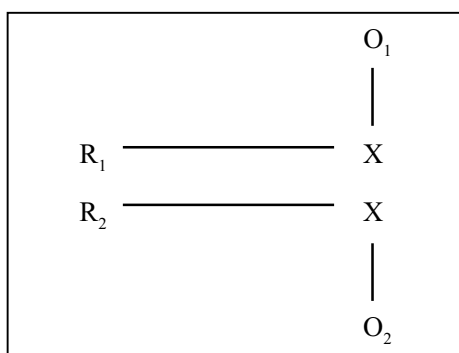
เป็นขั้นตอนการจัดทำรายงานการวิจัยนำเสนอต่อคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตามที่คณะกรรมการผู้ควบคุมเสนอแนะ จัดพิมพ์และส่ง รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย

ระเบียบวิธีวิจัย

เพื่อให้การวิจัยเรื่องเงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาว ใน โรงเรียนสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดตามจุดประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัยไว้ ซึ่งประกอบด้วยแผนแบบการวิจัย ประชากร ตัวอย่างและวิธีการเลือกตัวอย่าง ตัวแปรที่ศึกษา เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

แผนแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) ที่มีแผนแบบการวิจัยในลักษณะของกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่ม วัดผลครั้งเดียว ไม่มีการทดลอง (the two-group, non-experimental case study) ซึ่งเขียนเป็นแผนผัง ได้ดังนี้

- R₁ หมายถึง ตัวอย่างที่ได้มาจากการสุ่มจากโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมิน
- R₂ หมายถึง ตัวอย่างที่ได้มาจากการสุ่มจากโรงเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน
- X หมายถึง ตัวแปรต่างๆ ที่นำมาศึกษา
- O₁ หมายถึง ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลจากโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมิน
- O₂ หมายถึง ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลจากโรงเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน

ประชากร

ประชากรที่เป็นเป้าหมายสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ที่ได้รับการประเมินการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาวเฉลิมพระเกียรติ พลอดยศเสพติด จำนวนทั้งสิ้น 355 โรงเรียน¹ เป็นโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมิน 200 โรงเรียนและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน 155 โรงเรียน

ตัวอย่างและการเลือกตัวอย่าง

ตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้ เป็นโรงเรียนที่ได้จากการสุ่มแบ่งชั้น (stratified random sampling) โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการเลือกตัวอย่างดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดจำนวนตัวอย่างโรงเรียน โดยใช้ตารางประมาณกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan ได้จำนวนโรงเรียนตัวอย่างสำหรับเก็บข้อมูล 186 โรงเรียน²

ขั้นที่ 2 จำแนกโรงเรียนในจังหวัดออกตามพื้นที่อำเภอต่าง ๆ 10 อำเภอ คือ อำเภอเมืองราชบุรี อำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม อำเภอดำเนินสะดวก อำเภอบางแพ อำเภอปากท่อ อำเภอจอมบึง อำเภอดุสิต อำเภอสวนผึ้ง และกิ่งอำเภอบ้านคา ออกเป็นสองกลุ่ม คือ โรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมิน 200 โรงเรียนและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน 155 โรงเรียน

ขั้นที่ 3 สุ่มตัวอย่างโรงเรียน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) จำแนกเป็นรายอำเภอ ประมาณอำเภอร้อยละ 52 ของจำนวนโรงเรียนตัวอย่าง 186 โรงเรียน ได้ดังนี้ อำเภอเมืองราชบุรี 29 โรงเรียน อำเภอบ้านโป่ง 29 โรงเรียน อำเภอโพธาราม 29 โรงเรียน อำเภอดำเนินสะดวก 14 โรงเรียน อำเภอบางแพ 12 โรงเรียน อำเภอปากท่อ 27 โรงเรียน อำเภอจอมบึง 21 โรงเรียน อำเภอดุสิต 4 โรงเรียน อำเภอสวนผึ้ง 11 โรงเรียน และกิ่งอำเภอบ้านคา 10 โรงเรียน แล้วแบ่งเป็นสองกลุ่มคือกลุ่มที่ผ่านการประเมินและกลุ่มที่ไม่ผ่านการประเมิน รายละเอียดดังที่ได้แสดงไว้ในตารางที่ 5

¹สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี, ข้อมูลสารสนเทศการศึกษา 2543 (ราชบุรี : ฝ่ายแผนงานและงบประมาณ, 2543), 9. (อัครานา)

²Krejcie and Morgan, อ้างถึงใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์, วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), 303.

ขั้นที่ 4 จากโรงเรียนที่สุ่มได้ กำหนดผู้ให้ข้อมูลจากโรงเรียนตัวอย่าง โรงเรียนละ 6 คน ตามแนวทางการป้องกันสารเสพติดและอบายมุข ในรูปแบบของ 4 ประสาน 2 คำ อันประกอบด้วย (1) ผู้บริหารโรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน (2) ผู้แทนครู โรงเรียนละ 1 คน (3) ผู้แทนผู้ปกครอง โรงเรียนละ 1 คน (4) ผู้แทนนักเรียน โรงเรียนละ 1 คน (5) ผู้แทนผู้นำชุมชน โรงเรียนละ 1 คน และ (6) ผู้นำปัญหาท้องถิ่น โรงเรียนละ 1 คน ได้จำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 1,116 คน ดังที่แสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ประชากรและตัวอย่างในการวิจัย

ที่	อำเภอ	โรงเรียน ในสังกัด	ผ่านการประเมิน		ไม่ผ่านการประเมิน		หมายเหตุ
			จำนวน	ตัวอย่าง	จำนวน	ตัวอย่าง	
1	เมืองราชบุรี	56	16	8	40	21	
2	บ้านโป่ง	54	46	24	8	4	
3	โพธาราม	56	37	19	19	10	
4	ดำเนินสะดวก	27	27	14	-	-	
5	บางแพ	24	13	7	11	6	
6	ปากท่อ	49	9	5	40	21	
7	จอมบึง	40	11	6	29	15	
8	วัดเพลง	7	7	4	-	-	
9	สวนผึ้ง	23	18	9	5	3	
10	บ้านคา	19	16	8	3	2	
	รวม	355	200	104	155	82	

ตัวแปรที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาตัวแปร ประกอบด้วยตัวแปรพื้นฐาน และตัวแปรเกี่ยวกับเงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนสีขาวใน โรงเรียนสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. **ตัวแปรพื้นฐาน** ได้แก่ ตัวแปรที่เกี่ยวกับสถานภาพเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยตัวแปร จำนวน 6 ตัวแปร ดังนี้

1.1 เพศ ได้แก่ เพศชายและเพศหญิง

1.2 อายุ หมายถึง อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกเป็น 4 ช่วงดังนี้ ไม่เกิน 30 ปี, 31 - 40 ปี, 41 - 50 ปี และ 50 ปีขึ้นไป โดยเศษของปีที่เกินหกเดือนให้นับเป็นหนึ่งปี

1.3 ระดับการศึกษา หมายถึง วุฒិการศึกษาระดับสูงสุดของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกเป็น 3 ช่วง คือ ต่ำกว่าปริญญาตรี, ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี

1.4 สถานะของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียน ตามองค์ประกอบ 4 ประสาน 2 คำ ได้แก่ (1) ผู้บริหารโรงเรียน (2) ผู้แทนครู (3) ผู้แทนผู้ปกครอง (4) ผู้แทนนักเรียน (5) ผู้แทนผู้นำชุมชน และ (6) ผู้นำปัญหาท้องถิ่น

1.5 ความเกี่ยวข้องกับทางโรงเรียน หมายถึง จำนวนปีที่ผู้ตอบแบบสอบถาม ทำงาน หรือมาเข้าเรียน หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับในโรงเรียน จำแนกเป็น 4 ช่วง คือ ไม่เกิน 2 ปี, 2 - 3 ปี, 4 - 5 ปี และ มากกว่า 5 ปี โดยเศษของปีที่เกินหกเดือนให้นับเป็นหนึ่งปี

1.6 อาชีพหลักของครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถาม หมายถึง อาชีพที่ถือว่าเป็น อาชีพหลักที่ทำรายได้ประจำให้แก่ครอบครัว จำแนกเป็น 6 อาชีพ ได้แก่ (1) รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ (2) เกษตรกรรม (3) รับจ้างทั่วไป (4) พนักงานบริษัท (5) กิจการส่วนตัวหรือค้าขาย และ (6) อื่นๆ

1.7 สภาพของชุมชนที่ตั้งโรงเรียน หมายถึง เขตการปกครองท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ จำแนกเป็น 2 ท้องที่ คือ (1) เขตเทศบาล และ (2) นอกเขตเทศบาล

1.8 การคมนาคมในชุมชน หมายถึง ลักษณะเส้นทางที่ใช้ในการคมนาคมติดต่อ จำแนกเป็น 4 ลักษณะ คือ (1) ถนนคอนกรีตหรือลูกรัง (2) ทางเรือ (3) ถนนลูกรังหรือถนนดิน และ (4) ไม่มีถนน

2. ตัวแปรเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ในการดำเนินงาน โครงการโรงเรียนสีขาวในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย

2.1 สภาพเศรษฐกิจ หมายถึง สภาพของอาชีพและรายได้ต่อครอบครัวของประชากรในชุมชน ซึ่งในที่นี้ใช้เกณฑ์ของกรมพัฒนาชุมชนคือ มีรายได้ 15,000 บาท/คน/ปี ขึ้นไปถือว่ามีความไม่ยากจน และประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพหลัก

2.2 สภาพสังคม หมายถึง สภาพครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่น ไม่แตกแยก ไม่มีปัญหาในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่เกี่ยวกับยาเสพติด การพนัน สื่อลามก และการทะเลาะวิวาท

2.3 สภาพภูมิศาสตร์ หมายถึง สภาพที่ตั้งของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่และการคมนาคมภายในและระหว่างชุมชน ตลอดจนบริการสาธารณูปโภคไฟฟ้า ประปา และโทรศัพท์

2.4 นโยบายและแผน หมายถึง โรงเรียนนำนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันสารเสพติดหรืออบายมุขจากแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) และแผนของ กระทรวงศึกษาธิการมาใช้อย่างเหมาะสม นำข้อมูลสถานการณ์ปัจจุบันมาใช้ในกำหนดนโยบายและแผนงานในการวางแผนได้อย่างเหมาะสม

2.5 กรอบการดำเนินงาน หมายถึง ยุทธศาสตร์การของรัฐบาล 9 ประการ ได้แก่ การจัดโครงการครอบครัวเข้มแข็ง โรงเรียนอบอุ่น เพื่อเชื่อมโยงและหลอมรวมพลังระหว่างบ้านและโรงเรียน นำธรรมชาติของศาสนาสู่เด็กและเยาวชนด้วยวิถีการใดวิถีการหนึ่ง สร้างเด็กและเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่ดีด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมตามหลักสูตรลูกเสือหรือเนตรนารี ส่งเสริมให้นักเรียนออกกำลังกาย ส่งเสริมให้นักเรียนเล่นดนตรีเพื่อกลุ่มเกลาจิตใจ ส่งเสริมกิจกรรมด้านศิลปะให้ความสำคัญแก่การเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น จัดการเรียนการสอนเพื่อให้ความรู้ เสริมสร้างจิตสำนึก และวางแผนทางการร่วมมือกับผู้ปกครองเพื่อบำบัดรักษาและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้หลงผิด

3. ตัวแปรเกี่ยวกับกระบวนการในการดำเนินงานโครงการ โรงเรียนสีขาวในโรงเรียนสังกัด สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย

3.1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ หมายถึง โรงเรียนศึกษาสภาพปัจจุบันของโรงเรียน ความต้องการพัฒนาเด็กและเยาวชน นโยบาย เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ มาตรการดำเนินงาน และรูปแบบการป้องกัน บำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดและอบายมุข

3.2 วางแผนดำเนินงานตามโครงการ หมายถึง โรงเรียนจัดตั้งคณะทำงานวางแผนปฏิบัติการโดยประชุมคณะทำงานเป็นระยะ สม่่าเสมอ และโรงเรียนนำแผนมาปฏิบัติตามปฏิทิน

3.3 ดำเนินการตามแผน หมายถึง โรงเรียนพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมในการดำเนินงานโดยการวิเคราะห์ คัดกรองและจัดทำระบบข้อมูลนักเรียนให้เป็นปัจจุบัน

3.4 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง โรงเรียนกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อสนับสนุนโครงการโรงเรียนสีขาว เช่น กิจกรรมการแนะแนว กิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพ กิจกรรมตามความสนใจ กิจกรรมเพื่อการฟื้นฟูสภาพทางร่างกายและจิตใจนักเรียนที่มีปัญหา

3.5 การนิเทศติดตาม กำกับการดำเนินงานโครงการ หมายถึง โรงเรียนจัดทำแผนปฏิบัติการนิเทศ การดำเนินการนิเทศกำกับติดตาม และสรุปรายงานผลตามปฏิทิน

3.6 การประเมินผล หมายถึง โรงเรียนดำเนินการประเมินผลก่อนการดำเนินการระหว่างดำเนินการ และหลังการดำเนินการ โครงการ โรงเรียนสีขาว

3.7 วิธีการประเมิน หมายถึง โรงเรียนประเมินผลโครงการโรงเรียนสีขาวด้วยบุคลากรภายในโรงเรียนและจากภายนอกโรงเรียน สรุปและจัดทำรายงานการประเมินโครงการ นำผลการประเมินไปใช้วางแผนเพื่อพัฒนาและประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานแก่หน่วยงานอื่น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 1 ฉบับ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับเงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานโครงการ โรงเรียนสีขาว ในโรงเรียนสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี จำนวน 60 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกเป็น (1) เพศ (2) อายุ (3) ระดับการศึกษา (4) สถานะของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียน (5) ความเกี่ยวข้องกับทางโรงเรียน (6) อาชีพหลักของครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถาม (7) สภาพของชุมชนที่ตั้งโรงเรียน และ (8) การคมนาคมในชุมชน มีลักษณะเป็นแบบตัวเลือกที่กำหนดคำตอบไว้ให้ (force choice) รวม 8 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาว โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาว ในโรงเรียนสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ประกอบด้วยตัวแปรย่อย 5 ตัวแปรคือ (1) สภาพเศรษฐกิจ (2) สภาพสังคม (3) สภาพภูมิศาสตร์ (4) นโยบายและแผน และ (5) กรอบการดำเนินงาน จำนวน 24 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาว โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาว ในโรงเรียนสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ประกอบด้วยตัวแปรย่อย 7 ตัวแปรคือ (1) การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ (2) การวางแผนดำเนินการ (3) การดำเนินงานตามแผน (4) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร (5) การนิเทศติดตาม กำกับการดำเนินงานตามโครงการ (6) การประเมินผล และ (7) วิธีการประเมินผล จำนวน 28 ข้อ

ข้อคำถามในตอนที่ 2 และตอนที่ 3 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับของไลเคิร์ต (Likert's rating scale) โดยกำหนดคะแนนของแต่ละระดับพฤติกรรมดังนี้

2 แทน ปฏิบัติ หมายถึง โรงเรียนมีสภาพหรือการปฏิบัติเรื่องนั้นเป็นส่วนใหญ่
 1 แทน ไม่ปฏิบัติ หมายถึง โรงเรียนไม่มีสภาพหรือไม่ได้ปฏิบัติเรื่องนั้นเป็นส่วนใหญ่
 0 แทน ม่ทราบ หมายถึง ไม่ทราบว่าโรงเรียนมีสภาพหรือการปฏิบัติเรื่องนั้นเป็นส่วนใหญ่

การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถาม ตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาวรรณกรรม หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ โดยใช้แนวคิดในการประเมินคุณภาพภายในโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติภายใต้ คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

ขั้นที่ 2 ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยนำแบบสอบถามเสนอ ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ โดยอยู่ในความดูแลของคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

ขั้นที่ 3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนหรือครูวิชาการ โรงเรียนในกรณีที่ไม่มีผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนและครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ที่ไม่ใช่โรงเรียนตัวอย่าง จำนวน 36 คน

ขั้นที่ 4 นำแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมา คำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach)³ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 91.94 รายละเอียดของแต่ละตัวแปรแสดงไว้ในภาคผนวก ค

การเก็บรวบรวมข้อมูล

³Lee J. Cronbach, *Essentials of Psychological Testing* (3rd ed. ; New York : Harper & Row Publishers, 1978), 161.

เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปอย่างราบรื่นและถูกต้องตามระเบียบของทางราชการ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือถึงคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศิลปากร เพื่อทำหนังสือขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการออกหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยไปยังโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรีที่เป็นตัวอย่าง

2. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยจากผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรีไปยังโรงเรียนตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากครูอาจารย์ในโรงเรียนที่เป็นตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยประสานงานกับหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยจะดำเนินการแจกแบบสอบถามและเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ใช้โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี จำนวน 186 โรงเรียน เป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน 186 คน ผู้แทนครู 186 คน ผู้แทนผู้ปกครอง 186 คน ผู้แทนนักเรียน 186 คน ผู้แทนผู้นำชุมชน 186 คนและผู้บำเพ็ญบุญท้องถิ่น 186 คน รวมทั้งสิ้น 1,116 คน โดยดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจัดระเบียบข้อมูลและลงรหัส และนำข้อมูลดังกล่าวไปคำนวณค่าทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows (Statistical Package for the Social Science for Windows)

สถิติที่ใช้สำหรับการวิจัย

เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ศึกษาและข้อคำถามที่ต้องการทราบในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ (1) เพศ (2) อายุ (3) ระดับการศึกษา (4) สถานะของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียน (5) ความเกี่ยวข้องกับทางโรงเรียน (6) อาชีพหลักของครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถาม (7) สภาพของชุมชนที่ตั้งโรงเรียน และ (8) การคมนาคมในชุมชน ใช้ค่าความถี่ (frequencies) และค่าร้อยละ (percentage)

2 การวิเคราะห์สภาพและการปฏิบัติงานตามโครงการโรงเรียนสีขาว วิธีการกำหนดเกณฑ์ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละโรงเรียนที่มีจำนวนโรงเรียนละ 6 คน ถ้าตอบซ้ำกันตั้งแต่หรือมากกว่า 3 ใน 6 คนขึ้นไป ให้ถือว่าระดับสภาพและการปฏิบัติงานของโรงเรียนประถมศึกษาที่เป็นตัวอย่างเป็นคำตอบ ใช่, ปฏิบัติ, ไม่ใช่, ไม่ปฏิบัติ หรือไม่ทราบ แล้วแต่กรณี

3. การวิเคราะห์ความแตกต่างของสภาพและการปฏิบัติงานตามโครงการโรงเรียนสีขาวระหว่างโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน วิเคราะห์ด้วยการทดสอบไคสแควส์ (χ^2 -test of independent) และถ้ามีความแตกต่างจะทำการทดสอบหลังด้วยวิธีการของมาร์สกีโล (Marasquilo's test)

สรุปย่อ

การวิจัยเรื่อง “เงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาว ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี” เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) มีประชากรเป็นโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี จำนวน 355 โรงเรียน ตัวอย่างได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) จำนวน 186 โรงเรียน ตามตารางประมาณตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) โดยจำแนกโรงเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน และสุ่มอย่างง่ายมาประมาณร้อยละ 52 ของโรงเรียนทั้งหมดในแต่ละอำเภอ ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้บริหารโรงเรียน 186 คน ผู้แทนครู 186 คน ผู้แทนผู้ปกครอง 186 คน ผู้แทนนักเรียน 186 คน ผู้แทนผู้นำชุมชน 186 คน และ ผู้นำปัญญาท้องถิ่น 186 คน รวมทั้งสิ้น 1,116 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 1 ฉบับ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของตอบแบบสอบถาม สภาพแวดล้อม และกระบวนการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาวที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดของการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาว สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ค่าร้อยละ (percentage) ค่าความถี่ (frequencies) การทดสอบ ไคสแควส์ (χ^2 -test of independent) ประกอบกับการทดสอบมาร์สกีโล (Marasquilo's test)

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาวในโรงเรียนสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี จากโรงเรียนทั้งหมด 355 โรงเรียน โดยส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนตัวอย่างจำนวน 186 โรงเรียนตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) เป็นโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินโรงเรียนสีขาว 104 โรงเรียน และไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินโรงเรียนสีขาว 82 โรงเรียน ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา 1,116 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ (percentage) และค่าไคสแควร์ (Chi-Square test of independence) ในกรณีที่มีความแตกต่างกันจะทำการทดสอบหลังด้วยวิธีการของมาร์สกีโล (Marascuilo's test) และนำเสนอผลการวิเคราะห์โดยจำแนกเป็นสามตอนคือ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม การวิเคราะห์สภาพและระดับการปฏิบัติของโรงเรียน และการเปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะและการปฏิบัติของโรงเรียนสีขาวที่ผ่านเกณฑ์และไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน

ตอนที่ 1 : สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยผู้เกี่ยวข้องกับการป้องกันสารเสพติดและอบายมุขของ กระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนละ 6 คน ในลักษณะของ 4 ประสาน 2 คำ คือ ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครองนักเรียน นักเรียน ผู้นำภูมิปัญญาชาวบ้าน และผู้นำชุมชน จาก 186 โรงเรียน จำนวน 1116 คน โดยปรากฏว่าสถานะของผู้ตอบแบบสอบถาม ทุกกลุ่มมีจำนวนเท่ากัน คือ 186 คน คิดเป็นร้อยละ 16.66

เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นชาย 693 คน คิดเป็นร้อยละ 62.10 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี 497 คน คิดเป็นร้อยละ 44.53 มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 671 คน คิดเป็นร้อยละ 60.13 มีระยะเวลาที่มีความเกี่ยวข้องกับโรงเรียน เช่น ทำงานหรือมาเข้าเรียนในโรงเรียน มากกว่า 5 ปี 707 คน คิดเป็นร้อยละ 63.35 ซึ่งผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ 443 คน คิดเป็นร้อยละ 39.69 รองลงมาได้แก่อาชีพเกษตรกรรม 295 คน คิดเป็นร้อยละ 26.43 น้อยที่สุดได้แก่ พนักงานบริษัท 6 คน คิดเป็นร้อยละ 0.54

เมื่อแยกพิจารณาตามกลุ่มโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามในกลุ่มโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ส่วนใหญ่เป็นชาย 401 คน คิดเป็นร้อยละ

64.26 มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี 261 คน คิดเป็นร้อยละ 41.83 มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี 370 คน คิดเป็นร้อยละ 59.29 ระยะเวลาที่มีความเกี่ยวข้องกับโรงเรียน เช่น ทำงาน หรือมาเข้าเรียน ในโรงเรียน ส่วนใหญ่มีระยะเวลามากกว่า 5 ปี 404 คน คิดเป็นร้อยละ 64.74 มีอาชีพรับราชการ หรือรัฐวิสาหกิจ 253 คน คิดเป็นร้อยละ 40.54 รองลงมาได้แก่อาชีพเกษตรกรรม 159 คน คิดเป็นร้อยละ 25.48 น้อยที่สุด ได้แก่ พนักงานบริษัท 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.48

ในกลุ่มโรงเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นชาย 292 คน คิดเป็นร้อยละ 59.35 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปีเช่นกัน 236 คน คิดเป็นร้อยละ 47.97 มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี 301 คน คิดเป็นร้อยละ 61.18 ระยะเวลาที่มีความเกี่ยวข้องกับโรงเรียน เช่น ทำงาน หรือมาเข้าเรียนในโรงเรียน ส่วนใหญ่มีระยะเวลามากกว่า 5 ปี 303 คน คิดเป็นร้อยละ 61.58 และมีอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ 190 คน คิดเป็นร้อยละ 38.62 รองลงมาได้แก่อาชีพเกษตรกรรม 136 คน คิดเป็นร้อยละ 27.64 น้อยที่สุดได้แก่ พนักงานบริษัท 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.61

ในด้านที่ตั้งของโรงเรียน พบว่าในภาพรวม โรงเรียนส่วนใหญ่อยู่นอกเขตเทศบาล 156 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 83.87 อยู่ในเขตเทศบาล 30 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 16.13 เมื่อพิจารณาตามกลุ่มโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน พบว่า โรงเรียนในกลุ่มที่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ส่วนใหญ่อยู่นอกเขตเทศบาล 89 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 85.58 อยู่ในเขตเทศบาล 15 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 14.42 โรงเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ส่วนใหญ่อยู่นอกเขตเทศบาล 67 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 81.71 อยู่ในเขตเทศบาล 15 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 18.29

ส่วนด้านการคมนาคมของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ โดยภาพรวม ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นถนนคอนกรีตหรือถนนลาดยาง 135 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 72.58 รองลงมาคือ ถนนลูกรังหรือถนนดิน 48 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 25.80 เมื่อพิจารณาตามกลุ่มโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน พบว่า โรงเรียนในกลุ่มที่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นถนนคอนกรีตหรือถนนลาดยาง 71 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 68.27 รองลงมาคือถนนลูกรังหรือถนนดิน 31 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 29.81 โรงเรียนในกลุ่มที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นถนนคอนกรีตหรือถนนลาดยาง 64 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 78.05 รองลงมาคือ ถนนลูกรังหรือถนนดิน 17 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 20.73 รายละเอียดดังที่ได้แสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพ	โรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์		โรงเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ						
1. ชาย	401	64.26	292	59.35	693	62.10
2. หญิง	223	35.74	200	40.65	423	37.90
รวม	624	100	492	100	1116	100
อายุ (เศษของปีที่เกิดขึ้นหักเดือนใน ให้นับเป็นหนึ่งปี)						
1. ไม่เกิน 30 ปี	130	20.83	100	20.32	230	20.61
2. 31 – 40 ปี	102	16.35	73	14.84	175	15.68
3. 41 – 50 ปี	261	41.83	236	47.97	497	44.53
4. 51 ปีขึ้นไป	131	20.99	83	16.86	214	19.18
รวม	624	100	492	100	1116	100
ระดับการศึกษา						
1. ต่ำกว่าปริญญาตรี	370	59.29	301	61.18	671	60.13
2. ปริญญาตรี	241	38.62	181	36.79	422	37.81
3. สูงกว่าปริญญาตรี	13	2.09	10	2.03	23	2.06
รวม	624	100	492	100	1116	100
สถานะของผู้ตอบแบบสอบถาม						
1. ผู้บริหารโรงเรียน	104	16.66	82	16.66	186	16.66
2. ครูผู้สอน	104	16.66	82	16.66	186	16.66
3. ผู้ปกครองนักเรียน	104	16.66	82	16.66	186	16.66
4. นักเรียน	104	16.66	82	16.66	186	16.66
5. ผู้นำภูมิปัญญาชาวบ้าน	104	16.66	82	16.66	186	16.66
6. ผู้นำชุมชน	104	16.66	82	16.66	186	16.66
รวม	624	100	492	100	1116	100

ตารางที่ 6 (ต่อ)

สถานภาพ	โรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์		โรงเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาที่มีความเกี่ยวข้องกับโรงเรียน เช่น ทำงาน หรือมาเข้าเรียนในโรงเรียน (เศษของปีที่เกินหกเดือนให้นับเป็นหนึ่งปี)						
1. น้อยกว่า 2 ปี	64	10.26	48	9.76	112	10.04
2. 2 – 3 ปี	71	11.38	62	12.60	133	11.92
3. 4 – 5 ปี	85	13.62	79	16.06	164	14.69
4. มากกว่า 5 ปี	404	64.74	303	61.58	707	63.35
รวม	624	100	492	100	1116	100
อาชีพหลักในครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถาม						
1. รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	253	40.54	190	38.62	443	39.69
2. เกษตรกรรม	159	25.48	136	27.64	295	26.43
3. รับจ้างทั่วไป	102	16.35	81	16.46	183	16.40
4. พนักงานบริษัท	3	0.48	3	0.61	6	0.54
5. กิจการส่วนตัว/ค้าขาย	83	13.30	73	14.84	156	13.98
6. อื่น ๆ	24	3.85	9	1.83	33	2.96
รวม	624	100	492	100	1116	100
ที่ตั้ง						
1. ในเขตเทศบาล	15	14.42	15	18.29	30	16.13
2. นอกเขตเทศบาล	89	85.58	67	81.71	156	83.87
รวม	104	100	82	100	186	100
การคมนาคมในชุมชน						
1. ถนนคอนกรีตหรือถนนลาดยาง	71	68.27	64	78.05	135	72.58
2. ทางเรือ	1	0.96	1	1.22	2	1.08
3. ถนนลูกรังหรือถนนดิน	31	29.81	17	20.73	48	25.80
4. มากกว่า 1 ทาง	1	0.96	-	-	1	0.54
รวม	104	100	82	100	186	100

ตอนที่ 2 : ระดับของสภาพและลักษณะการปฏิบัติงานของโรงเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนต้นที่ 2 นี้เป็นการตอบคำถามของการวิจัยข้อที่ 1 โดยผู้วิจัยได้รับข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามในโรงเรียนสีขาวที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีลักษณะ ไข ทั้งโดยภาพรวมและเมื่อจำแนกตามกลุ่มโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยทั้งจำนวน 118 โรงเรียนนี้ คิดเป็นร้อยละ 63.44, 70.19 และ 54.88 ตามลำดับ ซึ่งน่าจะเป็นเพราะว่าโรงเรียนทุกโรงเรียนจะต้องดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาวตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ เพียงแต่บางรายการอาจไม่ได้ปฏิบัติตามสภาพของโรงเรียนหรือชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ รายละเอียดตามที่แสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 จำนวนโรงเรียนที่มีลักษณะการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาวในภาพรวม

รายการ	โรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์		โรงเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รวม	104	100	82	100	186	100
ไข	73	70.19	45	54.88	118	63.44
ไม่ไข	31	29.81	36	43.90	67	36.02
ไม่ทราบ	-	-	1	1.22	1	0.54

เมื่อพิจารณาโดยจำแนกเป็นรายตัวแปรสภาพแวดล้อมและกระบวนการ ในด้านของสภาพแวดล้อม พบว่า ส่วนใหญ่มีสภาพ ไข ทั้งในภาพรวมและเมื่อพิจารณาตามกลุ่มโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยคิดเป็นร้อยละ 73.66, 79.81 และ 65.85 ของแต่ละกลุ่มตามลำดับ ซึ่งน่าจะเป็นเพราะว่าสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในจังหวัดราชบุรีส่วนใหญ่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ทั้งในด้านสภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม สภาพภูมิศาสตร์ นโยบายและแผน และกรอบการดำเนินงาน และตัวอย่างโรงเรียนของการวิจัยในครั้งนี้ได้จากการสุ่ม ดังรายละเอียดในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 จำนวนโรงเรียนที่มีสภาพการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาว ในตัวแปรสภาพแวดล้อม

รายการ	โรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์		โรงเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
สภาพแวดล้อม	104	100	82	100	186	100
ใช่	83	79.81	54	65.85	137	73.66
ไม่ใช่	21	20.19	27	32.93	48	25.80
ไม่ทราบ	-	-	1	1.22	1	0.54

เมื่อพิจารณาในรายตัวแปรย่อย ปรากฏว่า ในด้านสภาพเศรษฐกิจ พบว่า ส่วนใหญ่มีสภาพของ ไม่ใช่ ทั้งโดยภาพรวมและเมื่อพิจารณาตามกลุ่มโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยคิดเป็นร้อยละ 76.88, 68.27 และ 87.80 ของแต่ละกลุ่มตามลำดับ ทั้งนี้ร้อยละของโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์จะน้อยกว่าร้อยละของกลุ่มไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยน่าจะเป็นเพราะผู้ประกอบการในแต่ละชุมชนยอมมีอาชีพและสภาพที่แตกต่างกันไปตามลักษณะของสภาพสังคมและสภาพภูมิศาสตร์ที่โรงเรียนตั้งอยู่

ในด้านสภาพสังคม พบว่า ส่วนใหญ่มีสภาพ ไม่ใช่ ทั้งโดยภาพรวมและเมื่อพิจารณาตามกลุ่มโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยคิดเป็นร้อยละ 65.06, 67.31 และ 62.19 ของแต่ละกลุ่มตามลำดับ ทั้งนี้น่าเป็นเพราะว่าปัญหาด้านสภาพสังคมที่ปรากฏว่ามีการเสพและจำหน่ายยาเสพติด ตลอดจนการพนัน สื่อลามก และการทะเลาะวิวาทเป็นปัญหาที่ปรากฏทุกพื้นที่ของจังหวัดราชบุรี

ในด้านของสภาพภูมิศาสตร์ พบว่า ส่วนใหญ่มีสภาพ ใช่ ทั้งโดยภาพรวมและเมื่อพิจารณาตามกลุ่มโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน พบว่า โรงเรียนในกลุ่มที่ผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยคิดเป็นร้อยละ 84.41, 86.54 และ 81.71 ของแต่ละกลุ่มตามลำดับ ซึ่งน่าจะเป็นเพราะว่าสภาพพื้นที่ของจังหวัดราชบุรีนั้นมีสภาพไม่แตกต่างกันมากนักในแต่ละพื้นที่ และตัวอย่างโรงเรียนได้มาจากการสุ่มจึงมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน

ในด้านของนโยบายและแผน พบว่า ส่วนใหญ่มีสภาพ ใช่ ทั้งโดยภาพรวมและเมื่อพิจารณาตามกลุ่มโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยคิดเป็นร้อยละ 78.49, 83.65 และ 71.95 ของแต่ละกลุ่มตามลำดับ ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนส่วนใหญ่จะต้องกำหนดนโยบายเกี่ยวกับโครงการโรงเรียนสีขาวให้สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยเหนือตั้งแต่ระดับกระทรวง

ศึกษาการลงมาถึงสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอโดยถือว่าการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาวเป็นนโยบายหลักที่โรงเรียนหลักเลี้ยงไม่ดำเนินการตามไม่ได้

ในด้านของกรอบการดำเนินงาน พบว่า ส่วนใหญ่มีลักษณะของ ไข่ ทั้งโดยภาพรวม และเมื่อพิจารณาตามกลุ่มโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยคิดเป็นร้อยละ 87.10, 91.35 และ 81.71 ของแต่ละกลุ่มตามลำดับ ซึ่งน่าจะเป็นเพราะกรอบการดำเนินงานที่ใช้เพื่อป้องกันยาเสพติด การพนัน สื่อลามกและการทะเลาะวิวาทเป็นกรอบการดำเนินงานตามมติคณะรัฐมนตรีที่โรงเรียนทุกโรงเรียนต้องนำไปยึดถือและปฏิบัติตาม รายละเอียดดังที่ได้แสดงไว้ในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 จำนวนโรงเรียนที่มีลักษณะการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาว ในตัวแปรย่อยของสภาพแวดล้อม

รายการ	โรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์		โรงเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
สภาพเศรษฐกิจ	104	100	82	100	186	100
ไข่	33	31.73	9	10.98	42	22.58
ไม่ไข่	71	68.27	72	87.80	143	76.88
ไม่ทราบ	-	-	1	1.22	1	0.54
สภาพสังคม	104	100	82	100	186	100
ไข่	34	32.69	27	32.93	61	32.79
ไม่ไข่	70	67.31	51	62.19	121	65.06
ไม่ทราบ	-	-	4	4.88	4	2.15
สภาพภูมิศาสตร์	104	100	82	100	186	100
ไข่	90	86.54	67	81.71	157	84.41
ไม่ไข่	14	13.46	14	17.07	28	15.05
ไม่ทราบ	-	-	1	1.22	1	0.54
นโยบาย/แผน	104	100	82	100	186	100
ไข่	87	83.65	59	71.95	146	78.49
ไม่ไข่	17	16.35	21	25.61	38	20.43
ไม่ทราบ	-	-	2	2.44	2	1.08

ตารางที่ 9 (ต่อ)

รายการ	โรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์		โรงเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
กรอบการดำเนินงาน	104	100	82	100	186	100
ใช่	95	91.35	67	81.71	162	87.10
ไม่ใช่	9	8.65	14	17.07	23	12.36
ไม่ทราบ	-	-	1	1.22	1	0.54

ในด้านของกระบวนการ พบว่าส่วนใหญ่ได้ ปฏิบัติ ทั้งโดยภาพรวมและเมื่อพิจารณาตามกลุ่มโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยคิดเป็นร้อยละ 58.06, 61.54 และ 53.66 ของแต่ละกลุ่มตามลำดับซึ่งอาจเป็นเพราะว่าในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องดำเนินการตามกระบวนการบริหารในทุกๆ ด้าน ดังนั้นในส่วนของกระบวนการจึงเป็นเรื่องที่โรงเรียนส่วนใหญ่จะต้องปฏิบัติอยู่แล้ว ดังรายละเอียดในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 จำนวนโรงเรียนที่มีลักษณะการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาว ในตัวแปร

กระบวนการ

รายการ	โรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์		โรงเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
กระบวนการ	104	100	82	100	186	100
ปฏิบัติ	64	61.54	44	53.66	108	58.06
ไม่ปฏิบัติ	40	38.46	36	43.90	76	40.86
ไม่ทราบ	-	-	2	2.44	2	1.08

เมื่อพิจารณาในรายตัวแปรย่อย ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ปฏิบัติ ทั้งโดยภาพรวมและเมื่อพิจารณาตามกลุ่มโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยคิดเป็นร้อยละ 67.74, 71.15 และ 63.41 ของแต่ละกลุ่มตามลำดับ ซึ่งน่าจะเป็นเพราะว่าการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการเป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการ

การวางแผนที่โรงเรียนจะต้องดำเนินการเป็นอันดับแรกก่อนที่จะดำเนินการตามขั้นตอนอื่นๆ ในกระบวนการวางแผน ซึ่งในด้านนี้โรงเรียนส่วนใหญ่จะต้องดำเนินการอยู่แล้ว

ในด้านการวางแผนดำเนินการ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ปฏิบัติ ทั้งโดยภาพรวมและเมื่อพิจารณาตามกลุ่มโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยคิดเป็นร้อยละ 60.22, 63.46 และ 56.08 ซึ่งน่าจะเป็นเพราะว่าในการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องวางแผนสำหรับดำเนินการทั้งหกงานและงานอื่นๆ เป็นหน้าที่ประจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูได้กำหนดหน้าที่เกี่ยวกับวางแผนในมาตรฐานกำหนดตำแหน่งของผู้บริหารโรงเรียน

ในด้านการดำเนินงานตามแผน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ปฏิบัติ ทั้งโดยภาพรวมและโรงเรียนในกลุ่มที่ผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยคิดเป็นร้อยละ 51.61 และ 55.77 ตามลำดับ ส่วนโรงเรียนในกลุ่มที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินส่วนใหญ่ ไม่ปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 51.22 ซึ่งน่าเป็นเพราะว่าการดำเนินงานของโรงเรียนนั้นมีการกิจการการสอนเป็นหลัก จึงเป็นไปได้ที่โรงเรียนบางส่วนอาจให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติงานตามโครงการโรงเรียนน้อยกว่าที่ควรจะเป็น

ในด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ปฏิบัติ ทั้งโดยภาพรวมและเมื่อพิจารณาตามกลุ่มโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยคิดเป็นร้อยละ 76.34, 76.92 และ 75.61 ของแต่ละกลุ่มตามลำดับ ซึ่งน่าจะเป็นเพราะว่าการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสำหรับโรงเรียนในโครงการนั้นมีคู่มือให้โรงเรียนส่วนใหญ่ดำเนินการตามกิจกรรมที่กำหนดโดยโรงเรียนไม่ต้องคิดก็ สามารถนำกิจกรรมไปใช้ปฏิบัติได้

ในด้านการนิเทศ ติดตาม กำกับ การดำเนินงานโครงการ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ไม่ปฏิบัติ ทั้งโดยภาพรวมและเมื่อพิจารณาตามกลุ่มโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน โดย คิดเป็นร้อยละ 52.69, 52.89 และ 52.44 ของแต่ละกลุ่มตามลำดับ น่าจะเป็นเพราะว่าโดยปกติการนิเทศของผู้บริหารโรงเรียนนั้นจะมีการนิเทศในหลายๆ ด้าน ประกอบกับภารกิจของผู้บริหารก็มีมากเช่นกันจึงทำให้การนิเทศติดตามกำกับการดำเนินงานโครงการจึงน้อยลงไปกว่าที่ควรจะเป็นได้

ในด้านการประเมินผล พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ปฏิบัติ ทั้งโดยภาพรวมและเมื่อพิจารณาตามกลุ่มโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยคิดเป็นร้อยละ 54.30, 57.69 และ 50.00 ของแต่ละกลุ่มตามลำดับ ซึ่งน่าจะเป็นเพราะว่าโรงเรียนส่วนใหญ่จะต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติงานในทุกๆ ด้านเป็นประจำ เป็นครั้งคราวและใช้เวลาไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับ การนิเทศ ติดตาม กำกับการดำเนินงานโครงการ โรงเรียนส่วนใหญ่สามารถประเมินผลได้ในขณะเดียวกันหลายๆ งาน

ในด้านวิธีการประเมินผล พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ปฏิบัติ และ ไม่ปฏิบัติ ร้อยละ 49.46 เท่ากัน ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าวิธีการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบด้วย

ผู้เกี่ยวข้องถึง 6 กลุ่ม ซึ่งทำให้เกิดความคิดเห็นที่หลากหลายและกว้างขวาง เมื่อพิจารณาตามกลุ่มโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน พบว่า โรงเรียนในกลุ่มที่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ส่วนใหญ่ ปฏิบัติ ร้อยละ 52.88 ในขณะที่โรงเรียนในกลุ่มที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ส่วนใหญ่ ไม่ปฏิบัติ ร้อยละ 52.44 ซึ่งน่าเป็นเพราะว่าวิธีการของแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกันตามสภาพโรงเรียนและความรู้ความสามารถของผู้บริหารจึงทำให้วิธีการประเมินผลโรงเรียนทั้งสองกลุ่มเป็นไปคนละทาง ดังรายละเอียดในตารางที่ 11

ตารางที่ 11 จำนวนโรงเรียนที่มีลักษณะการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาว ในรายตัวแปรย่อยของกระบวนการ

รายการ	โรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์		โรงเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การศึกษาสภาพปัจจุบัน	104	100	82	100	186	100
ปัญหาและความต้องการ						
ปฏิบัติ	74	71.15	52	63.41	126	67.74
ไม่ปฏิบัติ	30	28.85	28	34.15	58	31.18
ไม่ทราบ	-	-	2	2.44	2	1.08
การวางแผนดำเนินการ	104	100	82	100	186	100
ปฏิบัติ	66	63.46	46	56.08	112	60.22
ไม่ปฏิบัติ	38	36.54	35	42.68	73	39.24
ไม่ทราบ	-	-	1	1.22	1	0.54
การดำเนินงานตามแผน	104	100	82	100	186	100
ปฏิบัติ	58	55.77	38	46.34	96	51.61
ไม่ปฏิบัติ	46	44.23	42	51.22	88	47.31
ไม่ทราบ	-	-	2	2.44	2	1.08

ตารางที่ 11 (ต่อ)

รายการ	โรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์		โรงเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร	104	100	82	100	186	100
ปฏิบัติ	80	76.92	62	75.61	142	76.34
ไม่ปฏิบัติ	24	23.08	19	23.17	43	23.12
ไม่ทราบ	-	-	1	1.22	1	0.54
การนิเทศ ติดตาม กำกับ การดำเนินงานโครงการ	104	100	82	100	186	100
ปฏิบัติ	48	46.15	34	41.46	82	44.09
ไม่ปฏิบัติ	55	52.89	43	52.44	98	52.69
ไม่ทราบ	1	0.96	5	6.10	6	3.22
การประเมินผล	104	100	82	100	186	100
ปฏิบัติ	60	57.69	41	50.00	101	54.30
ไม่ปฏิบัติ	44	42.31	39	47.56	83	44.62
ไม่ทราบ	-	-	2	2.44	2	1.08
วิธีการประเมินผล	104	100	82	100	186	100
ปฏิบัติ	55	52.88	37	45.12	92	49.46
ไม่ปฏิบัติ	49	47.12	43	52.44	92	49.46
ไม่ทราบ	-	-	2	2.44	2	1.08

ตอนที่ 3 : ความแตกต่างในการปฏิบัติงานของโรงเรียนสีขาว

การวิเคราะห์ความแตกต่างของสภาพและการปฏิบัติงานของโรงเรียนสีขาวที่ผ่านเกณฑ์และไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน เป็นการตอบคำถามของการวิจัยข้อที่ 2 โดยใช้ค่าสถิติไคสแควร์ (chi-square test of independent) ปรากฏผลดังรายละเอียดในตารางที่ 12

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จากตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า โรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์และไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ในภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ซึ่งแม้ว่า ซึ่งอาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์มีสภาพและการปฏิบัติในด้านต่างๆ มากกว่าโรงเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน

เมื่อจำแนกเป็นรายตัวแปร ปรากฏว่า ตัวแปรด้านสภาพแวดล้อมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ส่วนตัวแปรด้านกระบวนการไม่มีความแตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาตามรายตัวแปรย่อย ในด้านสภาพแวดล้อม พบว่า ตัวแปรย่อยที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระหว่างโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินคือตัวแปรสภาพเศรษฐกิจ ส่วนตัวแปรที่เหลือคือ สภาพสังคม สภาพภูมิศาสตร์ นโยบาย และแผน และกรอบการดำเนินงาน ไม่พบว่ามีความแตกต่าง

ในด้านตัวแปรของกระบวนการ ระหว่างโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน พบว่า ตัวแปรทั้งเจ็ดตัวแปร คือ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ การวางแผนดำเนินการ การดำเนินงานตามโครงการ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การนิเทศ ติดตาม กำกับการดำเนินงาน การประเมินผล และวิธีการประเมินผล ไม่มีตัวแปรย่อยใดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ในตารางที่ 12 ซึ่งพบว่ามีความแตกต่างกันในภาพรวม ตัวแปรสภาพแวดล้อม และตัวแปรย่อยสภาพเศรษฐกิจ ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบหลังด้วยวิธีการของมาร์สกีโล (Marasquilo's test) ในข้อคำตอบทั้งสามคือ ใช่ และ ไม่ใช่และไม่ทราบ ผลปรากฏว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งในข้อคำตอบ ใช่ และ ไม่ใช่และไม่ทราบ ดังรายละเอียดในตารางที่ 13-15

ตารางที่ 13 การทดสอบหลังเป็นรายคู่ของตัวแปรที่มีความแตกต่างระหว่างโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินด้วยวิธีการของมาร์สกีโล (Marasquilo's test) ในภาพรวม

ข้อคำตอบ ใช่				
โรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์	$P_{k1} = 73$	$P_{k1} = .701$	$Q_{k1} = .299$	$N_{k1} = 104$
โรงเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์	$P_{k2} = 45$	$P_{k2} = .549$	$Q_{k2} = .451$	$N_{k2} = 82$
	28	.152		
$\chi^2 (df_1, .05) = 3.84$	0.142 < $P_{k1} - P_{k2}$ < 0.162			

ตารางที่ 13 (ต่อ)

ข้อคำตอบ ไม่ใช่และไม่ทราบ				
โรงเรียนสีขาวยที่ผ่านเกณฑ์	$P_{k1} = 31$	$P_{k1} = .298$	$Q_{k1} = .702$	$N_{k1} = 104$
โรงเรียนสีขาวยที่ไม่ผ่านเกณฑ์	$P_{k2} = 37$	$P_{k2} = .451$	$Q_{k2} = .549$	$N_{k2} = 82$
	-6	-.153		
$\chi^2 (df_1, .05) = 3.84$	$-0.292 < P_{k1} - P_{k2} < -0.014$			

ตารางที่ 14 การทดสอบหลังเป็นรายคู่ของตัวแปรที่มีความแตกต่างระหว่างโรงเรียนสีขาวยที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินด้วยวิธีการของมาร์สกีโล (Marasquilo's test) ในตัวแปรสภาพแวดล้อม

ข้อคำตอบ ใช่				
โรงเรียนสีขาวยที่ผ่านเกณฑ์	$P_{k1} = 83$	$P_{k1} = .798$	$Q_{k1} = .202$	$N_{k1} = 104$
โรงเรียนสีขาวยที่ไม่ผ่านเกณฑ์	$P_{k2} = 54$	$P_{k2} = .659$	$Q_{k2} = .341$	$N_{k2} = 82$
	29	.139		
$\chi^2 (df_1, .05) = 3.84$	$0.011 < P_{k1} - P_{k2} < 0.267$			
ข้อคำตอบ ไม่ใช่และไม่ทราบ				
โรงเรียนสีขาวยที่ผ่านเกณฑ์	$P_{k1} = 21$	$P_{k1} = .202$	$Q_{k1} = .798$	$N_{k1} = 104$
โรงเรียนสีขาวยที่ไม่ผ่านเกณฑ์	$P_{k2} = 28$	$P_{k2} = .341$	$Q_{k2} = .659$	$N_{k2} = 82$
	-7	-.139		
$\chi^2 (df_1, .05) = 3.84$	$-0.267 < P_{k1} - P_{k2} < -0.011$			

ตารางที่ 15 การทดสอบหลังเป็นรายคู่ของตัวแปรที่มีความแตกต่างระหว่างโรงเรียนสีขาวที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินด้วยวิธีการของมาร์สกีโล (Marasquilo's test) ในตัวแปรย่อยสภาพเศรษฐกิจ

ข้อคำตอบ ใช่				
โรงเรียนสีขาวที่ผ่านเกณฑ์	$P_{k1} = 33$	$P_{k1} = .317$	$Q_{k1} = .683$	$N_{k1} = 104$
โรงเรียนสีขาวที่ไม่ผ่านเกณฑ์	$P_{k2} = 9$	$P_{k2} = .110$	$Q_{k2} = .890$	$N_{k2} = 82$
	24	.208		
$\chi^2 (df, .05) = 3.84$	$0.096 < P_{k1} - P_{k2} < 0.320$			
ข้อคำตอบ ไม่ใช่ และไม่ทราบ				
โรงเรียนสีขาวที่ผ่านเกณฑ์	$P_{k1} = 71$	$P_{k1} = .683$	$Q_{k1} = .317$	$N_{k1} = 104$
โรงเรียนสีขาวที่ไม่ผ่านเกณฑ์	$P_{k2} = 73$	$P_{k2} = .890$	$Q_{k2} = .110$	$N_{k2} = 82$
	-2	-.208		
$\chi^2 (df, .05) = 3.84$	$-0.332 < P_{k1} - P_{k2} < -0.094$			

สรุป

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง “เงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาวในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี” ปรากฏผลว่าในด้านสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งในภาพรวมและกลุ่มโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ส่วนใหญ่เป็นชาย มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี มีระยะเวลาที่มีความเกี่ยวข้องกับโรงเรียน เช่น ทำงาน หรือมาเข้าเรียนในโรงเรียน มากกว่า 5 ปี อาชีพหลักของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ รองลงมาได้แก่อาชีพเกษตรกร น้อยที่สุดได้แก่ พนักงานบริษัท ด้านที่ตั้งของโรงเรียน พบว่า ทั้งโดยภาพรวมและโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ส่วนใหญ่อยู่นอกเขตเทศบาล ในขณะที่ด้านความคึกคักของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ โดยภาพรวมและโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นถนนคอนกรีตหรือถนนลาดยาง สภาพและการปฏิบัติของโรงเรียน พบว่า ในภาพรวมและเมื่อพิจารณาตามกลุ่มโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน มีลักษณะ ไข่ และ ปฏิบัติ มากที่สุด เมื่อพิจารณาตามตัวแปร พบว่า โรงเรียนมีสภาพและการปฏิบัติในตัวแปรด้านสภาพแวดล้อมและตัวแปรกระบวนการ ส่วนใหญ่ในลักษณะ ไข่ เช่นกัน เมื่อพิจารณาจำแนก

ตามรายตัวแปรย่อย ในตัวแปรสภาพแวดล้อม พบว่า โดยภาพรวมและโรงเรียนทั้งสองกลุ่มมีสภาพในลักษณะ ใช่ จำนวนสามตัวแปร คือตัวแปรสภาพภูมิศาสตร์ นโยบายและแผน และกรอบการดำเนินงาน อีกสองตัวแปร คือสภาพเศรษฐกิจและสภาพสังคม ส่วนใหญ่มีสภาพ ไม่ใช่ ส่วนในตัวแปรกระบวนการ พบว่าโรงเรียนทั้งสองกลุ่มมีการปฏิบัติในลักษณะ ปฏิบัติ จำนวนห้าตัวแปร คือการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ การวางแผนดำเนินการ การดำเนินงานตามแผน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและการประเมินผล ส่วนตัวแปรการนิเทศติดตามกำกับ การดำเนินงานโครงการ โรงเรียนส่วนใหญ่ ไม่ปฏิบัติ และเมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของสภาพและปฏิบัติงานของโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์และไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในภาพรวม ตัวแปรด้านสภาพแวดล้อม โดยโรงเรียนที่ผ่านการประเมินมีจำนวนมากกว่า ในขณะที่ตัวแปรย่อยสภาพเศรษฐกิจ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่โรงเรียนที่ผ่านการประเมินมีจำนวนมากกว่า ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบหลังด้วยวิธีการของ มาร์สกีโล (Marasquilo' s teset) พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งใน ข้อคำตอบ ใช่ และ ไม่ใช่และไม่ทราบ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง “เงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาวในโรงเรียนสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี” มีจุดประสงค์เพื่อทราบสภาพแวดล้อมและกระบวนการ และทราบความแตกต่างของสภาพแวดล้อมและกระบวนการในการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาว โดยมีโรงเรียนตัวอย่างจำนวน 186 โรงเรียนตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) เป็นโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินโรงเรียนสีขาว 104 โรงเรียน และไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินโรงเรียนสีขาว 82 โรงเรียน เก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 11 – 30 มิถุนายน 2544 ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา 1,116 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ (percentage) และค่าไคสแควร์ (Chi-Square test of independence) ในกรณีที่มีความแตกต่างกันจะทำการทดสอบหลังด้วยวิธีการของ มาร์สกีโล (Marascuilo's test) ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏผลดังนี้

ข้อค้นพบ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ผู้วิจัยนำเสนอข้อค้นพบของการวิจัย สรุปเป็นประเด็น ดังนี้

1. ในด้านสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ในภาพรวมและกลุ่มโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ส่วนใหญ่เป็นชาย มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี มีระยะเวลาที่มีความเกี่ยวข้องกับโรงเรียน เช่น ทำงาน หรือมาเข้าเรียนในโรงเรียน มากกว่า 5 ปี อาชีพหลักของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ รองลงมาได้แก่อาชีพเกษตรกรรม น้อยที่สุดได้แก่ พนักงานบริษัท

ด้านที่ตั้งของโรงเรียน พบว่า ทั้งโดยภาพรวมและโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ส่วนใหญ่อยู่นอกเขตเทศบาล ในขณะที่ด้านการคมนาคมของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ โดยภาพรวมและโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นถนนคอนกรีตหรือถนนลาดยาง

2. สภาพและการปฏิบัติของโรงเรียน พบว่า ในภาพรวมและเมื่อพิจารณาตามกลุ่มโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน มีลักษณะ ไข่ และ ปฏิบัติ มากที่สุด เมื่อพิจารณา

ตามตัวแปร พบว่า โรงเรียนมีสภาพและการปฏิบัติในตัวแปรด้านสภาพแวดล้อมและตัวแปรกระบวนการ ส่วนใหญ่ในลักษณะ ใช่ และ ปฏิบัติ เช่นกัน

เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายตัวแปรย่อย ในตัวแปรสภาพแวดล้อม พบว่า โดยภาพรวมและโรงเรียนทั้งสองกลุ่มมีสภาพในลักษณะ ใช่ จำนวนสามตัวแปร คือตัวแปรสภาพภูมิศาสตร์ นโยบายและแผน และกรอบการดำเนินงาน อีกสองตัวแปร คือสภาพเศรษฐกิจและสภาพสังคม ส่วนใหญ่มีสภาพ ไม่ใช่

ในตัวแปรกระบวนการ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ทั้งสองกลุ่ม ปฏิบัติ จำนวนห้าตัวแปร คือ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ การวางแผนดำเนินการ การดำเนินงานตามแผน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการประเมินผล ส่วนตัวแปรการนิเทศ ติดตาม กำกับ การดำเนินงานโครงการ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติ ไม่ปฏิบัติ

3. ความแตกต่างของสภาพและการปฏิบัติงานของโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์และไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน พบว่า ในภาพรวม และตัวแปรด้านสภาพแวดล้อมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนที่ผ่านการประเมินมีจำนวนมากกว่า

เมื่อพิจารณาในรายตัวแปรย่อย พบว่า มีตัวแปรย่อยสภาพเศรษฐกิจเพียงตัวแปรเดียวที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่โรงเรียนกลุ่มที่ไม่ผ่านการประเมินมีจำนวนมากกว่า ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบหลังในภาพรวม ตัวแปรสภาพแวดล้อมและตัวแปรย่อยด้านเศรษฐกิจ ด้วยวิธีการของมาร์สกีโล (Marasquilo' s test) พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในข้อคำตอบ ใช่ และ ไม่ใช่และไม่ทราบ

การอภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเรื่อง “เงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาวใน โรงเรียนสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี” ผู้วิจัยจึงอภิปรายผลที่ได้ดังนี้

1. จากผลการวิเคราะห์ที่พบว่า สภาพและการปฏิบัติตามโครงการสีขาว ในภาพรวมและตัวแปรสภาพแวดล้อมและตัวแปรกระบวนการ โรงเรียนส่วนใหญ่มีลักษณะ ใช่ และ ปฏิบัติมากที่สุด อาจเนื่องมาจากว่า ในปัจจุบันสถานการณ์เกี่ยวกับยาเสพติด การพนัน สื่อลามก และการทะเลาะวิวาท มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของคนในสังคมทุกระดับ ทุกพื้นที่ และปัญหาทั้ง 4 ปัญหานี้มีความเกี่ยวโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกัน ทำให้ทุกส่วนของสังคมตั้งแต่รัฐบาลลงมาถึงภาคเอกชนได้พยายามที่จะแก้ปัญหาดังกล่าว โดยคณะรัฐมนตรีได้ประกาศรณรงค์ทำสงครามกับยาเสพติด กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายโครงการสีขาว และกำหนดนโยบายการประกัน

ความปลอดภัยในโรงเรียนทุกแห่ง ดังนั้นโรงเรียนทั้งหมด ทั้งที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน จึงต้องปฏิบัติตามนโยบายและแนวทางของคณะรัฐมนตรี กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติอย่างเต็มที่

2. จากผลการวิเคราะห์ตัวแปรย่อยในตัวแปรสภาพแวดล้อม ที่พบว่า โรงเรียนมีสภาพในลักษณะ ไข่ จำนวนสามตัวแปร คือตัวแปรสภาพภูมิศาสตร์ นโยบายและแผน และกรอบการดำเนินงาน อีกสองตัวแปร คือสภาพเศรษฐกิจและสภาพสังคม ส่วนใหญ่มีสภาพ ไม่ใช่ และมีเพียงสภาพเศรษฐกิจที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกนั้นไม่มีความแตกต่าง ซึ่งแต่ละตัวแปรย่อย มีรายละเอียดดังนี้

ตัวแปรสภาพเศรษฐกิจ พบว่า ส่วนใหญ่มีลักษณะ ไม่ใช่ แสดงถึง สภาพเศรษฐกิจของชุมชนส่วนใหญ่อยู่ในระดับไม่คืบหน้า อาจเนื่องมาจาก สภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ประสบวิกฤตทางเศรษฐกิจมาตั้งแต่ปี 2540 ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างคนรวยกับคนจน การกระจายรายได้ไม่เท่าเทียมกัน โดยเมื่อเทียบกับเกณฑ์กำหนดรายได้เฉลี่ยของประชากรที่ระดับ 15,000 บาท/คน/ปี แล้วทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของคนไทยทั่วประเทศลดลง ชุมชนที่มีสภาพเศรษฐกิจดีกว่ายอมทำให้นักเรียนในชุมชนสามารถเรียน ได้อย่างไม่มีปัญหาอื่นๆ ทั้งด้านปัจจัยที่เกี่ยวกับการเรียน เช่น เสื้อผ้า อาหาร เครื่องเขียนแบบเรียน ตลอดจนการเดินทางไปเรียน ในขณะที่นักเรียนในครอบครัว ที่มีฐานะไม่ดียอมประสบปัญหาขาดแคลนปัจจัยที่เกี่ยวกับการเรียน รวมไปถึงปัญหาการต้องช่วยเหลือผู้ปกครองประกอบอาชีพและการดูแลเอาใจใส่ของผู้ปกครองด้วย ซึ่งเมื่อไม่สามารถศึกษาในระดับที่สูงขึ้นได้ก็มีโอกาสที่จะก้าวเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด อันเป็นประตูไปสู่อบายมุขอื่นๆ ทั้งการพนัน การล่อลวงละเมิดทางเพศ และการทะเลาะวิวาทได้ ดังผลการวิจัยของ สนิทสมักรการ และคณะ ที่ศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติเกี่ยวกับยาเสพติดของหนุ่มสาวไทย พบว่า ผู้ติดยาเสพติดส่วนใหญ่มีฐานะต่ำ ระดับการศึกษาต่ำ ประกอบกับสภาพแวดล้อมทางสังคม โดยเฉพาะครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ภายในไม่ราบรื่น

ด้านสภาพสังคม จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าส่วนใหญ่มีลักษณะ ไม่ใช่ และไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างกลุ่มที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินนั้น อาจเนื่องมาจาก ในปัจจุบันความเป็นอยู่ของคนไทยยังมีสภาพที่ค่อนข้างมีปัญหา ผลการประเมินจากสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย และกระทรวงศึกษาธิการ ที่คาดว่าอาจมีเยาวชนในสถานศึกษาติดสารเสพติดเพิ่มขึ้นมากกว่า 300,000 คน สถิติที่เพิ่มขึ้นอย่างมากของผู้ติดยาเสพติดในสถานศึกษานั้นมีผลเนื่องมาจากความอ่อนแอของสถาบันครอบครัว ชุมชน และความเปลี่ยนแปลงทางสังคม สภาพการคมนาคมที่ชุมชนส่วนใหญ่จะตั้งอยู่บนถนนคอนกรีตหรือถนนลาดยางมากกว่าถนนดินหรือลูกรังในอดีตทำให้ลักษณะของชุมชนมีความใกล้เคียงกัน ไม่ได้

เน้นเฉพาะในชุมชนเมือง ซึ่งดูเหมือนว่าอบายมุขจะมีมากในสังคมเมือง ซึ่งสภาพของชุมชนเป็นแหล่งก่อให้เกิดปัญหาเสพติด สื่อบริการและการล่วงละเมิดทางเพศ การพนัน และการทะเลาะวิวาท

ด้านสภาพภูมิศาสตร์ พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีสภาพ ไร่ ซึ่งหมายถึง โรงเรียนส่วนใหญ่มีถนนเข้าออก นักเรียนสามารถเดินทางไปโรงเรียนได้ตลอดปี โรงเรียนมีไฟฟ้า ประปา และโทรศัพท์ใช้ ทำให้สามารถประสานงานและติดต่อกับหน่วยงานอื่นได้อย่างสะดวก เมื่อศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่ตั้งและการคมนาคมในชุมชน พบว่า โรงเรียนตัวอย่างทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่อยู่นอกเขตเทศบาล ร้อยละใกล้เคียงกัน และการคมนาคมในชุมชนจะเป็นถนนลาดยางหรือถนนคอนกรีตเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาเป็นถนนลูกรัง มีเพียงส่วนน้อยที่เป็นทางเรือ

ในปัจจุบันที่การบริหารการปกครองของประเทศได้พยายามกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่น ในรูปของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเหล่านี้มีงบประมาณที่จะจัดสร้างถนนคอนกรีตหรือถนนลาดยางในชุมชนของตนเองมาเชื่อมสู่ถนนสายหลักมากขึ้น ประกอบกับการขยายบริการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 - 2544) ทำให้การคมนาคม การไฟฟ้า การประปา และโทรศัพท์ ซึ่งแต่เดิมเคยมีอยู่เฉพาะในชุมชนเมือง ได้แพร่กระจายไปสู่ท้องถิ่นมากขึ้น ทำให้ความแตกต่างระหว่างชุมชนเมืองกับชนบท และโรงเรียนตัวอย่างที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินจึงลดลงจนแทบไม่มีความแตกต่างกัน

ด้านนโยบายและแผน จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ส่วนใหญ่มีสภาพ ไร่ อาจเนื่องมาจากว่า โรงเรียนทั้งสองกลุ่ม ได้ดำเนินการตามนโยบายและแผนของหน่วยเหนือซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ ประกอบกับในกระบวนการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาได้กำหนดให้โรงเรียนใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารงาน ดังนั้นในการดำเนินงานโครงการสีขาวโรงเรียนจึงมีการนำนโยบายและแผนของหน่วยเหนือมาวางแผนของโรงเรียนโดยโรงเรียนปฏิบัติตามขั้นตอนของการวางแผนตั้งแต่การกำหนดนโยบายและแผนงานโครงการ เกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดหรืออบายมุข นำข้อมูลสถานการณ์ปัจจุบันหรือผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้วางแผนปฏิบัติงานในโรงเรียนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งจากการวิจัยของ กิเจอร์ (Giger) เรื่อง “สภาพการควบคุมการใช้สารเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ” พบว่า โรงเรียน 94 % ได้เขียนนโยบาย เกี่ยวกับการควบคุมการใช้สารเสพติดของนักเรียน

ด้านกรอบการดำเนินงาน จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ มีสภาพ ไร่ อาจเนื่องมาจากว่าในการดำเนินงานของโรงเรียนนั้น โดยปกติโรงเรียนทั้งสองกลุ่มได้ดำเนินการตามกรอบการดำเนินงานเป็นประจำอยู่แล้ว ตั้งแต่การจัดกิจกรรมเพื่อให้ครอบครัวเกิดความอบอุ่น

เพื่อเชื่อมโยงและหลอมรวมพลังระหว่างบ้านและโรงเรียนด้วยกิจกรรมต่างๆ เช่น วันแม่ วันปิดภาคเรียน วันประณมศึกษา เป็นต้น มีการใช้ธรรมชาติของศาสนา มาสู่เด็กและเยาวชนด้วยกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันเข้าพรรษา วันวิสาขบูชา เป็นต้น โรงเรียนได้จัดกิจกรรมเพื่อเสริมให้นักเรียนเป็นพลเมืองดีของชาติ ได้แก่ ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด มีการส่งเสริมการออกกำลังกายและการแข่งขันกีฬาตั้งแต่ระดับภายในโรงเรียน อำเภอ และจังหวัด จัดกิจกรรมดนตรีและศิลปะร่วมกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมร่วมกับท้องถิ่น เช่น การแห่เทียนพรรษา การทอดกฐิน วันลอยกระทง เป็นต้น ตลอดจนการร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ เช่น โรงพยาบาลหรือสถานีนอนามัย วางแนวทางการร่วมมือกับผู้ปกครองเพื่อบำบัดรักษาและฟื้นฟูเด็กเยาวชนผู้ติดยา

3. จากผลการวิเคราะห์ตัวแปรกระบวนการ ที่พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ปฏิบัติ และเมื่อพิจารณาตัวแปรย่อยพบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ การปฏิบัติ จำนวนสี่ตัวแปร คือ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ การวางแผนดำเนินการ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการประเมินผล ส่วนตัวแปรการดำเนินงานตามแผน การนิเทศ ติดตาม กำกับการดำเนินงานโครงการ และวิธีการประเมินผล โรงเรียนส่วนใหญ่ ไม่ปฏิบัติ ผู้วิจัยได้ศึกษาและอภิปรายผลตัวละครตัวแปรดังนี้

การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ปฏิบัติ อาจเนื่องจากว่า การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการเป็นขั้นแรกของกระบวนการวางแผน ดังนั้น โรงเรียนทั้งสองกลุ่มที่อยู่ในโครงการโรงเรียนสีขาวจะต้องปฏิบัติตามดำเนินการในขั้นตอนนี้แล้วอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะถ้าโรงเรียนไม่มีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการก็จะทำให้วงจรของการวางแผนไม่สมบูรณ์และการบริหารในเรื่องนั้นๆ ย่อมไม่ประสบผลสำเร็จ ซึ่งในทางปฏิบัตินั้น โรงเรียนต่างๆ ได้มีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ตามขั้นตอนตั้งแต่การศึกษาสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของสารเสพติดและอบายมุข มีการศึกษาสภาพความต้องการในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในชุมชน มีการศึกษารูปแบบและวิธีการป้องกันบำบัดรักษาและฟื้นฟูแก้ไขปัญหา ตลอดจนการศึกษามาตรการ การดำเนินงานตามโครงการของหน่วยเหนือ

การวางแผนดำเนินการ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ปฏิบัติ นั้นเป็นไปตามที่ อนันต์ กล่าวไว้ว่า กระบวนการบริหารจะต้องมีการวางแผนเป็นอันดับแรกของกระบวนการทำงาน เพราะแผนจะเป็นเครื่องบอกทิศทางและเป็นกรอบในการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติ และช่วยให้มีการใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด ช่วยให้ผู้ปฏิบัติตามแผนหรือผู้บริหารองค์การสามารถคาดเหตุการณ์ ปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นแล้วสามารถปรับแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับเหตุการณ์หรือสภาวะการณ์ และแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดการดำเนินงานตามแผนต่อไป

อย่างต่อเนื่องและทันต่อเหตุการณ์ ช่วยลดความซ้ำซ้อนความสับสน และความขัดแย้งในการดำเนินงานขององค์กร แต่จะเป็นการเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ช่วยควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ ช่วยพัฒนาองค์การให้เจริญก้าวหน้า ตามภาวะผูกพันที่องค์กรมีต่อสังคม เมื่อโรงเรียนทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่มีการวางแผนดำเนินการตามขั้นตอนตั้งแต่การจัดตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานวางแผน การจัดทำแผนปฏิบัติการ การประชุมคณะทำงาน และจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานไว้อย่างชัดเจนแล้ว จึงเป็นผลทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลอยู่ในระดับปฏิบัติ เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ปังนิมา พิศรสาคร เรื่อง สภาพและปัญหาการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในภาคใต้ ที่พบว่า สภาพการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน ส่วนใหญ่มีคณะกรรมการดำเนินงาน มีการวางแผน มีการนิเทศและประเมินผล การดำเนินงานมีการสำรวจการใช้ยาเสพติดของนักเรียน

การดำเนินงานตามแผน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ไม่ปฏิบัติ ทั้งนี้อาจเนื่องจากว่า ภารกิจจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนมีมากมายจนเกินขีดความสามารถที่ครูจะสามารถปฏิบัติได้หมดในเวลาเดียวกัน ครูมีความจำเป็นที่จะต้องเน้นการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนเป็นลำดับแรก ดังนั้นการดำเนินงานตามแผนในโครงการสีขาวจึงอาจไม่ต่อเนื่อง สม่่าเสมอหรือครบถ้วน โดยทั่วไปแล้วในปีหนึ่งๆ แล้ว จะมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมในปฏิบัติงานหลายๆ เรื่อง โดยโรงเรียนเอง สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหรือสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด แต่อาจไม่ตรงหรือเกี่ยวข้องกับยาเสพติดหรืออบายมุขอื่นๆ หรือพัฒนาได้ไม่มากนัก ส่วนการตรวจปีสสาวะนักเรียนในโรงเรียนจะมีการตรวจในโรงเรียนจำนวนไม่มากนัก เนื่องจากอุปกรณ์มีราคาสูง ในส่วนของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดไม่มีงบประมาณเกี่ยวกับอุปกรณ์ตรวจปีสสาวะ ต้องได้รับการสนับสนุนจากโรงพยาบาลหรือสำนักงานสาธารณสุข หรือฝ่ายปกครอง และมักดำเนินการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นส่วนใหญ่เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายอยู่ที่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ขณะที่การจัดทำระบบข้อมูลนักเรียนที่เป็นปัจจุบันเกี่ยวกับยาเสพติดและอบายมุขนั้น ถึงโรงเรียนจะดำเนินการก็ยังคงอยู่ในขอบเขตที่จำกัดเพราะเกี่ยวข้องกับความลับของนักเรียน ตลอดจนความปลอดภัยของครูและบุคลากรในโรงเรียนด้วย สำหรับการสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดและอบายมุขในการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มประสบการณ์หรือรายวิชาต่างๆ นั้นครูได้มีการดำเนินการเป็นส่วนหนึ่งจนสังเกตไม่เห็นความแตกต่าง

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ปฏิบัติ อาจเนื่องจากว่า การจัดกิจกรรมในโรงเรียนประถมศึกษา จะจัดอยู่ในงานกิจกรรมนักเรียนซึ่งโรงเรียนจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาคปฏิบัติที่จะช่วยส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนให้มี

ประสิทธิผลสูงขึ้นเป็นประจำอยู่แล้วตั้งแต่ยังไม่ได้นำงานตามโครงการโรงเรียนสีขาว โดยการสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดและอบายมุขในกิจกรรมแนะแนว มีการพัฒนาบุคลิกภาพนักเรียนโดยการจัดกิจกรรมการแข่งขัน ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน จัดกิจกรรมส่งเสริมตามความสนใจหรือตามความถนัด เช่น การประกวดวาดภาพ การส่งเสริมให้นักเรียนเล่นดนตรี มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและฟื้นฟูสภาพทางร่างกายด้วยกิจกรรมกายบริหารแม่ไม้มวยไทย ตลอดจนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทางด้าน จิตใจแก่นักเรียนที่มีปัญหา เช่น กิจกรรมอยู่ค่ายพักแรม การเข้าค่ายวิชาการต่างๆ กิจกรรมค่ายนันทนาการ

การนิเทศ ติดตาม กำกับการดำเนินงานโครงการ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ไม่ปฏิบัติตาม อาจเนื่องจากว่า การนิเทศ ติดตาม กำกับการดำเนินงานโครงการนั้นส่วนใหญ่จะเป็นงานในหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้ช่วยฝ่ายต่างๆ ดังนั้นแม้จะมีการจัดทำปฏิทินนิเทศโครงการให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปีก็ตาม แต่คณะกรรมการที่โรงเรียนแต่งตั้งให้ดำเนินการนิเทศติดตาม กำกับตามปฏิทินที่กำหนดแต่ส่วนใหญ่จะเป็นผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยฝ่ายต่างๆ หัวหน้าสายชั้นหรือหัวหน้างาน ซึ่งมีไม่มากนัก เมื่อมีการทักถามๆ จึงอาจทำให้ผู้ประเมินไม่สามารถดำเนินการประเมินและสรุปหรือรายงานผลการปฏิบัติงานตาม โครงการสีขาวได้ทันตามที่กำหนดไว้ในปฏิทิน และเมื่อการนิเทศ ติดตาม กำกับการดำเนินงานโครงการ ปฏิบัติโดยบุคคลไม่มากนัก แม้จะมีการดำเนินการตามปฏิทิน แต่ทำให้ผู้ที่มีเกี่ยวข้องอื่นๆ ไม่ทราบ จึงทำให้ส่วนใหญ่ตอบข้อคำถามในข้อ ไม่ปฏิบัติ

การประเมินผล พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ปฏิบัติ อาจเนื่องจากว่า การประเมินผลเป็นการดำเนินงานเพื่อตรวจสอบและประเมินผลการทำงานตามแผนที่ได้กำหนดไว้ เพื่อให้ทราบถึงจุดอ่อน จุดแข็งของการปฏิบัติงานตามโครงการ หากมีปัญหาก็ได้ดำเนินการแก้ไขให้ทันท่วงที และการวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานตามโครงการเพื่อใช้เป็นข้อมูลที่จะทำการปรับปรุงและวางแผนใหม่ ซึ่งการประเมินผลนั้นโดยทั่วไปโรงเรียนทั้งสองกลุ่มซึ่งก็เหมือนกับโรงเรียนทั่วไป จะดำเนินการประเมินผล 3 ระยะ คือ ก่อนการดำเนินงาน ระหว่างการดำเนินงานและเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงาน ซึ่งการประเมินผลโครงการนั้นง่ายกว่าการนิเทศ ติดตาม กำกับการดำเนินงานโครงการ เพราะผู้ประเมินที่เป็นเจ้าของโครงการไม่ต้องกระทำต่อเนื่องตลอดโครงการ แต่สามารถทำตามระยะเวลาในช่วงสั้นๆ ได้ ดังนั้นจึงทำให้โรงเรียนส่วนใหญ่ ปฏิบัติ

วิธีการประเมินผล พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ไม่ปฏิบัติ อาจเนื่องจากว่า วิธีการประเมินผลโรงเรียนโครงการสีขาวนั้นประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งบุคลากรภายใน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน เป็นต้น บุคลากรภายนอก ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ ผู้ปกครอง ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้แทนชุมชน เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องค่อนข้างยุ่งยากที่โรงเรียนทั้งสองกลุ่มจะใช้

วิธีการดังกล่าวได้ในระยะเวลาอันสั้น และมีข้อจำกัดของบุคลากรภายนอกซึ่งต้องประกอบอาชีพส่วนตัวและไม่เข้าใจวิธีการประเมินที่ถูกต้องชัดเจนแล้ว การสรุปผลโครงการเสนอต่อผู้บังคับบัญชาและการนำผลการประเมินไปใช้วางแผนเพื่อพัฒนา อาจมีความเป็นไปได้ตามหลักการวางแผนและการประเมินโครงการ แต่การสรุปผลเพื่อประชาสัมพันธ์แก่หน่วยงาน องค์กรอื่นและชุมชน ยังเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยาก เพราะถ้าในชุมชนนั้นมีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดและอบายมุขแล้ว การนำเสนอผลดังกล่าวอาจเกิดผลกระทบในทางที่ไม่ดีต่อโรงเรียนหรือต่อผู้เผยแพร่ได้ ดังนั้นโรงเรียนทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่ ไม่ปฏิบัติ

4. การวิเคราะห์ความแตกต่างของสภาพและการปฏิบัติงานของโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์และไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน พบว่า ในภาพรวมและตัวแปรด้านสภาพแวดล้อมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนที่ผ่านการประเมินมีจำนวนมากกว่า อาจเนื่องมาจากว่า สภาพแวดล้อมซึ่งเป็นตัวแปรหนึ่งของเงื่อนไขแห่งความสำเร็จต่อการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาวเพราะว่าสภาพแวดล้อมมีอิทธิพลสำคัญที่จะผลักดันให้นักเรียนติดสารเสพติดได้อย่างหนึ่ง เป็นต้นว่า สถานที่อยู่อาศัยเต็มไปด้วยแหล่งค้าสารเสพติด สิ่งแวดล้อมภายในบ้านขาดความอบอุ่นรวมไปถึงฐานะทางเศรษฐกิจและปัญหาชีวิตสิ่งแวดล้อมที่เลวร้ายไม่เพียงแต่ช่วยเร่งให้เขาใช้สารเสพติดแต่เพียงอย่างเดียว ยังเป็นอุปสรรคขัดขวางมิให้เขาใช้สารเสพติด แม้จะได้รับการรักษาให้หายแล้ว เพราะสิ่งแวดล้อมเก่าจะกดดันให้เขากลับไปใช้สารเสพติดอีก โดยมูลเหตุที่ทำให้ติดยา แยกออกหลายประการ เช่น เหตุจากการอยากทดลองเนื่องจากสติปัญญาอย่างหนึ่งของมนุษย์คือ การอยากรู้อยากเห็น อยากทดลอง อยากรู้รสชาติของสารเสพติดว่าเป็นอย่างไร โดยคิดว่าคงไม่ติดง่าย ๆ แต่เมื่อทดลองเสพเข้าไปแล้วสารเสพติดในปัจจุบัน เช่น เฮโรอีน ยาบ้า จะติดได้ง่าย เพียงไม่กี่ครั้งก็ติดแล้ว จากผลการศึกษาและสถาบันของหน่วยงาน และสถาบันต่าง ๆ ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่ามูลเหตุอย่างหนึ่งในการติดสารเสพติดของเยาวชน หรือประชาชนทั้งหลายคือการชอบทดลอง ผู้ติดสารเสพติดส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่ในวัยรุ่น ซึ่งในวัยนี้จะเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางอวัยวะ อันก่อให้เกิดความสงสัย และความรู้สึกใหม่ ๆ แก่เด็ก เหตุเกิดจากการชักชวนสาเหตุที่สำคัญประการต่อมาคือ การชักชวน ซึ่งอาจจะเกิดจากเพื่อนที่กำลังใช้สารเสพติดอยู่ อยากให้เพื่อนติดบ้าง เมื่อเพื่อนติดจะได้ขอเงินหรือรวมเงินกันซื้อยาเสพติด เป็นการแบ่งเบาภาระทางการเงินให้น้อยลงบ้าง ผู้ที่อยู่ในภาวะแวดล้อมที่เพื่อนติดสารเสพติดนั้นก็มักจะยอมรับและปฏิบัติตามไปด้วย เพราะวัยรุ่นเป็นวัยแห่งความต้องการของกลุ่ม นอกจากนั้นอาจจะได้รับการชักชวนจากผู้ขาย ซึ่งต้องการหาลูกค้าหรือถูกชักชวนจากเพื่อนฝูง ขณะมีเมมาสุรา เทียวเตร่กันจึงเกิดการติดสารนั้นขึ้น เหตุจากการถูกหลอก เนื่องจากสารเสพติดใหม่ ๆ มักจะมีในรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น เป็นลูกกวาดหรือทอฟฟี่ เป็นแคปซูล เป็นต้น โดยผู้รับมิจึงทราบว่าเป็นสารเสพติดให้

โทษร้ายแรงอาจจะเข้าใจว่าเป็นของรับประทาน หรือยาธรรมชาติ ที่ไม่มีพิษร้ายแรงตามที่ผู้ให้หลอก เหตุจากความคะนอง บุคคลประเภทนี้รู้แน่แกใจว่าสารเสพติดให้โทษไม่ดี แต่ด้วยความคึกคะนอง ในบางรายทำไปด้วยความสนุกกับเพื่อน เช่น สูบกัญชาโดยมากเป็นวัยรุ่นไม่เกรงกลัวแสดงความ เก่งกล้าของตนเพื่ออวดเพื่อนฝูง อวดผู้หญิง สำหรับบ้านนั้นพบว่าสาเหตุสำคัญในเด็กหนุ่มคือการ ถูกแนะนำว่ายาบ้าเสพแล้วอาจทำให้ขยันดูหนังสือได้นานเมื่อได้ผลในระยะแรก ๆ ก็ทำซ้ำจนกลายเป็นคนติดยาเสพติด และเหตุเกิดจากปัญหาครอบครัว เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่ไม่ปรองดอง กัน ทะเลาะเบาะแว้งกันอยู่เป็นนิจสิน ครอบครัวแตกแยก พ่อแม่ แยกกัน พ่อแม่ไม่มีเวลาเอาใจใส่ ลูก เด็กยอมขาดความ อบอุ่นหาที่พึ่งไม่ได้ ขาดแบบฉบับของเพศหญิงชายที่ตนได้ประพฤติปฏิบัติ ตาม เมื่อ ไปโรงเรียนก็ไม่กล้านำปัญหาต่างๆ ทางบ้าน ไปปรึกษากับครู เด็กจึงต้องเก็บกดปัญหานี้ไว้ แต่ผู้เดียว ทำให้เกิดความทุกข์ทับถม และนำไปสู่ความผิดปกติของอารมณ์และจิตใจ ส่งผลต่อ พฤติกรรมการเรียนและการเข้าสังคมกับกลุ่มเพื่อน เมื่อครูและเพื่อนไม่เข้าใจจะก่อให้เกิดปัญหา ซ้ำซ้อนทั้งทางบ้านและ ทางโรงเรียน ทำให้เหตุการณ์เลวร้ายมากขึ้น

ในขณะที่พบว่ามีความแตกต่างของสภาพและการปฏิบัติงานของโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์ และไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ในตัวแปรย่อยด้านสภาพเศรษฐกิจ นั้น อาจเนื่องจากว่า สภาพ เศรษฐกิจของประเทศไทยที่ประสบวิกฤตทางเศรษฐกิจมาตั้งแต่ปี 2540 ทำให้เกิดความแตกต่าง ระหว่างคนรวยกับคนจน การกระจายรายได้ไม่เท่าเทียมกัน โดยเมื่อเทียบกับเกณฑ์กำหนดรายได้ เฉลี่ยของประชากรที่ระดับ 15,000 บาท/คน/ปี แล้วทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของคนไทยทั่วประเทศ ลดลง ชุมชนที่มีสภาพเศรษฐกิจดีกว่ายอมทำให้นักเรียนในชุมชนสามารถเรียน ได้อย่างไม่มีปัญหา อื่นๆ ทั้งด้านปัจจัยที่เกี่ยวกับ การเรียน เช่น เสื้อผ้า อาหาร เครื่องเขียนแบบเรียน ตลอดจนการเดินทางไปเรียน ในขณะที่นักเรียนในครอบครัว ที่มีฐานะไม่ดียอมประสบปัญหาขาดแคลนปัจจัยที่ เกี่ยวกับการเรียน รวมไปถึงปัญหาการต้องช่วยเหลือผู้ปกครองประกอบอาชีพและการดูแลเอาใจใส่ ของผู้ปกครองด้วย ซึ่งเมื่อไม่สามารถศึกษาในระดับที่สูงขึ้นได้ก็มีโอกาสที่จะก้าวเข้าไปเกี่ยวข้องกับ ยาเสพติด อันเป็นประตูไปสู่อบายมุขอื่นๆ ทั้งการพนัน การล้วงละเมิดทางเพศ และการทะเลาะวิวาทได้ ดังผลการวิจัยของ สนิท สมัครการ และคณะ ที่ศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติเกี่ยวกับ ยาเสพติดของหนุ่มสาวไทย พบว่า ผู้ติดยาเสพติดส่วนใหญ่มีฐานะต่ำ ระดับการศึกษาต่ำ ประกอบ กับสภาพแวดล้อมทางสังคม โดยเฉพาะครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ภายในไม่ราบรื่น

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

สาระสำคัญที่ได้จากข้อค้นพบของการวิจัย ผู้วิจัยสามารถนำมาประมวลและสรุปเป็นข้อเสนอแนะเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ ดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยเรื่องเงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาวในโรงเรียนสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. จากผลการวิจัยที่โรงเรียนกลุ่มที่ผ่านและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งโดยภาพรวม และตัวแปรสภาพแวดล้อมนั้น แสดงว่าโรงเรียนทั้งสองกลุ่มมีสภาพและการปฏิบัติงานแตกต่างกัน แต่ตัวแปรย่อยที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและน่าจะก่อให้เกิดผลความแตกต่างต่อภาพรวมและตัวแปรสภาพแวดล้อมคือตัวแปรสภาพเศรษฐกิจ ซึ่งโดยทั่วไปก็เป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่อปัจจัยอื่นๆ หลายประการด้วย เมื่อพิจารณาให้ลึกถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งประกอบด้วยบุคคลที่เรียกว่า สี่ประสาน สองคำ แม้จะได้ผลไม่แตกต่างไปจากการประเมินของหน่วยงานที่ใช้บุคลากรที่มีหน้าที่ในการประเมินเป็นหลักก็ตาม แต่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ยังไม่เป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีบางตัวแปรซึ่งน่าจะเป็นเพราะองค์ประกอบของบุคลากรดังที่กล่าวมาแล้ว ดังนั้นการประเมินโครงการสีขาว หรือโครงการอื่นๆ ในโรงเรียนที่เป็น โรงเรียนนาร่องหรือโรงเรียนทดลอง ควรจะเพิ่มผู้ประเมินที่มีเป็นบุคคลภายนอกมาร่วมเป็นคณะประเมินด้วย

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า ตัวแปรย่อยบางตัวแปร เช่น การดำเนินงานตามแผน การนิเทศ ติดตาม กำกับการดำเนินงานโครงการ และวิธีการประเมินผลซึ่งโรงเรียนส่วนใหญ่ ไม่ปฏิบัติ นั้น หน่วยเหนือเช่น สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหรือ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ควรดูแลดำเนินการในเรื่องเหล่านี้ให้โรงเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินมีการปฏิบัติมากขึ้น อาจจะช่วยทำให้โรงเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินสามารถผ่านเกณฑ์การประเมินได้มากกว่าเดิม เนื่องจากโรงเรียนบางโรงเรียนอาจมีเงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานแตกต่างกัน โรงเรียนจึงไม่จำเป็นต้องดำเนินการในเรื่องเดียวกันเหมือนๆ กันก็ได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจที่จะดำเนินการวิจัยในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรมีการศึกษาองค์ประกอบสำคัญเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและกระบวนการดำเนินงานที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามโครงการโรงเรียนสีขาวโดยโรงเรียนอาจดำเนินการได้ดังนี้

1.1 โรงเรียนอาจจัดการเรียนการสอนตามโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ ในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยยึดหลักการเผยแพร่เกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น เน้นการฝึกปฏิบัติจริงโดยผลิตผลและรายได้จากการปฏิบัติสามารถนำมาสู่ระบบสหกรณ์โรงเรียนแบบครบวงจรคือ สหกรณ์การผลิต ร้านค้า และสหกรณ์ออมทรัพย์ หรือนำผลผลิตมาสนับสนุนโครงการอาหารกลางวัน

1.2 โรงเรียนดำเนินการช่วยจัดหาทุนให้แก่นักเรียนที่ยากจน เช่น โครงการพ่อแม่อุปถัมภ์ ซึ่งเป็นโครงการของนายโกเมศ แดงทองดี ผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรีคนปัจจุบันร่วมดำเนินการกับ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรีหรือขอทุนสนับสนุนจากประชาสงเคราะห์จังหวัด

1.3 การแก้ปัญหาเศรษฐกิจชุมชน ตามนโยบายของนายกรัฐมนตรี พตท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร ที่แถลงต่อรัฐสภาเมื่อ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2544 เช่น โครงการกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท หรือ โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยโรงเรียนอาจขอความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐ เช่น กรมการศึกษานอกโรงเรียนมาฝึกอาชีพให้แก่กลุ่มสตรีอาสาพัฒนาหมู่บ้าน หรือการรวมตัวการจัดตั้งสหกรณ์ โดยเชิญเจ้าหน้าที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตรประจำอำเภอ/จังหวัด มาให้ความรู้และจัดตั้งเป็นสหกรณ์ชุมชนประจำตำบล หรือเชิญเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอ/จังหวัดมาแนะนำส่งเสริมการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการเกษตรตามความเหมาะสมของชุมชนนั้น เพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจแบบยั่งยืนให้แก่ประชาชนโดยทั่วไป เมื่อชาวบ้านในชุมชนมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น ปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด การพนัน สื่อบลามก และการทะเลาะวิวาท ก็จะได้รับแก้ไขไปได้ด้วย

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวกับโครงการโรงเรียนสีขาว ซึ่งน่าจะมีการปฏิบัติใกล้เคียงกัน แต่ผลการวิจัยพบว่า มีสภาพลักษณะที่ไม่สอดคล้องกัน เช่น การประเมินผลกับวิธีการประเมินผล และการนิเทศ ติดตามและกำกับกับดำเนินงานโครงการ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมสามัญศึกษา. การดำเนินงานโครงการป้องกันการติดยาและสารเสพติด ปีงบประมาณ 2542.

กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์, 2543.

กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนสีขาว เฉลิมพระเกียรติปลอดยาเสพติด :

รักในหลวง ห่วงลูกหลาน ร่วมกันต้านยาเสพติด บ้านโรงเรียนร่วมคิด ทุกชีวิต

ปลอดภัย. สำนักงานโครงการโรงเรียนสีขาว สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2542.

_____. รายงานวิจัย การประเมินผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียน สีขาว

กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2541. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, 2542.

_____. โรงเรียนสีขาว. 1 เมษายน 2542 ครอบคลุม 1 ปี. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2542.

จิรพันธ์ ไตรทิพจรัส. “โครงสร้างทางสังคมของโรงเรียนกับการแพร่ระบาดของยาบ้า : ศึกษากรณีโรงเรียนมัธยมศึกษา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ ประสานมิตร, 2542.

ทองอินทร์ วงศ์โสธร. “ทฤษฎีระบบ.” ใน ประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารศึกษา หน่วยที่ 1-4 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 150. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2536.

ทำนุ สิริสิงห์. แนวคิดในการป้องกันยาเสพติด. กรุงเทพฯ : ไทยมิตรการพิมพ์, 2531.

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ และ ธรรมรส โชติกุล. นโยบายทางการศึกษา 44 รัฐบาล. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, 2527.

ประกอบ คุณารักษ์. การจัดทำโครงการและการประเมินผลเชิงระบบ. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2526.

ประชุม รอดประเสริฐ. นโยบายและการวางแผน: หลักและทฤษฎี. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์, 2535.

ปัจฉิมา พิตรสาธร. “สภาพและปัญหาการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในภาคใต้.” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ :

ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

พะยอม แก้วกำเนิด. “สาเหตุของการใช้สารเสพติดในทางที่ผิด และการให้การศึกษาเพื่อป้องกัน.”

ใน คู่มือวิทยากรศูนย์วิชาชีพป้องกัน, 37-38. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2540.

พิมพ์ใจ บุญยัง. “การเสริมสร้างทักษะชีวิต เพื่อป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษา

ตอนต้น จังหวัดนครราชสีมา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

(สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาสุขภาพศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540.

เยาวดี วิบูลย์ศรี. การวิจัยเชิงวิเคราะห์อิทธิพลของสภาพแวดล้อมและภูมิหลังของเด็กที่มีต่อ

การพัฒนาความคิดเชิงเหตุผลในเด็กไทย. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, 2533.

ลาดทองใบ ภูอภิรมย์. “บทบาทของครอบครัวในการป้องกันการติดยาเสพติด.” ใน รายงาน

การวิจัยสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 45-47.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2530.

ลิขิต เทอดสิทธิ์ศักดิ์. การพัฒนามาตรการและองค์กรเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด. กรุงเทพฯ :

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2528.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. การประมาณการจำนวนผู้ติดยาเสพติดในประเทศไทย.

กรุงเทพฯ : ฝ่ายแผนงานเศรษฐกิจรายสาขา TDRI, 2538.

สนิท สมัครการ และคณะ. “พฤติกรรมและทัศนคติเกี่ยวกับยาเสพติดของหนุ่มสาวไทย.”

โครงการบัณฑิตศึกษาพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2530.

สวาท ภูคำแสง. “แนวคิดในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา สังกัด

กรมสามัญศึกษา.” กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2539. (เอกสารอัดสำเนา)

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์. “รายงานผลการดำเนินงานโครงการนำร่องโรงเรียน

สีขาว โรงเรียนวัดพลับพลา สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพลับพลา.” บุรีรัมย์ :

ม.ป.ท., 2541. (เอกสารอัดสำเนา)

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี. ข้อมูลสารสนเทศการศึกษา 2543. ราชบุรี :

ฝ่ายแผนงานและงบประมาณ, 2543. (เอกสารอัดสำเนา)

_____. “รายงานการประเมินผลโครงการโรงเรียนสีขาว โรงเรียนสังกัดสำนักงาน

การประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ปีการศึกษา 2541.” เอกสารลำดับที่ 17/2542

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี. (เอกสารอัดสำเนา)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. โรงเรียนสีขาว, เล่ม 1. สำหรับผู้บริหารและครูผู้สอน. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541.

_____. โรงเรียนสีขาว, เล่ม 2. สำหรับผู้บริหารและครูผู้สอน. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. การสำรวจทัศนคติของประชากรเกี่ยวกับภาวะทางสังคม พ.ศ. 2541.

กรุงเทพฯ : กองคลังข้อมูลและสนเทศสถิติ, 2542.

สำนักนายกรัฐมนตรี. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539). ม.ป.ท., ม.ป.ป.

สำนักนายกรัฐมนตรี. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. แนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2542.

สุพัตรา สุภาพ. ปัญหาสังคม. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2539.

สุรัฐ ศิลปอนันต์. “หลักและกระบวนการบริหารการศึกษา(1).” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและระบบบริหารการศึกษา, 97 -103. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สหมิตรจำกัด, 2528.

โสภณัท นุชนารถ. จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏธนบุรี, 2542 .

อนันต์ เกตุวงศ์. หลักและเทคนิคการวางแผน. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.

อำรุง จันทวานิช. “บทนำ.” วารสารการศึกษาแห่งชาติ 19, 2 (ธันวาคม 2527-มกราคม 2528) : 4.

ภาษาอังกฤษ

Barnard, Chester I. The Function of an Executive. Cambridge : Harvard University Press, 1938.

Best, John W. Research in Education. New Jersey : Prentice-Hall, 1970.

Cronbach, Lee J. Essentials of Psychological Testing. 3rd ed. New York : Harper & Row Publishers, 1978.

Flagle, Charles D., William H. Huggins, and Robert H. Roy. Operations Research in Systems Engineering. Baltimore : John Hopkins University Press, 1960.

- Giger, J. A. “The Status of Substance Abuse Policy in COMIT : A Promising Strategy to Reduce Smoking by Youth.” Journal of School Health 65 (April 1995) : 140 – 144.
- Griffiths, Danial E. “Behavioral Science and Educational Administration.” in Sixty-third Yearbook of the National Society for the Study of Education, 116. Chicago : University of Chicago Press, 1964.
- Semprevio, Phillip C. System Analysis : Definition, Process and Design. Chicago : Science Research Associations, Inc., 1976.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาคผนวก ก

เอกสารขอความร่วมมือในการวิจัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

(สำเนา)

ที่ ทม 1106.02/455

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
นครปฐม 73000

22 พฤษภาคม 2544

เรื่อง ขอตกลงเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดไผ่สามเกาะ

ด้วย นายปราโมทย์ รัฟล นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “เงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ราชบุรี” มีความประสงค์จะขอตกลงเครื่องมือวิจัยกับผู้บริหาร โรงเรียน ครู และผู้เกี่ยวข้องกับโครงการโรงเรียนสีขาว ในโรงเรียนของท่านเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้ ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดอนุญาตให้นักศึกษาดังกล่าวได้ขอตกลงเครื่องมือวิจัยด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

วรพจน์ มूरพันธุ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรพจน์ มूरพันธุ์)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

โทร.(034) 219136

(สำเนา)

ที่ ทม 1106.02/456

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
นครปฐม 73000

22 พฤษภาคม 2544

เรื่อง ขอตกลงเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการ โรงเรียนชุมชนวัดหนองปลาหมอ

ด้วย นายปราโมทย์ รัฟล นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “เงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนสีขาวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ราชบุรี” มีความประสงค์จะขอตกลงเครื่องมือวิจัยกับผู้บริหาร โรงเรียน ครู และผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ โรงเรียนสีขาว ในโรงเรียนของท่านเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้ ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดอนุญาตให้นักศึกษาดังกล่าวได้ขอตกลงเครื่องมือวิจัยด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

วรพจน์ มूरพันธุ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรพจน์ มूरพันธุ์)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

โทร.(034) 219136

(สำเนา)

ที่ ทม (นฐ) 1109/938

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม
73000

6 มิถุนายน 2544

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายชื่อโรงเรียนที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 1 ชุด

ด้วย นายปราโมทย์ ธีรพล นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “เงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานโครงการ โรงเรียนสีขาวในโรงเรียนสังกัด สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี” มีความประสงค์จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบโครงการ โรงเรียนสีขาว นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้นำภูมิปัญญาชาวบ้าน และผู้นำชุมชน ในโรงเรียนสังกัด หน่วยงานของท่านเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดแจ้งให้โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทราบ เพื่อขอความร่วมมือ ในการตอบแบบสอบถามให้แก่ นักศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

จิราวรรณ คงคล้าย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราวรรณ คงคล้าย)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 034-243435, 218788

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

เงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาวในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบเงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาวในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี คำตอบที่ได้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวมและไม่มีผลกระทบต่อผู้ตอบแต่ประการใด ฉะนั้นความตั้งใจและข้อเท็จจริงในการตอบแบบสอบถามของท่านจะช่วยให้การดำเนินการวิจัยครั้งนี้บรรลุผลและเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา ในโอกาสต่อไปด้วย

2. ผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบโครงการ โรงเรียนสีขาว นักเรียน ผู้แทนชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้ปกครองนักเรียน รวมโรงเรียนละ 6 คน

3. แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน กรุณาตอบทุกข้อ

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบคำถาม

ตอนที่ 2 สภาพแวดล้อมในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาวในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี

ตอนที่ 3 กระบวนการในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาวในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบคำถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน [ ] ให้ตรงตามสภาพที่เป็นจริง

รายการ	สำหรับ ผู้วิจัย
1. เพศ [ ] ชาย [ ] หญิง	
2. อายุ (เศษของปีที่เกิดหนักเดือนให้นับเป็นหนึ่งปี) [ ] ไม่เกิน 30 ปี [ ] 31 - 40 ปี [ ] 41 - 50 ปี [ ] 51 ปีขึ้นไป	
3. ระดับการศึกษา [ ] ต่ำกว่าปริญญาตรี [ ] ปริญญาตรี [ ] สูงกว่าปริญญาตรี	
4. ผู้ตอบแบบสอบถามมีสถานะเป็น [ ] ผู้บริหารโรงเรียน [ ] ครูผู้สอน [ ] นักเรียน [ ] ผู้ปกครองนักเรียน [ ] ผู้แทนชุมชน [ ] ภูมิปัญญาท้องถิ่น	
5. ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเกี่ยวข้อง เช่น ทำงาน หรือมาเข้าเรียนในโรงเรียนนี้ เป็นระยะเวลาเท่าใด (เศษของปีที่เกิดหนักเดือนให้นับเป็นหนึ่งปี) [ ] ไม่เกิน 2 ปี [ ] 2 - 3 ปี [ ] 4 - 5 ปี [ ] มากกว่า 5 ปี	
6. อาชีพหลักในครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถามคืออาชีพใด [ ] รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ [ ] เกษตรกรรม [ ] รับจ้างทั่วไป [ ] พนักงานบริษัท [ ] กิจการส่วนตัว [ ] อื่น ๆ ระบุ.....	

รายการ	สำหรับ ผู้วิจัย

7. สภาพของชุมชนที่โรงเรียนของท่านตั้งอยู่มีลักษณะใด [ ] ในเขตเทศบาล [ ] นอกเขตเทศบาล	
8. การคมนาคมในชุมชนของท่านส่วนมาก มีลักษณะใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) [ ] ถนนคอนกรีตหรือถนนลาดยาง [ ] ทางเรือ [ ] ถนนลูกรังหรือถนนดิน [ ] ไม่มีถนน	

ตอนที่ 2 สภาพแวดล้อมในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาวในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน การ
ประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี

โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่อง ใช่ หรือ ไม่ใช่ ช่องใดช่องหนึ่งตามที่เป็นจริงตามสภาพ
ปัจจุบันในโรงเรียนของท่าน

ที่	รายการ	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ ทราบ	สำหรับ ผู้วิจัย
สภาพเศรษฐกิจ					
1	โรงเรียนของท่านอยู่ในชุมชนที่ประชากรส่วนใหญ่ มีฐานะดี (เฉลี่ยไม่น้อยกว่า 15,000 บาท/คน/ปี)				
2	ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักอาชีพใดอาชีพหนึ่งเป็นประจำ				
สภาพสังคม					
3	ครอบครัวในชุมชนส่วนใหญ่มีความอบอุ่น ไม่แตกแยก				
4	ชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่เป็นชุมชนที่ปลอดภัยเสถียร				
5	ชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่เป็นชุมชนที่ปลอดภัยการพนัน				
6	ชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่เป็นชุมชนที่ปลอดภัยสื่อลามก				
7	ชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ไม่ค่อยมีการทะเลาะวิวาท				
ที่	รายการ	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ ทราบ	สำหรับ ผู้วิจัย
สภาพภูมิศาสตร์					

8	โรงเรียนมีถนนเข้าออกที่ทำให้สามารถเดินทางได้ตลอดปี				
9	โรงเรียนใช้ไฟฟ้าจากบริการของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค				
10	โรงเรียนใช้น้ำประปาจากประปาหมู่บ้านหรือจากการประปาส่วนภูมิภาค				
11	โรงเรียนมีความสะดวกในการติดต่อหน่วยงานอื่นด้วยโทรศัพท์				
นโยบายและแผน					
12	โรงเรียนมีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดหรืออบายมุข				
13	โรงเรียนมีแผนหรือโครงการเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดหรืออบายมุข				
14	โรงเรียนนำข้อมูลสถานการณ์ปัจจุบัน หรือผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการวางแผนดำเนินงานโครงการ				
15	นโยบายแผนงาน และการดำเนินงานโครงการสอดคล้องตามสถานการณ์ปัจจุบัน				
กรอบการดำเนินงาน					
16	โรงเรียนจัดกิจกรรมครอบครัวเข้มแข็ง โรงเรียนอบอุ่น เพื่อเชื่อมโยงและหลอมรวมพลังระหว่างบ้านและโรงเรียน				
17	โรงเรียนนำธรรมชาติของศาสนาผู้เด็กและเยาวชนด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง				

ที่	รายการ	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ทราบ	สำหรับผู้วิจัย
-----	--------	-----	--------	---------	----------------

18	โรงเรียนสร้างเด็กและเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่ดี ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมตามหลักสูตรลูกเสือหรือเนตรนารี				
19	โรงเรียนมีกิจกรรมให้นักเรียนออกกำลังกาย				
20	โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมดนตรีให้กับนักเรียน				
21	โรงเรียนมีกิจกรรมด้านศิลปะ เช่น วาดภาพ				
22	โรงเรียนมีกิจกรรมด้านวัฒนธรรมร่วมกับท้องถิ่นเกือบทุกครั้ง				
23	โรงเรียนจัดกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ เช่น วันพ่อ วันแม่ วันวิสาขบูชา หรือวันครู เป็นต้น				
24	โรงเรียนวางแนวทางการร่วมมือกับผู้ปกครองเพื่อบำบัดรักษาและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้หลังติดยา				

ตอนที่ 3 กระบวนการในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาวในโรงเรียน สังกัดสำนักงาน
 การประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี
 โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ใช่ หรือ ไม่ใช่ ช่องใดช่องหนึ่งตามที่เป็นจริงตามสภาพ
 ปัจจุบันในโรงเรียนของท่าน

ที่	รายการ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ไม่ทราบ	สำหรับผู้วิจัย
การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ					
25	โรงเรียนศึกษาสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของสารเสพติดและอบายมุข				
26	โรงเรียนศึกษาสภาพความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน				

ที่	รายการ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ไม่ทราบ	สำหรับผู้วิจัย
-----	--------	---------	------------	---------	----------------

27	โรงเรียนศึกษารูปแบบ/วิธีการป้องกันบำบัดรักษา และการฟื้นฟูแก้ไขเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดและ อายามุข				
28	โรงเรียนศึกษานโยบาย เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ มาตรการ การดำเนินงาน โครงการของหน่วยงาน ต่างๆ				
การวางแผนการดำเนินการ					
29	โรงเรียนจัดตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงาน วาง แผนดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนสีขาว				
30	โรงเรียนจัดทำแผนปฏิบัติการตามแนวดำเนินงาน โครงการโรงเรียนสีขาวที่โรงเรียนกำหนดไว้				
31	โรงเรียนมีการประชุมคณะทำงาน โครงการทุกภาค การศึกษาเป็นอย่างน้อย				
32	โรงเรียนจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานไว้อย่างชัดเจน				
การดำเนินงานตามแผน					
33	โรงเรียนพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมในการ ดำเนินงาน				
34	โรงเรียนมีการตรวจปีสวาระนักเรียน				
35	โรงเรียนจัดทำระบบข้อมูลนักเรียนที่เป็นปัจจุบัน เกี่ยวกับยาเสพติดและอายามุข				
36	โรงเรียนได้กำหนดให้ครูสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดและอายามุขในการจัดการเรียน การสอนในกลุ่มประสบการณ์/รายวิชาต่างๆ				

ที่	รายการ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ไม่ทราบ	สำหรับผู้วิจัย
การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร					

37	โรงเรียนได้สอดแทรกความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดและ อบายมุขในการแนะแนวให้นักเรียนทุกครั้ง				
38	โรงเรียนพัฒนาบุคลิกภาพนักเรียนโดยการจัด กิจกรรม เช่น การแข่งขันกีฬาภายใน โรงเรียน การพูดในที่สาธารณะ				
39	โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมตามความสนใจหรือ ความถนัด เช่น ศิลปะ ดนตรี กีฬา เป็นต้น				
40	โรงเรียนจัดกิจกรรมเพื่อการฟื้นฟูสภาพทาง ร่าง กายให้นักเรียนที่มีปัญหา เช่น กายบริหาร แม่ไม้มวยไทยหน้าเสาธง				
41	โรงเรียนจัดกิจกรรมเพื่อฟื้นฟูจิตใจให้นักเรียนที่มี ปัญหา เช่น ค่าырธรรมะ กิจกรรมนันทนาการ				
การนิเทศ ติดตาม กำกับการดำเนินงาน โครงการ					
42	โรงเรียนจัดทำปฏิทินการนิเทศโครงการโรงเรียน สีขาวให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปี				
43	คณะกรรมการที่โรงเรียนแต่งตั้งดำเนินการนิเทศ ติดตามกำกับตามปฏิทินที่กำหนด				
44	โรงเรียนสรุป/รายงานผลการปฏิบัติงานตามที่ กำหนดในปฏิทิน				
การประเมินผล					
45	โรงเรียนมีการประเมินความพร้อมก่อนเริ่มดำเนิน การโครงการโรงเรียนสีขาว				
46	โรงเรียนมีการประเมินผลระหว่างดำเนินการ โครงการโรงเรียนสีขาวตลอดปีการศึกษา				
47	โรงเรียนมีการประเมินผลโครงการโรงเรียนสีขาว เมื่อสิ้นปีการศึกษา				

ที่	รายการ	ปฏิบัติ	ไม่ ปฏิบัติ	ไม่ ทราบ	สำหรับ ผู้วิจัย
วิธีการประเมินผล					

48	โรงเรียนดำเนินการประเมินผลโครงการ โรงเรียน ศิษย์ด้วยบุคลากรภายใน โรงเรียน เช่น ผู้บริหาร โรงเรียน ครู และนักเรียน				
49	โรงเรียนได้รับการประเมินผลโครงการ โรงเรียน ศิษย์จากบุคคลภายนอก เช่น ศิษยานิเทศก์ ผู้ปกครอง ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้แทนชุมชน เป็นต้น				
50	โรงเรียนสรุปผลโครงการ โรงเรียนศิษย์สรุปและ จัดทำรายงานการประเมินผลเสนอต่อผู้บังคับ บัญชา				
51	โรงเรียนนำผลการประเมินโครงการ โรงเรียน ศิษย์ไปใช้ในการวางแผนเพื่อพัฒนา				
52	โรงเรียนดำเนินการประชาสัมพันธ์โครงการ โรงเรียนศิษย์แก่ หน่วยงาน/องค์กรอื่นๆ และ ชุมชน				

ภาคผนวก ค

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงขลา
การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น
RELIABILITY ANALYSIS – SCALE (ALPHA)

การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น

RELIABILITY ANALYSIS – SCALE (ALPHA)

ในการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของการวิจัยเรื่อง “เงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาวในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี” ปรากฏผลดังนี้

	Scale Mean if Item deleted	S.D.	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Alpha if Item Deleted
Var000001	20.6667	-	361.8286	.2796	.9191
Var000002	20.3611	-	359.9516	.2185	.9193
Var000003	20.2222	-	349.3587	.5481	.9168
Var000004	20.6111	-	360.3587	.2805	.9189
Var000005	20.3333	-	354.0000	.4146	.9179
Var000006	20.0833	-	355.3357	.2867	.9190
Var000007	19.9722	-	309.7992	.3265	.9460
Var000008	20.5833	-	358.7643	.3581	.9185
Var000009	20.2222	-	349.2635	.5651	.9167
Var000010	20.1944	-	350.3897	.5253	.9170
Var000011	20.1944	-	347.0754	.6494	.9160
Var000012	20.6389	-	359.8373	.3293	.9187
Var000013	20.5833	-	359.1643	.3353	.9186
Var000014	20.5556	-	354.1968	.5325	.9174
Var000015	20.4444	-	351.3397	.5728	.9169
Var000016	20.5833	-	351.1643	.3353	.9186
Var000017	20.1944	-	351.2468	.4935	.9173
Var000018	20.6667	-	362.8000	.1992	.9093
Var000019	20.3056	-	350.0468	.5347	.9169

	Scale Mean if Item deleted	S.D.	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Alpha if Item Deleted
Var000020	20.6667	-	361.8286	.2796	.9191
Var000021	20.1944	-	351.9325	.4680	.9175
Var000022	20.1667	-	350.7714	.5140	.9171
Var000023	20.2222	-	349.4349	.5587	.9168
Var000024	20.4444	-	351.9683	.5921	.9169
Var000025	20.5278	-	353.7992	.4914	.9175
Var000026	20.6667	-	355.8857	.5259	.9177
Var000027	20.5833	-	359.1643	.3353	.9186
Var000028	20.3333	-	345.8857	.6244	.9160
Var000029	20.3889	-	346.3587	.6442	.9160
Var000030	20.3889	-	346.3587	.6442	.9160
Var000031	20.3333	-	346.4571	.6700	.9159
Var000032	20.3333	-	347.4286	.6336	.9162
Var000033	20.5556	-	357.4468	.3763	.9183
Var000034	20.1944	-	350.4468	.5232	.9170
Var000035	20.3056	-	350.1611	.5631	.9168
Var000036	20.6667	-	357.2571	.4468	.9181
Var000037	20.5556	-	355.5683	.4642	.9178
Var000038	20.5833	-	359.2857	.3126	.9188
Var000039	20.1667	-	355.5683	.4681	.9174
Var000040	20.5556	-	358.3683	.3661	.9185
Var000041	20.1944	-	351.3611	.4631	.9175
Var000042	20.7778	-	349.9778	.5087	.9171
Var000043	20.3056	-	349.9325	.5107	.9171
Var000044	20.3056	-	350.0468	.5066	.9171
Var000045	20.3056	-	351.4183	.4840	.9173

	Scale Mean if Item deleted	S.D.	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Alpha if Item Deleted
Var000046	20.3889	-	354.5302	.3984	.9181
Var000047	20.3889	-	354.5302	.3984	.9181
Var000048	20.3056	-	347.5325	.5956	.9164
Var000049	20.1667	-	344.3714	.6513	.9157
Var000050	20.1944	-	344.3897	.6480	.9157
Var000051	20.2222	-	344.8635	.6593	.9157
Var000052	20.3611	-	347.4373	.6024	.9163

RELIABILITY COEFFICIENTS

N OF CASE = 36

N OF ITEMS = 52

Alpha = .9194

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ประวัติผู้วิจัย

นายปราโมทย์ ธีรพล เกิดเมื่อ 26 เมษายน พ.ศ. 2498 ปี พ.ศ. 2508 จบชั้นประถมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนวัดคงคาราม (อินทราชผดุงศิลป์) อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ต่อมาในปีพ.ศ.2514 ศึกษาจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจากโรงเรียนมัธยมวัดไทรราชบุรีอุบลรัตน์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ในปี พ.ศ.2517 สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรการศึกษาจากวิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง จังหวัดราชบุรี พ.ศ. 2519 สำเร็จการศึกษาประกาศนียบัตรชั้นสูงเอกการประถมศึกษา จากวิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง จังหวัดราชบุรี พ.ศ.2525 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาครุศาสตรบัณฑิต วิชาเอกการประถมศึกษา จากวิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง จังหวัดราชบุรี และ พ.ศ.2540 เข้าศึกษาต่อระดับปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศิลปากร จังหวัดนครปฐม

ประวัติการทำงาน บรรจรรับราชการครั้งแรก เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2520 ในตำแหน่ง ครู 2 ระดับ 2 โรงเรียนบ้านหนองตาพุด อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี พ.ศ. 2524 ย้ายมาดำรงตำแหน่งอาจารย์ 1 โรงเรียนวัดหนองกลางดง อำเภอโพธาราม จังหวัด ราชบุรี ต่อมา พ.ศ. 2534 ย้ายมาโรงเรียนธรรมาธิปไตย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โรงเรียนธรรมาธิปไตยแห่งนี้สร้างขึ้นภายในค่ายลูกเสือค่ายหลวงบ้านไร่ โดย ฯพณฯ ศาสตราจารย์ หม่อมหลวง ปิ่น มาลากุล ตั้งอยู่ หมู่ที่ 3 ตำบล คลองตาแคด อำเภอโพธาราม จังหวัด ราชบุรี ต่อมา พ.ศ. 2537 สอบคัดเลือกได้ย้ายไปดำรง ตำแหน่งผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ โรงเรียนบ้านเบิกไพร อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี พ.ศ. 2540 ย้ายมาดำรงตำแหน่งผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ โรงเรียนวัดไผ่สามเกาะ อำเภอ บ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พ.ศ. 2541 สอบคัดเลือกได้ย้ายมาดำรง ตำแหน่งผู้ช่วยผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดหุบกระเทียม สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านโป่ง สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี และ พ.ศ. 2543 สอบคัดเลือกได้ย้ายมาดำรงตำแหน่ง อาจารย์ใหญ่ ระดับ 7 โรงเรียน บ้านดอนไม้ตาย สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านโป่ง สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี จนถึงปัจจุบัน

ที่อยู่ปัจจุบัน 65 ถนนหน้าอำเภอโพธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โทรศัพท์ 032-232634 มีความรู้ความสามารถพิเศษเป็นผู้ตัดสินกีฬา ฟุตบอล และผู้ตัดสินและผู้ชี้ขาดกีฬามวยไทย สมัครเล่น ของการกีฬาแห่งประเทศไทย